

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Νοεμβριος 1988
Τεύχος 37ο
Τιμή τεύχους: £1.00

● Συνέντευξη με τον βετεράνο του ισπανικού εμφυλίου Κώστα Λαπηθιώτη ● Καλημέρα Κάσσανδρα ● Πειρασμός ● Ανάλυση των πολιτικών εξελίξεων ● Ιντιφάτα ● Αντιρρησίας στο Ισραήλ ● Μια Οικο-αναρχική άποψη ● Μουσουλμανικά σχολεία στην Κύπρο μετά το 1878 ● Διάλογος ● Το ανδρόνι ● Ημερολόγιο Τσερκεζή ● Τα δύο φύλα μέσα από την ερωτική ποίηση της Κύπρου ● Τα σύννεφα - παραμύθια της Α. Τενέζη ● Από την αρχαιοθήκη ● Αντι-ποίηση του Κύρρη ●

ISSN 0257-1935

αρχοντικό

εστιατοριο — ταβερνα

λαϊκή γειτονιά τηλ. 450080

καπηλειό

λαϊκό—ταβερνεϊο

Εστιατοριο
ΜΑΤΘΑΙΟΣ

δίπλα απο τη Φανερωμενη και τη Τζαμουδα
Ανοιγουμε στις 4 το πρωί και κλεινουμε στις 5 το απογιομα. Σερβιρουμε ολων των ειδων σουπες και προγευματα απο το πρωί και ολα τα ειδη κυπριακων φαγητων στη διαρκεια της ημερας.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

Μαθετε να τυπωνετε τα δικα σας ομιδια -καρτες φανε,λες με απλα μεσα.

Εγγραφες: 1-10 Σεπτεμβρη
Τηλεφ: ΠΑΡΗΣ ΜΕΤΑΦΑΣ
τηλ: 347 957 6-8 μ.μ

Ταβερνα
ΑΞΙΟΘΕΑ

Οδος Αξιοθεας 9
τηλ. 430 787

Περαστε τη βραδια σας στο κλασικο παραδοσιακο δρομακι με τα γερανια. Μαζι με το δροσερο υπαρχει και η αντιστοιχη κουζίνα ποιότητας. Επισης σουβλακια-σεφταλια τεϊκι αγοουεί 12 σελ. η πιττα

Αγγειοπλαστικο
ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΕΙΟ

Γ.Κοντου στη Λαικη Γειτονια
τηλ. 456977

Ολα τα προίοντα μας κατασκευαζονται απο μας. Μια αντιπροσωπευτικη συλλογη της κυπριακης αγγειοπλαστικης που ενσωματωνει πνευμα ερευνας και ανανεωσης με σεβασμο στη παραδοση.

Μαιερκο
ΓΙΩΡΓΟΣ-ΛΑΚΗΣ

Οδος Πειραιως 10
τηλ. 476 420

Απεναντι απο το ππαρκι του παλιου δημαρχειου

Μαιερκο για οσους βαστουں τζαι οσους εββαστουں

VIRGIN OLIVE OIL
KATHΓOPIA SINIF CATEGORY KATHΓOPIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

SEKEP

HALIS ZEYTIN YAĞI

KIBRIS ZEYTIN MAHSULLERI SATIS ENCUMENI

ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ
KATHΓOPIA SINIF CATEGORY KATHΓOPIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

ΣΕΚΕΠ

TOY ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ
TEL. 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΟΣΥΤΗΣ ACID ACIDITY 0-1.5%

ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ ΤΙΜΗ PRICE

διαλεχτή

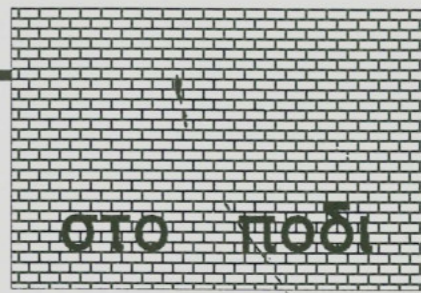
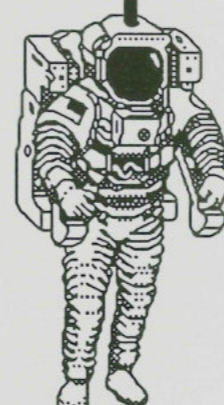
εργαστηρι - γκαλερυ κεραμικης αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια

Σημείωμα 1

Κάθε Σάββατο στις 4 μμ θα γίνεται συνάντηση των «Φίλων του Εντός» στο οίκημα του περιοδικού Μίνως 5-Παλιά Λευκωσία (Παλιός Ολυμπιακός). Στις συναντήσεις αυτές επιδιώκεται αφ' ενός μεν μια αλληλογνωριμία αφ' ετέρου δε η αναζήτηση διαφόρων τρόπων προώθησης και βελτίωσης του περιοδικού.

Σημείωμα 2

Με το περασμένο τεύχος (αρ 36) συμπληρώθηκε ο 3ος τόμος του «Εντός». Όσοι θέλουν να τον προμηθευτούν δεμένο μπορούν να μας τον παραγγείλουν. Στοιχίζει £14.00 (£4.00, έξοδα βιβλιοδεσίας). Όσοι θέλουν μπορούν να μας παραδώσουν τα 12 τεύχη συν £4.00, και να πάρουν το τόμο δεμένο.

ΗΠΑ και κυπριακό

Από το περιοδικό «New York» αναδημοσιεύτηκαν πρόσφατα στον καθημερινό τύπο αποσπάσματα συνεντεύξεων των Μπούς και Δουκάκη που αφορούν την Ελλάδα, την Τουρκία και την Κύπρο. Από τη συνέντευξη του επικρατέστερου μελλοντικού προέδρου των ΗΠΑ σημειώνουμε μερικά σημεία ιδιαίτερα αποκαλυπτικά για τα τεκταινόμενα. Αντί σχολίου υπογραμμίζουμε:

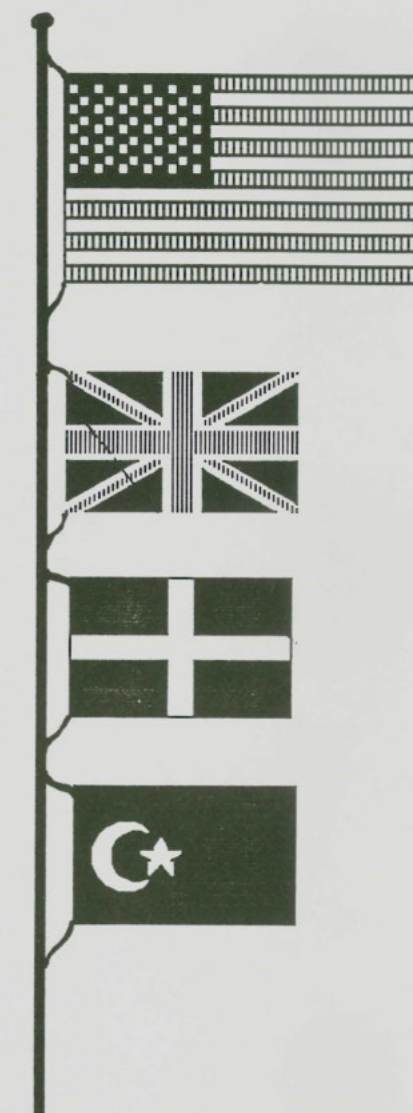
«Σ' ερώτηση αν θεωρεί σημαντική την παρουσία των Αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα ο κ. Μπούς είπε:

«ΒΕΒΑΙΩΣ, η παρουσία των Αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα είναι αναπόσπαστη, ολοκληρωμένη παράμετρος της αμυντικής δομής του ΝΑΤΟ. Οπως είπα, είμαι ενθαρρυσμένος από την πρόοδο που έχει γίνει, στη λύση των υφιστάμενων από πολλού διαφορών, μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αυτό είναι καλό για την Ελλάδα και Τουρκία, καλό για τις σχέσεις των ΗΠΑ με τις χώρες αυτές και καλό για το ΝΑΤΟ.

ΕΡ: Θα είσθε αποφασισμένος να πάρετε ενεργό μέρος, για να βοηθήσετε στη λύση των διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, τώρα που έγινε μια αρχή στο Νταβός;

Απ: Ημουν και βέβαια θα παραμείνω έτοιμος για παροχή ενεργού βοήθειας με κάθε τρόπο, που οι Κυβερνήσεις των δύο χωρών, θα βρουν χρήσιμο.

ΕΡ: Σε ομιλία στη Βοστώνη, δηλώσατε ότι θα επιζητήσετε μια Συνταγματική Δημοκρατία στην Κύπρο, βασισμένη στη διακυβέρνηση της πλειοψηφίας στη διαφύλαξη του νόμου, και στην προστασία των δικαιωμάτων της μειοψηφίας. Ήσαν οι συνομιλίες που είχατε με τον Πρόεδρο Βασιλείου, βασισμένες σ' αυτές τις αρχές, και είσθε

τώρα πιο αισιόδοξος για μια γρήγορη λύση του Κυπριακού προβλήματος;

Απ: Οι συνομιλίες μου, με τον Πρόεδρο Βασιλείου ήσαν αποδοτικές. Εξακολουθώ να είμαι αισιόδοξος από τον επικοινωνιακό διάλογο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

ΕΡ: Συμφωνείτε με εκείνους που υποστηρίζουν ότι μια λύση του Κυπριακού, πρέπει να εξασφαλίζει την αποχώρηση των Τουρκικών στρατευμάτων;

Απ: Η τελική διευθέτηση του Κυπριακού, εξαρτάται εμφανώς από μια καλή συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και είμαι ενθαρρυσμένος από την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, για ειρηνική λύση.»

Η δέξιαση της UNFICYP στο Ληδρα Πάλας είχε βεβαιώσει όλα τα χαρακτηριστικά των διαφόρων βιθνευτικών πρωτοβουλιών που κατά καιρούς συμβαίνουν, εδώ και μερικές δεκαετίες, σ' αυτό το τόπο. Και βεβαίως ο αριθμός και μόνο αυτών των δεκαετιών δεν επιτρέπουν σε κανένα να πάρει ένα οποιοδήποτε βραβείο ειρήνης. Εξάλλου ένα Νόμπελ πήρε κι ο Κίσειγκερ.

Παρόλα αυτά, ένα και μόνο στοιχείο της δέξιασης αυτής, ήταν αρκετό για να μας «πάρει τρεχτούς» στο Ληδρα Πάλας. Όχι σαν δημοσιογράφους αλλά σαν αγωνιστές της Ανεξαστησίας και του Σοσιαλισμού. Το γεγονός ότι για πρώτη φορά από το 1974 θα είχαμε την ευκαιρία να συναντηθούμε και να συζητήσουμε μαζί με τουρκοκυπρίους με τους οποίους ελπίζαμε ότι θα μπορούσαμε να έχουμε κοινούς στόχους, ήταν καθαριστικό. Μετά την δέξιαση (και μετά απ' όλες τις δημοσιεύσεις που ακολούθησαν στις εφημερίδες) μπορούμε να δηλώσουμε ότι καλώς πήγαμε κι ότι αν υπήρχε η δυνατότητα τέτοιων ανοιχτών συναντήσεων κάθε μέρα θα συμμετείχαμε σ' αυτούς.

Οι κυρίαρχες παραδοσιακές πολιτικές και στις δύο κοινότητες και σ' όλες τους τις εκφάνσεις είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Στήριζαν και στηρίζονταν στη καλλιέργεια της δικαιοδικής αντιπαράθεσης. Οι κατά καιρούς συναντήσεις (στο Ληδρα Πάλας συνήθως) ήταν το αναγκαίο συμπλήρωμα ενός σεναρίου σάνε-χουσε ενδεδειγμένης της δικαιοδικής αντιπαράθεσης. Σ' ότι λοιπόν αφορά τις πολιτικές ηγεσίες η τελευταία δέξιαση σημαίνει ακόμα μία συνάντηση, κι ως προς αυτή τη πύχνη της βεβαίως αισθανόμαστε ξένοι. Θυμάμε στην αδυναμία εξεύρεσης λύσης μέσα από τις ούτε καλούμενες δικαιοδικές, δεν αντιπροσέ- νουμε εθνοκροσάφες μπάρουφες (αυτό κι αν είναι επαναληψη μιας παραδοσιακής αποτυχημένης ευθυνο- μενης και συχνά προδοτικής πολιτικής), ούτε και λυσι- καλύτερα διχοτομηση παρα ομοσπονδία (άλλος τρό- πος, αποδοχής των τελεσθέντων, αν όχι συνειδητής προώθησης της άπλης ενώσης).

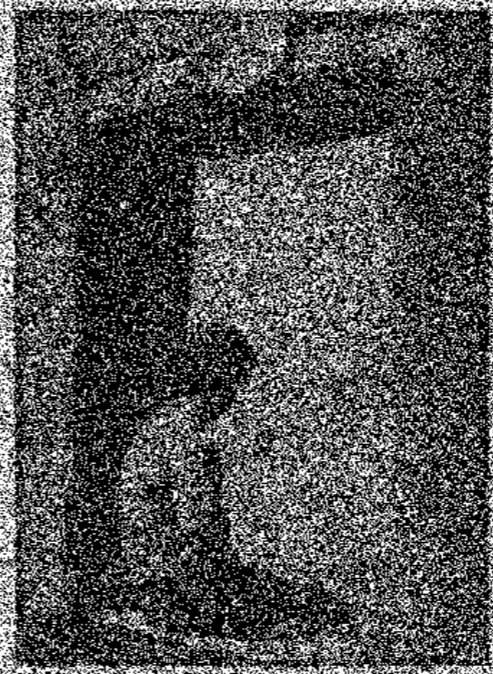
Αλλά είμαστε πεπεισμένοι ότι η μόνη πολιτική κατα- βνήση που θα μπορούσε να αντιστρέψει την μέχρι τώρα πορεία είναι μια κοινή δικαιοδική πολιτική η οποία θα επισύρει την υλοποίηση ενός κοινού οραμά- τος για την Κύπρο. Και βεβαίως αυτή τη πολιτική δεν είναι οι αρχαίες ομάδες που θα την προτείνουν. Αντίθετα αυτές είναι απευθυνές για την ενδεδειγμένη της κρίσης ενώ η εξουσία τους είναι συγκρατημένη εν- πολλοίς με την ίδια την διατήρηση της κρίσης.

Η αντικατοχική, αντιδομειλιστική πολιτική η πάλη για την κατακτηση μιας ουσιαστικής ανεξαρτησίας με την γνώση ότι οι Κύπριοι θα γίνουν κυριοί του εαυτού- τους και της μοίρας τους, μπορεί να βρεθεί σαν πολιτι- κό φορέα στη γέννηση το κοινό μεταπο- αγώνα στην ΒΑΣΗ του λαού των δυο κοινοτήτων.

Κ.Ι.Ο.

Έκδοση 170
 150 σελίδες, 1988
 Πρωτότυπος 21.000

Παιδί που έζησε με τον αποκλεισμό στην Κύπρο

Έντιος των Τειχών
 το μηνιαίο περιοδικό της Παλιές Λευκωσίας
 Διοργανωτής: Μιχάλης Γβ. Παλιός Λευκωσία, τηλ. 481278

- Διατίθεται από δωρεάν επιπλέον
- απευθύνει για το νόμιμο κόστος αγνώστου
- για το υπογράμμινα κείμενα επιθυμούνται οι συγγραφείς τους
- τεχνική επιμέλεια: Γρηγόριος Α. Παλιός / Δοκίμια: Γρηγόριος Α. Παλιός

Περιεχόμενο

- στο παρόν 1
- εκδοτικό 2
- κομμάτια Κίσειγκερ και Κίσειγκερ 6
- γράφει για τον Γβ. Παλιό 7
- συνέντευξη με τον Κώστα Κατηβιώτη (Γβ. Παλιό του ιστορικού μιλιάδου) 8
- η κρίση της υπέρτατης αρχής με βάση την θυσία του γλαυκού χριστιανού 11
- ιστορία μια χώρα που έχασε την συνείδηση της από το ημερολόγιο κοινού ανθρώπου με τόπο από την θυσία του γλαυκού χριστιανού 14
- για τη δίκαιη αντανάξη της εξουσιαστικής κοινωνίας μια σκληρή αναγκαία αίσθηση γρήγορος πελεκάνος 17
- τα ημοσουλμανικά σχολεία στην Κύπρο μετά το 1974 ως παράγωγο των γενεών της τουρκοκυπριακής κοινωνίας κ.η. Κέρρη 19
- ενδοεθνοτικός διεθνισμός (διεθνισμός-συνεχιστής) 22
- στην αντανάξη ενός αναγράφει της πολιτιστικής διασποράς 23
- το μηδέν 26
- το ημερολόγιο του θανάτου - σάββατο τσερκεζή 28
- μελέτη η σχέση των δύο φύλων στη λαϊκή τραγουδιότητα της Κύπρου 30
- Τ' ανεβόλα σε γένια - ιστορίες για παιδιά από 6 έως 88 χρονών 35
- αρχαιολογία 38
- ανατομία του κ.η. Κέρρη 40

Μια γέση από ΗΠΑ

Στις 4 Μαρτίου 1988, η αμερικανική αστυνομία συνέλαβε τον Mark Curtis, μέλος του Σοσιαλιστικού Εργατικού κόμματος. Ο Curtis, εργάτης στο Swift/Monfort Packing House που βρίσκεται στη πολιτεία Iowa κατηγορείται πρώτον ότι προσπάθησε να βιάσει μια δεκαπεντάχρονη και δεύτερον, για διάρρηξη.

Τα γεγονότα που προηγήθηκαν πριν από την σύλληψη έχουν ως εξής:

Η αστυνομία των μεταναστευτικών αρχών, έκανε επιδρομή στο εργοστάσιο που δουλεύει ο Curtis και σύλλαβε ένα Σαλβαδοριανό και 18 Μεξικάνους εργάτες με την κατηγορία ότι δουλεύουν με ψεύτικα ντοκουμέντα εργασίας, πράγμα που αποτελεί κακούργημα σύμφωνα με τον νόμο. Ο Curtis, ο οποίος είναι συνδικαλιστής ενόργησε άμεσα και μαζί με άλλους εργάτες είχαν συνάντηση για να οργανώσουν διαμαρτυρίες εναντίον των συλλήψεων.

Σύμφωνα με τον Curtis, τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν μετά την συνάντηση έχουν ως εξής:

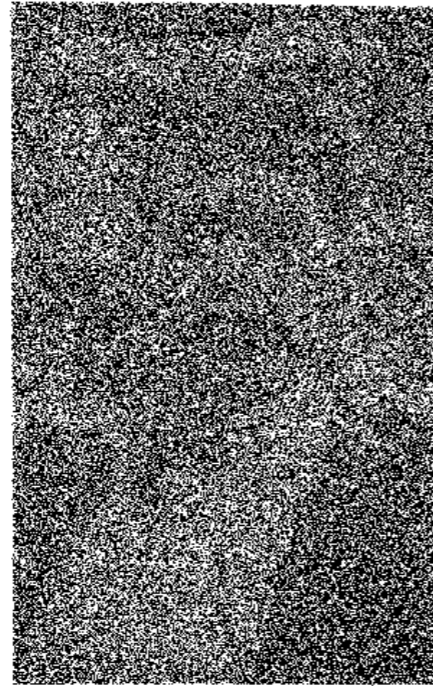
Φεύγοντας από την συνάντηση, οδηγούσε το αυτοκίνητο του προς το Supermarket και καθ' οδόν τον σταμάτησε μια αναστατωμένη γυναίκα. Του ζήτησε να την πάρει σπίτι της γιατί κάποιος την κυνηγούσε. Όταν έφτασαν σπίτι της, του είπε να την περιμένει απέξω για να κοιτάξει κάτι αυτή μέσα στο σπίτι.

Σε λίγα λεπτά έφτασε η αστυνομία η οποία τον κατηγορήσε για απόπειρα βιασμού και διάρρηξη.

Στο τμήμα όπου τον πήραν τον κτύπησαν σε σημείο που να θρυμματιστούν τα σαγόνια του. Φωτογραφίες, παρμένες μετά την σύλληψη, δείχνουν το πρόσωπο του παραμορφωμένο από τα κτυπήματα.

Σύμφωνα με τον ίδιο τον Curtis κατά την διάρκεια της σύλληψής του, δύο αστυνομικοί τον ειρωνεύτηκαν ότι είναι «φίλος των Μεξικάνων» και επίσης ότι αγαπά τους «χρωματιστούς ανθρώπους» (τους μη λευκούς

στο ποδι

δηλαδή).

Αν το δικαστήριο τον ανακηρύξει ένοχο για απόπειρα βιασμού, θα εκτελέσει ποινή, όχι λιγότερη των 10 χρόνων. Αν επίσης τον ανακηρύξει ένοχο για διάρρηξη, η ποινή είναι όχι λιγότερη των 25 χρόνων. Η επιτροπή για την υποστήριξη του Curtis η οποία αποτελείται από πολλούς συναδέλφους του και άλλους πολιτικούς ακτιβιστές έχει μαζέψει περισσότερα από 45.000 δολάρια για καμπάνια της οποίας σκοπός είναι να αθωωθεί ο Curtis. Εισφορές καθώς και μηνύματα συμπαραστάσης μπορούν να σταλούν στην εξής διεύθυνση:

Mark Curtis Defense Committee
P.O.Box 1048
Des Moines, Iowa 50311
USA

Πάει και ο Σταχάνωφ

Ακόμα ένα σκραγονιστικό σύμβολο του σταλινισμού, ο Αλεξέι Σταχάνωφ έπεσε «θύμα» της περεστρόικας. Σύμφωνα με πρόσφατες αποκαλύψεις της «Κομμουνολογία Πράβδα» (όργανο της Κομμουνιστικής Νομαλίας της ΕΣΣΔ) τα ρεκόρ εργασίας αυτού του υπερεργάτη ήταν εξ ολοκλήρου κατασκευασμένα. Είτοι το ρεκόρ των 105 τόννων κάρβουνου σε 6 ώρες (15 φορές περισσότερο από τη «νόρμα») επιτεύχθηκε από τρεις ανθρώπους, τον Σταχάνωφ και δύο άλλους, τον Βορισένκο και Ζιγκόλεφ.

Επάνω σ' αυτά τα κατασκευασμένα αποτελέσματα χτίστηκε ο λεγόμενος «Σταχανοβισμός» και το αντίστοιχο κίνημα των «Σταχανοβιστών» που για δεκαετίες στήριξε τον μύθο της «σοσιαλιστικής» υπερπαραγωγικότητας, μύθο άλλωστε που διάδωσαν ανά το παγκόσμιο οι εφημερίδες των Κομμουνιστικών Κομμάτων.

Μάζες εργατών της Σοβιετικής Ένωσης υποχρεώθηκαν σε «τρελλούς» ρυθμούς εργασίας με αποτέλεσμα ανθρώπινες και υλικές ζημιές ενώ αποκορύφωμα της τρέλλας υπήρξαν πάντα οι σταλινικές εκκαθαρίσεις των «εσμιποτέρ παραγωγής».

Ο καταποντισμός εκ θεμελίων του «Σταχανοβισμού» (στο τομέα της εργασίας), του «Λυσενκισμού» (στο τομέα των επιστημών), του σοσιαλιστικού ρεαλισμού (στις τέχνες), το αλάθητο του κόμματος (στη πολιτική), συνθέτουν τα ερείπια μέσα από τα οποία καλούνται να οικοδομήσουν ολόκληρες μάζες της αριστεράς που για μισό τώρα αιώνα χειραγωγήθηκαν από τις πιο πάνω θεωρήσεις. κ.α.

πειρασμός

Το ότι βέβαια η εκκλησία της Κύπρου εξεστράτευσε εναντίον του «τελευταίου πειρασμού» είναι απόλυτα φυσιολογικό. Η συρρίκνωση του πολιτικού της εκποτίσματος και η συνεπαγόμενη απόλυτη εξουσία, η διευρυνόμενη δυσάρσκεια μπροστά στον οικονομικό της γιγαντισμό (επενδύσεις παντός είδους), τα ερωτήματα ως προς την ηθική της (η συμπεριφορά της προς τους αμιαντορύχους, η φοροαπαλλαγή της, η κυριότητα της ΕΜΕ), η προβληματική αισθητική της (ανδριάντας, πελώριες τσιμεντοεκκλησίες), η απουσία σεβασμού προς το περιβάλλον (τα ανωτέρω, κατεδαφίσεις διατηρητέων, σχέδια για ανέγερση ξενοδοχείου στη Λάρα, παραχώρηση, εκμίσθωση κλπ. παραλιακών ζωνών για τουριστική εκμετάλλευση), η άμεση κοινωνική καταπίεση (θρησκευτικός γάμος), είναι όλα στοιχεία που συνθέτουν μια πανάσχημη εικόνα που διαβρώνεται ταχέως. Εξ ου και η τάση της προς διάφορες εθνο-θρησκευτικές μπαρούφες για την σωτηρία του ποιμνίου της από τους Τούρκους και τους δαίμονες. Το φίλμ του Σκορτζέζε αποτέλεσε μια καλή ευκαιρία για μια εκστρατεία δωρεάν του ανωτέρω είδους, η οποία άλλωστε αντήχησε το θόρυβο μιας αντίστοιχης διεθνούς αντίδρασης. Ίσως όμως η Κύπρος νάναι η μόνη χώρα όπου η εκκλησία επέβαλλε τη θέληση της και μάλιστα σχεδόν χωρίς μάχη. Απ' αυτό και μόνο το γεγονός ο Θεός θάπρεπε να μας λυπηθεί!

Η εταιρεία εισαγωγής και οι αιθουσάρχες θα έτριψαν τα χέρια τους κατ' αρχήν διά επιτέλους μυριστήκαν λεφτά. Υπήρξαν άλλωστε, πριν ακόμα εκδηλωθεί ο θυμός του προκαθημένου της εκκλησίας, διάφορες ενέργειες για να αντιμετωπισθεί η επιτροπή λογοκρισίας που όπως αναμενόταν θα χρησιμοποιούσε το ψαλίδι της. (Αυτή ακόμα ν' αναβασματεί, υπάρχει όμως και αναπνέει ελεύθερα τον άνεμο της αλλαγής). Εν πάση περιπτώσει όμως δεν χρειάστηκε

στο ποδι

να φτάσουμε ως εκεί, και το τρίψιμο των χεριών ακολούθηθηκε απ' το νύψιμο.

Καταντήσαμε λοιπόν να αποφασίζουν οι εισαγωγείς για μας, και να τους επιτρέπουμε να κηρύττουν εμπάρκο εναντίον μας.

Η επιτέλους όχι μόνον λαϊκή αλλά επιτέλους και μοντέρνα μας κυβέρνηση σίγουρα θα θιγόταν και σίγουρα δεν θα δεχόταν να υποσκελισθεί. Ο Υπουργός Παιδείας είπε ότι θα έβλεπε ευχάριστα το φίλμ αν μπορούσε αλλά δεν έχει καιρό

ούτε για βίντεο. Ουδέν για την απαγόρευση που μας επέβαλλαν εκκλησία και εισαγωγείς. Ουδέν, ούτε σαν υπουργός, ούτε σαν πνευματικός άνθρωπος (κατά την κρατούσαν ιδεολογία), ούτε σαν πολίτης. Επείγε δηλαδή την πάπια ή άλλως έπιβε κι αυτός τα χέρια του. Τα ίδια έπρεξε και η Εθνική Επιτροπή Κινηματογράφου, η οποία συμπεριλαμβάνει στις τάξεις της ανώτατους γνώστες της 7ης τέχνης όχι μόνο της χώρας αλλά και διεθνώς όπως τους κ.κ. Βυλλίδη και Σοφοκλέους.

Κι όλα αυτά για μια όπιας μαθαίνουμε κακή ταινία... η οποία δύσκολα μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμενοποίησης ενός αγώνα για την κατάργηση της όπιας λογοκρισίας, από τον όποιο θεσμό. ● κ.α.

καλημέρα κάσσανδρε

Ο λόγος για την επιφύλαξη της «Αλήθειας της Δευτέρας» της 3ης Οκτωβρίου. Τίτλος της «Επανάσταση, όχι διπλή ένωση» και υπογράφεται από τον Κάσσανδρο. Σημειώνουμε αυτό το κείμενο όχι μόνο διότι είναι ένα από τα πρώτα μεταπολεμικά κείμενα του αστικού τύπου που αναγνωρίζει και κατονομάζει την διπλή ένωση σαν μια πιθανή και επιδιωκόμενη από κάποιους εξέλιξη αλλά επιπλέον την συνερτά με το πραγματικό και την εισβολή:

«Όσοι έχουν εθισθεί στην πολιτική ανωμαλία του παρελθόντος έχουν από την δική μας πλευρά απομονωθεί. Είναι μια φιλική μειότητα που κρουσίζει συνθήματα, χωρίς να πείθει κανένα. Οι πολλοί βλέπουν ότι τα συνθήματα τους είναι παγίδες διότι δεν έχουν καμιά σχέση με τις δυνατότητες και προτεραιότητες που προβάλλουν ως ύψιστες ιστορικές αναγκαιότητες. Ο κυπριακός ελληνισμός θεωρεί το διμελισμό και τη διπλή ένωση αφύσικες. Και προσδοκά έντιμη και ειλικρινή επανένωση της Κύπρου. Η διπλή ένωση είναι η τελευταία πράξη ενός σεναρίου μιας προδοσίας που άρχισε από πολύ πολύ και κορυφώθηκε το 1974. Η επανένωση της Κύπρου θα είναι δικαίωση ενός λαού, που θυματοποιήθηκε στο βωμό άνομων συμφερόντων.»

Αυτή η συνθήρηση της διπλής ένωσης σαν εστεροχρονισμένης μεν αλλά άμεσης συνέπειας και απόπειρα του πραγματικότητας και της εισβολής έγινε πολύ πρόσφατα και από την «Χαρηνή» και πιο έντονα από την «Νεολογία» (εφημερίδα της ΕΔΟΝ). Η αποδοχή της όπως τονισαμε επανηλεκμένα και μιας στο παρελθόν δεν σημαίνει τίποτε άλλο παρά αποδοχή της ήττας μας σαν λαού, από μια βρόχα πληρωμένων της CIA.

Το πιο παράξενο είναι η παραποίηση του θέματος από το 76-77 μέχρι πριν από λίγους μήνες απ' όλες τις πλευρές, γεγονός που αποτελεί τυφλόπαιδο ασυνείδητο. Διότι όλες οι πλευρές πάλιν της ακροαθείας από το 70 μέχρι το 74 τούζαν την επιτυχία του πραξικοπήματος με την διπλή ένωση. Λογικό ήταν αμέσως μετά την επιτυχία του πραξικοπήματος να παρακολουθούν πλέον τη πορεία προς τη διπλή ένωση, αν μη τι άλλο για λόγους στοιχειώδους συνέπειας. Όμως πως ήταν δυνατό για την «Αλήθεια» π.χ. να παρακολουθεί τα βήματα της διπλο-ενωτικής πορείας από την μία και από την άλλη να προπαγανδίζει τον ερχομό στη Κύπρο ελληνικής μεταρχίας;

Όμως ο Κάσσανδρος λέγει και άλλα, όπως πχ:

«Οι αρνητές του διαλόγου πιστεύουν, ότι είναι προτιμότερη η διατήρηση του σημερινού κατοχικού διμελισμού.»

«Η επίκληση της τουρκικής αδι-αλλαγής για μονιμοποίηση ή και δικαιολόγηση της στασιμότητας, όπως είχε αποκάλυπτα εισηγηθεί ο κ. Δούντας και όπως συγκεκριμένα επιδιώκει το απορροπτικό μέτωπο οδηγεί με μαθητική ακρίβεια στην διαίρεση της χείρας που αφήνει ως μόνη πιθανή διέξοδο τη διπλή ένωση.»

Και βέβαια δεν έχουμε καμιά διαφωνία ως προς τις διπλοενωτικές επιδιώξεις του κ. Δούντα, όπως και του ελληνικού κράτους αν «του περάσει», επιδιώξεις που κάλλιστα μπορούν όμως να περουν και από το Νταβός (βλ. «Εντός» Αρ. 31 σελ. 4-5).

Όμως διαφωνούμε πλήρως όταν ταυτίζονται οι «αρνητές του διαλόγου» με τους διπλο-ενωτικούς. Κι όχι δεν διακρίνουμε ανάμεσα στο αυτό καλούμενο «απορροπτικό» στρατόπεδο και ιδιαίτερα ανάμεσα στις ηγεσίες του και τα εκφραστικά του έντυπα την προώθηση της διπλής ένωσης.»

Ταυτόχρονα είναι εύκολο να διαπιστώσει κανένας ότι η προώθηση της διπλής ένωσης δεν γίνεται μόνο και μόνο μέσω της απόρριψης του διαλόγου αλλά με την ταυτόχρονη προώθηση του εθνικιστικού και την καλλιέργεια της ταύτισης των Ελληνοκυπρίων με την Ελλάδα και των Τουρκοκυπρίων με την Τουρκία.

Η παρούσα κατάσταση οδηγεί από μόνη της προς τη διπλή ένωση (γι' αυτό άλλωστε και προκλήθηκε) αλλά μόνο αν συνδεθεί από τη δημιουργία ενός κλίματος που να να επιτρέψει μέσα στο κόσμο (+)2. Αντίθετα είναι δυνατόν ο κυπριακός λαός να αντιμετωπίσει και στη παρούσα μορφή διχοτόμησης και στη μονιμοποίηση της μέσω της διπλής ένωσης.

Αλλά δεν μπορεί κανένας να υποστηρίξει ρεαλιστικά ότι η διαδικασία του διμελιστικού διαλόγου θα οδηγήσει οποιαδήποτε σε λύση του Κυπριακού και βέβαια οι υποθέσει ότι αν βρεθεί μια λύση στο παρόν στάδιο σημαίνει απλά μια αναπροσαρμογή των ενδογενετικών σχέσεων σ' ότι αφορά την Κύπρο είναι καθαρά νόμιμες (αναπροσαρμογή που μπορεί να μην έχει μεγάλη απόπειρα άλλωστε, από τη διπλή ένωση και να

είναι απλά ένα ακόμα προτάδιο)

Επομένως είναι και λογική και αναγκαία και η επιφύλαξη και η αντίθεση στη παρούσα μορφή διαλόγου, χωρίς αυτό να σημαίνει απόρριψη της διακοινοτικής συνύπαρξης ή του στόχου της ανεξαρτησίας και χωρίς πολύ περισσότερο να σημαίνει πρωτόδοξη της διπλής ένωσης.

(+2): (Είναι ξεκάθαρο ότι σε όλα τα μέτρα που οδηγούν στη διπλή ένωση - είτε είναι μεραρχία, είτε ευθυγράμμιση της ελληνοκυπριακής πολιτικής στην ελληνική - πλασούνται σαν μέτρα ενάντια στην τουρκική κατοχή ενώ αποκρούεται επιμελώς η ουσιαστική δυναμική τους.

ΥΓ. Με τον ίδιο περίπου τρόπο επιχειρηματολογεί σε σειρά άρθρων του ο Αλ. Κωνσταντινίδης (Αλήθεια 19-20 Οκτ) επισημειώνοντας στο κ. Δούντα, θέλοντας να δείξει πως ο κ. Δούντας και άλλοι Αθηναίοι πολιτικοί κύκλοι προωθούν στην ουσία τη διπλή ένωση. Εκείνο που δεν θέλει να δει ο Αλ. Κωνσταντινίδης είναι ότι η βασική πολιτική του ελληνικού κράτους ως προς τη Κύπρο υπήρξε εκ γενετής αν διπλώς διμελιστική (Ζυρίχη, σχέδια Αττίλας, πραξικοπήματα) σχεδόν ΑΣΧΕΤΑ από το ποιά κυβέρνηση βρισκόταν στην εξουσία. Οι δυνατότητες της όποιας ελληνικής κυβέρνησης να προωθεί την πορεία προς την διπλή ένωση (σε οιαδήποτε βήματα με αντίστοιχες ενέργειες της τουρκικής πλευράς) μεγάλωναν όταν ο συσχετισμός δυνάμεων ανάμεσα στην κυπριακή κυβέρνηση ή ηγεσία και στην ελληνική κυβέρνηση αλλοωνόταν προς όφελος της δεύτερης είτε με την εθελοντική αποδοχή ή πρόσκληση των Ελληνοκυπρίων (εθνικό δημοψήφισμα - ΕΟΚΑ) είτε με τη βία (πραξικόπημα). Αν έτσι έχουν τα πράγματα τότε η πορεία για την διπλή ένωση δεν περνά μόνο μέσα από τη διατήρηση της ντε φάκτο κατάστασης στη Κύπρο, ως εισηγείται ο κ. Δούντας, αλλά είναι δυνατόν να περνά μέσα κι από το Νταβός και μέσα από τις ίδιες τις διμελιστικές συνομιλίες, στις οποίες ως γνωστόν βαρύνεται ο ρόλος διαδραματίζει η ελληνική κυβέρνηση. Δηλαδή η τυχόν λύση του «κυπριακού» μέσα από τις συνομιλίες μπορεί να αποβλέσει ένα ακόμα προτάδιο για τη διπλή ένωση όπως άλλωστε και ανέλεγο προτάδιο ήταν η λύση της Ζυρίχης. * κ.α.

χωρίς χαμογελα

Στο κείμενο του προηγούμενου τεύχους (πίσω από τα χαμόγελα, τεύχος 360), είχαμε αναλύσει σε συντομία ότι δεν υπάρχει πιθανότητα σύντομης διευθέτησης του «κυπριακού» μέσα από την παρούσα μορφή του διακοινοτικού διαλόγου, ότι η σχετιζόμενη με την διεθνή «ειρηνική ειρήνης» αμοιόδοξία είναι αυθαίρετη, ή μάλλον, ηβελτιμένο προπέτασμα καπνού για να αποκρυφθεί ο εγκλωβισμός του «κυπριακού» μέσα στα ασφυκτικά νατοϊκά πλαίσια.

ΜΑΡΙΟΣ ΤΕΜΠΡΟΛΙΩΤΗΣ

μικρά βήματα, από τα οποία τα πρώτα εμφανίζονται σιγήθως σαν χειρονομίες ισλής θέλησης.

Η ανωτέρω πορεία, η οποία προωθείται βέβαια από το τασοβαρό τμήμα της άρχουσας τάξης, βρίσκει αναπόφευκτη μέσα σ' ένα πλατύ ανεξαρτησιακό κόσμο που τη θεωρεί σαν την μόνη απόπειρα στην διαγραφόμενη διπλοενωτική πορεία από την άλλη. Βέβαια η πρόταση για λύση της «διεθνούς πτυχής» του κυπριακού μέσα σε μια «διεθνή διάσκεψη» κανονικά κρύπτει αντιιμπεριαλιστικές φοβίες του κόλαυ ποτέ μακαριακού στρατοπέδου. Πάνω όμως η πρόταση αυτή είναι ανέφικτη ιδίως μέσα από την ακολουθούμενη πολιτική.

Εδώ βρίσκουμε την ευκαιρία να σημειώσουμε ότι να μεν η παρούσα πορεία του Νταβός και των αποκαλούμενων διακοινοτικών συνομιλιών εγκλωβίζει το «κυπριακό πρόβλημα» μέσα στα νατοϊκά πλαίσια, αλλά και το λεγόμενο «εθνικιστικό» μέτωπο κινείται ουσιαστικά βέβαια στην ίδια πολιτική. Δηλαδή, απλοποιεί το ζήτημα απαιτώντας πολλούς ισορροπιστικούς παράγοντες που το συντελούν, έτσι που να προβάλλεται το απλοϊκό σχήμα από τη μία - ο «αμυνόμενος» ελληνισμός - και από την άλλη ο επιθετικός τουρκισμός, σχήμα που συνειδητά κινησιολογεί τα καθυστερημένα πολιτικά στρώματα μέσα από ένα φασίζων και ρατσιστικό λόγο. Μέσα από το απλοϊκό σχήμα κατά συνέπεια, απορρέουν τρία συμπεράσματα:

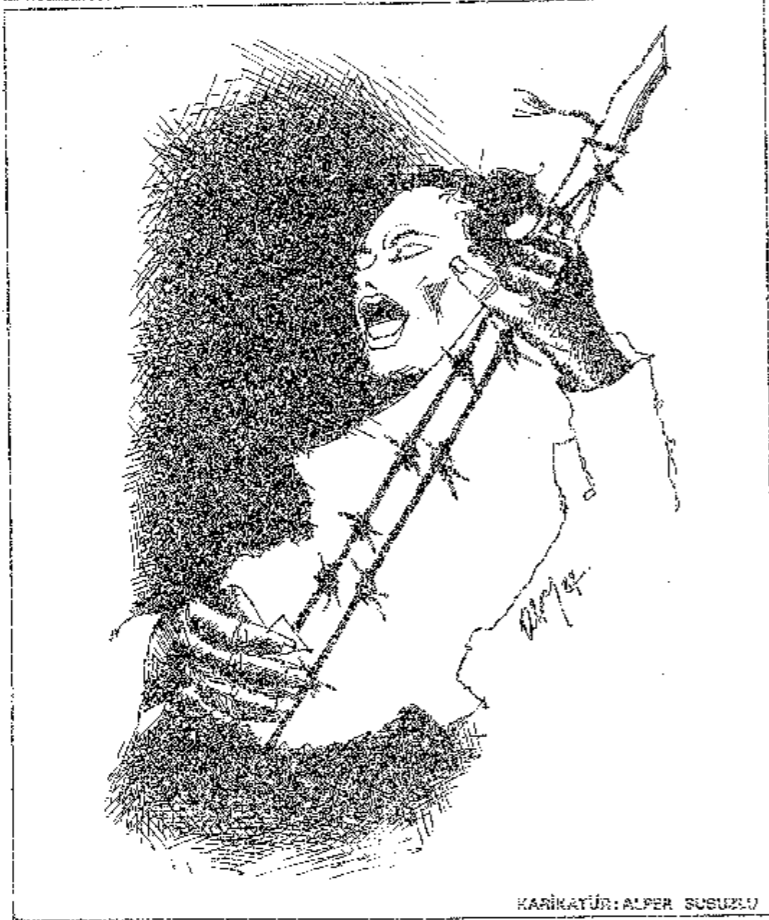
Είτε ο ελληνισμός θα επικρατήσει σ' ολόκληρη την Κύπρο (και οι τουρκοκυπριακοί θα μεταναστεύσουν, όπως αντιστοιχεί ο σχετιζόμενος τύπος),

είτε ο τουρκισμός θα επικρατήσει σ' ολόκληρη τη Κύπρο (είναι ουσιαστικό ή ίδια λογική και αντίθετη πορεία), και οι ελληνοκύπριοι θα μεταναστεύσουν στη Νέα Ελλάδα της Αιτίας.

Είτε, τέλος, οι δύο εθνότητες πρέπει να παραμείνουν χωριστές για να είναι δυνατόν να διακοινοποιηθούν οι δύο προηγούμενες πιθανότητες από την κάθε εθνότητα αντίστοιχα.

Και τα δύο κέρια πολιτικά ρεύματα του ελληνοκυπριακού χώρου παραβλέπουν ότι π.χ. το εργατικό κίνημα δεν ήταν σκέτη μια ελληνική επαναστατική κίνηση αλλά ήταν επίσης μια κίνηση αποδοχική και μάλλον επιθυμητή από τις ΗΠΑ, ενόψει σ' ένα ισχυρό μακαριακό μέτωπο. Τα συμπεράσματα των ΗΠΑ δεν υπαγορεύουν χωριστές ή συγχτές κοινότητες ατρίχει αλλά αναπόφευκτον προβλεπόμενον μέσα από διεδοχικά

AKREP

KARİKATÜR: ALPER SUZULU

κός, χρήσιμος παράγοντας, (βλέπε θεωρία των πιέσεων).

Ένα δείπνο σημείο σύγκρισης των δύο ρευμάτων είναι η παρασιώπηση των εθνικών τους ως προς τον εγκλωβισμό των Τουρκοκυπρίων στα γκέτο και των εγγλεμάτων εναντίον τους μέχρι το '74. Από τους απορριπτικούς καλλιέργειες μια πλήρη αμνησία ως προς αυτά και εναλλαβάνεται η ίδια παραδοσιακή λογική που οδήγησε σ' αυτά, ενώ από τους ενδυτικούς επιχειρείται ένας ιδεολογικός αεροβατισμός, ο οποίος ομολογεί μεν ότι κάτι κακό έγινε στο παρελθόν, αλλά «πρέπει και ειαβάλλει να ξεχαστεί» κι ασφαλώς όχι ν' αντιστραφεί. Η επιχείρηση αυτή στοχεύει να διατηρήσει αλόβητη και αποκαθαμένη την παραδοσιακή ιδεολογία στην εξουσία χωρίς τριγμούς. Μια κιά φινετούτη «αντιιμπεριαλιστική» αντιμετώπιση, είναι ο εξορκισμός του παρελθόντος, όπου οι δύο κοινότητες συντηρήσαν αρμονικά, μέχρι που «ένας άλλος», ο ιμπεριαλισμός, έβαλε τον δόκτυλό του.

Για τους ανοιχτούς λόγους, τα δύο αυτά πολιτικά ρεύματα είναι υποχρεωμένα να γυρνούν σε μακρή απόσταση γύρω από τον ίδιο άξονα. Είναι χαρακτηριστικό, ότι όλα τα δημοσιογραφικά όργανα μοιράστηκαν ανάμεσα στις δύο ρευμές, όπως και οι «σημαντικοί» πολιτικοί άνδρες (και μερικές γυναίκες) του τόπου. Χαρακτηριστικό και των δύο επιλογών είναι η κοινή ταξική τους κατένδυση και ηγεσία καθώς και η κοινή τους βούληση να περιθωριοποιήσουν το διχοτομημένο, αλλοτριωμένο και παραπλισμένο εργατικό κίνημα. Ακόμα δεν είναι τυχαίο που αυτές οι επιλογές κυριαρχούν και' αποκλειστικότητα και στις δύο κοινότητες.

υπόσχουν εναλλαχτικές προοπτικές;

Η άλωση κάθε αντιστασιακής δυνατότητας ήταν φυσικά ο στόχος του πραξικοπήματος και της εισβολής. Η επιτυχία τους θα έπρεπε λογικά να σημαίνει την κυριαρχία ενός κλίματος ηττοπάθειας αμέσως μετά το '74. Όμως, και είναι ελπίδοφόρο γεγονός, τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν και τα πιο αγωνιστικά στην ιστορία της Κύπρου, με την έννοια ότι παρουσιάστηκε μια γενική αγωνιστική διάθεση, που σε αντίθεση με την αντίστοιχη αγωνιστική διάθεση που προκαλούσαν προηγούμενα η FOKA και η IMT, απέκτησε ταξική και συνυπαρξιακή διάσταση. Έφτα-

σε δηλαδή πιο κοντά σε μια δυναμική αυτοχρησατέηση. Είναι εμφανές ότι αυτό το κλίμα κυριάρχησε σε μια περίοδο όπου εξ αντικείμενου ο τουρκικός στρατός ήταν συγκριτικά πολύ πιο δυνατός απ' ότι σήμερα και τα εγκλήματα και οι βιολότητες του ήταν ακόμα πολύ νωπές. Μέσα σ' αυτό ακριβώς το κλίμα, η εοφία δεν ήταν ανασταλτικός παράγοντας, εκτός για την εθνικιστική δεξιά που έχασε την μιλιάρη, όχι λόγω των Τούρκων, αλλά λόγω της ανόδου του κινήματος μέσα στην ελληνοκυπριακή κοινότητα. Μπορούμε οβίαστα λοιπόν να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι τα χρόνια της αβλήττης που ακολούθησαν, χρησιμοποιήθηκαν από τις πολιτικές ηγεσίες της δεξιάς και της αριστεράς, για να κατευνάσουν και αλλοτριώσουν τη δυναμική του κινήματος. Μέσα σ' αυτά από αυτά τα χρόνια εισήχθη δεξιάθεν η θεωρία του ακατάσχετου τουρκικού επεκτατισμού για να ισαρξισθούν οι δυο αντιπάλαινες τάχα άρχουσες πολιτικές: η αυτό καλούμενη ενδοτική και η ούτω καλούμενη απορριπτική. Ας μην υποκρίνουμε στον πειρασμό να παραβείουμε τον κατάλογο των σάτιων πολιτικάντηδων που προσεταιρίστηκαν την μια ή την άλλη.

Η τουρκοκυπριακή αντιεθνικιστική παράταξη που είχε υποχρεωθεί στη σιωπή κυρίως μετά το 63, φημάθηκε ή αυτοκυμώθηκε τελείως το '74 λόγω της καταπίεσης του νεκτασιακού εθνικισμού και βεβαίως των τουρκικού στρατού. Σε ανάλογη κατάσταση είχε βρεθεί το ανεξισόμενο ελληνοκυπριακό ανεξαρτησιακό κίνημα της δεκαετίας του 60, που χρειάστηκε να περιμένει την φρενή ήτα της δικής του άρχουσας τάξης το '74, για να δηλώσει απεφραστος την επιθυμία της ανεξαρτησίας. Αντίθετα οι Τουρκοκυπριοί έρωρε ν' ασήσουν τον νηρόφορο εθνικισμό να ξεφουσκώσει, το ντεκτασιακό καθεστώς να εθλασει, και χρειάστηκε να φτάσουν πολύ κοντά στην απορρέφηση τους από το εθνικό κέντρο για να αρχίσουν να δηλώνουν in extremis τη βούληση τους για ανεξαρτησία (Βέβαια μέσα απ' όλα αυτά υποβασμάση και ο φόβος και η ανασφάλεια που προκαλούσε ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός).

Έτσι ενώ στα χρόνια γύρω στο '70 για παράδειγμα, δεν υπήρχαν ελληνοκυπριοί ή Τουρκοκυπριοί που θάβηλαν να συνομιλήσουν σε σημείο που να το επιδιώκουν συνειδητά (σε επίπεδο εκτός ηγεσίας), μετά το '74 υπήρχαν σχεδόν μόνο ελληνοκύπριοι που δήλωναν αυτή την επιθυμία και στη δεκαετία του 80 υπάρχουν σε σημαντι-

κό βαθμό Κύπριοι και από τις δύο κοινότητες που αντιλαμβάνονται ένα κοινό μέλλον σε μια κοινή πατρίδα. Βέβαια υπάρχουν αρκετές διαφορές λόγω δύο ουσιαστικά διαφορετικών δρομολογίων που οδήγησαν εδώ, όμως το γεγονός αυτό είναι ένα ιστορικό γεγονός που για πρώτη φορά εμφανίζεται μαζίκι σε επίπεδο πολιτικής διεκδίκησης. Παρά τις διαφορές, η αντίστοιχη πολιτική συνείδηση αποτελεί μια γέφυρα σε πλήρη αντίθεση με το χάος που χωρίζει τις εθνικιστικές παρατάξεις, οι οποίες βέβαια διεξάγουν ανοικτό πόλεμο σε κάθε εαυκοκινονιστική διάθεση, ενώ παράλληλα οι ελληνοκυπριακές αστικές «αρεσουργιστικές» δυνάμεις προσπαθούν να επιτύχουν μια συμφωνία κορυφής, αποτρέποντας την εαυκτική δυναμική της διακοινότητας προσέγγισης στη βάση. Όπως σε επίπεδο πολιτικής συνείδησης των μαζών υπάρχουν ουσιαστικές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση ενός κοινού μετώπου πάλης, με κοινούς πολιτικούς και κοινωνικούς στόχους.

Η κριτεύθουσα αυτή μπορεί να αποτελέσει τον άξονα μιας αντίστασης στις γονατισμένες πολιτικές ηγεσίες και παραρτησίες που αναζητούν αιωνίως κάποια ξένα δεκανίκια. Μπορεί να αποτελέσει απάντηση στις ρεαλιστικοφανείς συνταρτησίες και στα θραυστικιστικά βιογρητά και μπορεί ν' ανοίξει το δρόμο για την αναζήτηση της χαμένης αξιοπρέπειας του λαού μας. Η κινήτρια δύναμη του αγώνα μας βρίσκεται εδώ κι όχι αλλού, στο κοινό αντιιμπεριαλιστικό-αυτοχρησατένο-αυτοδιαμελιστικό μέτωπο, έτσι που να μπορείσει ο κούπος εργαζόμενος «ανεξάρτητα από εθνική καταγωγή, θρησκεία ή φύλο να γίνει διαφαντευτής της τύχης του και της δουλειάς του», για να τελειώσουμε μ' ένα σλόγκαν που αντηχεί ακόμα στη κεντρική «πλάτεια» της Λευκωσίας * μ.τ

Κύπρου κάτω από πλήρη και συνεχή έλεγχο, γεγονός που επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό με την πτώση του Μαικάριου. Αυτό το γεγονός, (η μετατροπή, δηλαδή, ουσιαστικά της Κύπρου σε οβύθιστο αεροπλανοφόρο του ιμπεριαλισμού), αποκρέβεται και από τα δύο ρεύματα, έτσι που πλέον να μην αναζητείται η αντιστροφή του. Αντίθετα καλλιέργεται η αποδοχή του και από κάποιους προτείνεται και σαν ο μοναδικός

Ο Κώστας Λαπηθιώτης ήταν ίσως ο τελευταίος επιζών Κύπριος διεθνιστής που αγωνίστηκε στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο το 1937. Δυστυχώς, λίγες μέρες μετά που του πήραμε την συνέντευξη που παραθέτουμε, έπαψε πιά να υπάρχει.

Ο Κώστας Λαπηθιώτης γεννήθηκε στη Λάπηθο το 1908 από πατέρα εργάτη. Επέστρεψε στην Κύπρο τον Αύγουστο του 1933 μετά από 47 χρόνια παραμονής στην Αγγλία, για να εγκατασταθεί στα Λεύκα. Το φθινόπωρο του 1937 αποφάσισε, ως μέλος της «Οργάνωσης για την Ισπανική Δημοκρατία» της Αγγλίας, να πολεμήσει το φασισμό παίρνοντας μέρος στον Ισπανικό εμφύλιο.

Ο Κώστας Λαπηθιώτης στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο

Την συνέντευξη πήραν η Κατερίνα Μαύρου και ο Σταύρος Τομπάζος

- Πείτε μας, κατ' αρχή, κύριε Λαπηθιώτη, πώς πηγαίτε στην Ισπανία.

- Από την Αγγλία πήγα με πλοίο στη Γαλλία. Στο Παρίσι με παρέλαβε μια Οργάνωση που παρελάμβανε εθελοντές από όλο τον κόσμο και τους έστελλε στην Ισπανία (...) Περιπατήσαμε όλη την νύκτα πάνω στα Πυρηναία. Την αυγή φθάσαμε στην Ισπανική τους πλευρά όπου μας παρέλαβαν Ισπανοί Δημοκράτες. Μάς συνόδευσαν σε ένα παρεκκλήσι όπου μας πρόσφεραν φουμί, μαρμελάδα και καφέ (...) Καταλήξαμε στην Βαρκελώνη όπου μείναμε σε πρόχειρους στρατώνες...

- Γιατί ήταν η εντύπωση σας από την Βαρκελώνη;
 Η πόλη αυτή ήταν, όπως είναι γνωστό, μια από τις βιομηχανικές περιοχές της Ισπανίας και κέντρο επαναστατικής δράσης. Τα εργατικά συμβούλια, που είχαν παρουσιαστεί στην πόλη αυτή, υπήρχαν ακόμη; Υπήρχε κάποιο είδος εργατικής εξουσίας;

- Δεν ξέραμε την γλώσσα. Δεν είχαμε αρκετή επαφή με την Βαρκελώνη, σχεδόν καμιά πολιτική εικόνα. Δεν είχαμε την ευκαιρία να βγούμε έξω να μιλήσουμε. Όταν μας παρέλαβαν από το τρένο μας πήγαν στους στρατώνες όπου είμαστε περιορισμένοι ένα-δύο μέρες και μετά ξανά στο τρένο για την Valencia (...). Καταλήξαμε στη βάση εθελοντών στο Aibacete. Εκεί μας έγι-

νε μια στρατιωτική υποδοχή και αφού μας έδωσαν ρουχισμό μας οδήγησαν στην 15η Brigada (τοξίμαχια). Η Brigada αυτή αποτελείτο από ξένους αγωνιστές, κυρίως αγγλόφωνους, διαφορετικών εθνικοτήτων: Αμερικάνους, Άγγλους, Καναδούς...

- Πώς ήταν οργανωμένη η brigada σας από στρατιωτική άποψη; Εμοιάζε με ένα τακτικό στρατό, με στρατώνες, υπαλληλαρχικούς και αξιωματικούς, διαταγές κλπ;

- Ναι, αλλά το πνεύμα ήταν διαφορετικό από ένα στρατό καπιταλιστικό. Επικρατούσε πνεύμα φιλίας και ελευθερίας. Υπήρχαν όμως πολλές ελλείψεις. Πολλοί αξιωματικοί δεν είχαν παρακολουθήσει στρατιωτικές σχολές. Βέβαια μερικοί είχαν κάποια εμπειρία από το στρατό της χώρας τους.

- Έτυχε να συναντήσετε ανθρώπους από άλλες μεραρχίες;

- Ναι βέβαια...

- Η 29η μεραρχία σας θυμίζαί τίποτα;

- Όχι.

- Ήταν η μεραρχία του P.O.U.M. (Ενωμένο Μαρξιστικό Εργατικό Κόμμα) που είχε διαφορετικές ανηγήψεις από αυτές του PSUC δηλαδή του φιλοσοβιεπικού κομμουνιστι-

κού κόμματος.

- Όχι δεν ήθελα σε επαφή μαζί τους γιατί αυτοί έμεναν κυρίως στην Καταλονία.

- Έτυχε να γνωρίσετε Έλληνες και Κύπριους κατά την διάρκεια της παραμονής σας στην Ισπανία.

- Ναι βέβαια. Στην βάση μας οργανώσαμε τον ελληνικό λόχο. Πολλοί Έλληνες που υπηρετούσαν στο βαλκανικό ή στο γαλλικό σώμα ή αλλιώς ήρθαν στο λόχο μας.

- Καλά πώς συμβαίνει πολλοί Έλληνες να υπηρετούν στην αγγλόφωνη 15η Brigada;

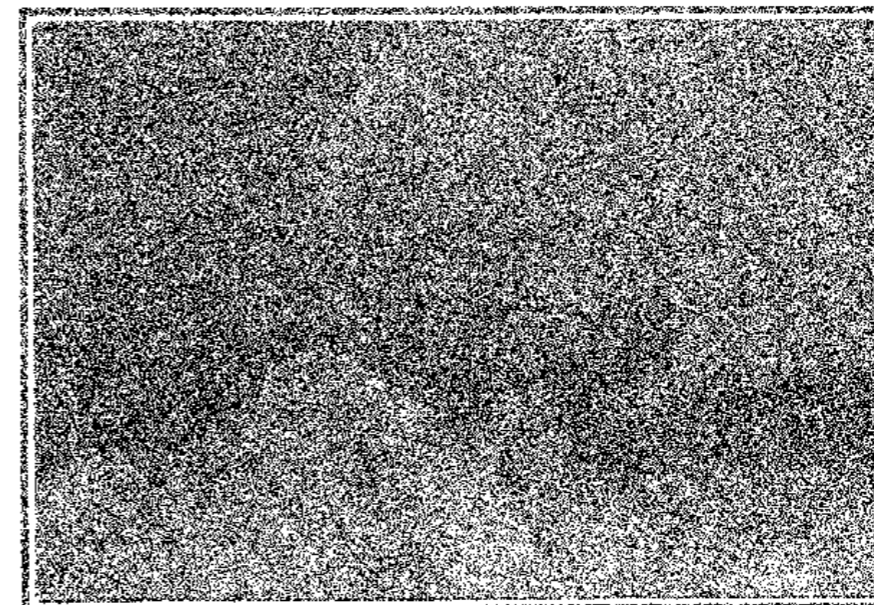
- Οι περισσότεροι Έλληνες μιλούσαν αγγλικά.

- Μπορείτε να αναφέρετε μερικά ελληνικά ονόματα;

- Βέβαια, γνώρισα το Κώστα Σιγηνό που ήταν ταγματάρχης στο Ισπανικό τάγμα της γερμανικής Brigada, γνώρισα τον πολιτικό κομμισάριο Αϊβατζή που ήταν πληρωμένος σε νοσοκομείο της Νότιας Ισπανίας, γνώρισα τον Κύπριο Ευήθη Νικολαΐδη που ήταν εκπαιδευτής στη περιοχή της Μαδρίτης και έφερε τον βαθμό του Τοξίμαχου, γνώρισα πολλούς Έλληνες.

- Αυτά τα άτομα ήταν μέλη κομμουνιστικών κομμάτων;

- Πολλοί ναι άλλοι όχι. Πολλοί Κύπριοι και Έλληνες μετανάστες ή φυγάδες λόγω των συνθηκών στην Ελλάδα έφθασαν στην Ισπανία από την Αμερική, την Αγγλία, τη Ρωσία. Δεν ήταν όλοι μέλη του Κ.Κ. Ήταν αντιφασίστες.

Ο Κώστας Λαπηθιώτης

- Θέλετε να μας διηγηθείτε μερικά από τις πιο αξιόλογες σας ανεμνήσεις από το μέτωπο;

- Ναι, δυστυχώς εμείς είμαστε άτυχτοι. Πήγαμε στη μάχη στις 10 Μαρτίου στο Belchite χωρίς να ξέραμε ακριβώς που ήταν ο εχθρός. Το μέτωπο μας ήταν γνωστό σαν «Αραγόν Μετώπο». Στο Belchite που ήταν η δεύτερη γραμμή του μετώπου, όπου ήμουν κι εγώ, είχαμε πολλές αεροπορικές επιθέσεις. Ενώ οι δικές μας δυνατότητες δεν είχαν ακόμη καταλάβει θέσεις, δεχθήκαμε επιθέσεις. Αυτή ήταν η πρώτη μας καταστροφή. Ο οπίσθιος μας ήταν πανόρχιος. Στις 6-7 Απριλίου έγινε η τελική καταστροφή του αμερικάνικου τάγματος (γύρω στους 500 άντρες) της Brigada μας στην Casadesa. Οι φασίστες κατάλαξαν στον ποταμό Ebro.

- Και ο ελληνικός λόχος;

- Χάσαμε πολλούς συντρόφους, 10 στο Belchite, 14 στη Casadesa, ένα στο Caspe και άλλους οργότερα.

- Μετά από τον Ebro;

- Οπισθοχωρήσαμε μέχρι κάποιας σφεδριανής γραμμής. Εκεί μας έβαλαν ενόπλια ενήλικα στο τόφο. Εγώ, λόγω της κόπωσης, αρρώστια και από νοσοκομείο σε νοσοκομείο έφτασα στην Βαρκελώνη. Η κατάσταση μου έρχοσε να καλύτερασει και ζήτησα να απιστρέψω στο μέτωπο. Όταν αιολούθηκα από το νοσοκομείο δεχθήκαμε δύο φορές βομβαρδισμό (εκεί κοντά στο λιμάνι της Βαρκελώνης). Έφαθα κάποιο νευροικό κλονισμό και επείσθηκα στα νοσοκομεία. Εν τω μεταξύ η Ισπανική κυβέρνηση αποφάσισε να στείλει τους ξένους με προβλήματα υγείας στις χώρες

τους. Έτσι με τρένο εγκατέλειψα την Ισπανία.

- Θάθελα να σας έδω μερικάς πολιτικές ερωτήσεις. Κατ' αρχή πείτε μας ποιές ήταν οι πολιτικές συζητήσεις μέσα στον λόχο σας;

- Στον Ελληνικό λόχο γινόμαμε ένα πολεμώντας τον Ισπανικό εμφύλιο, πολεμούσαμε ταυτόχρονα και ελληνικό. Ας μη ξεχνάμε ότι τον Ιούλιο του '36 έγινε το πραξικόπημα του Φρανκ και τον Αύγουστο το πραξικόπημα του Μεταξά στην Ελλάδα. Πολεμώντες στην Ισπανία πολεμούσαμε ενάντια στον ιμπεριαλισμό και για την ανεξαρτησία της Κύπρου.

- Σε γενικές γραμμές υπήρχαν τότε, ανάμεσα στους Ισπανούς αντιφασίστες, δύο βασικές απόψεις. Από την μια ήταν αυτή του PSUC (Ενωμένο Σοσιαλιστικό Κόμμα Κανιένας), που πίστευε ότι ο στόχος του Ισπανικού λαού ήταν η άμεση αντιφασιστική και εθελοντική επανάσταση και ότι η Ισπανική σοσιαλιστική επανάσταση δεν ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Από την άλλη το προαχθόν P.O.U.M. (Ενωμένο Μαρξιστικό Εργατικό Κόμμα) και η CNT (Εθνικό Εργατικό Συνομοσπονδία) των αναρχικών, που είχαν επίσης μεγάλη επιρροή στην Ισπανία θεωρούσαν αντίθετα ότι ο αντιφασιστικός αγώνας συνίσταται με τον αγώνα για τον σοσιαλισμό. Πίστευαν ότι μόνο ο επαναστατικός αγώνας για την ανατροπή της φασιστικής δικτατορίας με τις κοινωνικές δυνατότητες που δε δόδατε σε κίνηση, αποτελούσε πραγματική ενγύηση για την αντιμετώπιση του φασισμού. Υπήρχαν συζητήσεις πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Ήτανταν διαλόγισ, Ερχονταν θρησκευτικοί ομιλητές για το πολιτικό ζήτημα, μα δεν θυμάμαι να ξεχωρίσαν να πράγματα σε τέτοιος βαθμό. Το πρόβλημα ήταν το πως να κερδίσουμε τον πόλεμο ενάντια στο φασισμό. Δεν ήθελε ζήτημα τι να κάνουμε με το τέλος του πολέμου...

Τώρα, με την περιστροφή στη Χριστική Ένωση, εμφανίζεται η προσωπικότητα του Στάλιν. Η εξωτερική του πολιτική όσο αφορά την Ισπανία καθοριζόταν από τις επιθυμητές συμφωνίες της Σ. Ένωσης με καπιταλιστικά ή ιμπεριαλιστικά κράτη εν όψει του β' παγκοσμίου πολέμου. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πο-

Απική του Στάλιν στην Ισπανία που εκφράζεται από το PSHC θιγοναπλάως αντιφασιστική και όχι αντικαπιταλιστική.

Βέβαια η πολιτική αυτή επέ-
βρασε αρνητικά πάνω στο συ-
σχετισμό δυνάμεων μέσα στην
Ισπανία. Είναι διαφορε-
τικό να αγωνίζεσαι για τη δια-
σφάλιση της αστικής δημο-
κρατίας.

Η εργατική τάξη στις κατα-
λημένες περιοχές από τα
στρατεύματα του Φράνκο δεν
πρόβαλε μεγαλύτερη αντίστα-
ση; οι στρατιωτικές δυνάμεις
της αριστεράς δεν πολεμού-
σαν με μεγαλύτερη σθένος; οι
δυνάμεις της αριστεράς Ισας
να μην διασπόνταν... Ο Στάλιν
δεν ήθελε να βοηθήσει
στρατιωτικά την Ισπανία με
κακό συνολικό τρόπο; Δεν νομί-
ζετε ότι μια άλλη σοβιετική πολι-
τική πάνω στο Ισπανικό ζήτημα
θα μπορούσε να οδηγήσει στην
νίκη των επαναστατικών δυνά-
μεων;

- Δεν πρέπει να τα ρίχνουμε όλα
πάνω στον Στάλιν. Η Ισπανία, νότιο
μήμα της Ευρώπης, είχε ν' αντιμετωπί-
σει ένα τείχος από αναφασιστικές κυ-
βερνήσεις. Δεν ήταν εύκολο. Μπορούσε
να βοηθούσε περισσότερο (ο Στάλιν)
αλλά σ' αυτή την περίπτωση θα βοη-
θούσαν περισσότερο τους φασίστες οι
αντιφασιστικές δυνάμεις.

Από την άλλη, ο πόλεμος που διε-
ξήγανε ο Ισπανικός λαός ενάντια στο
φασισμό δεν αφορούσε μόνο τους λα-
ούς της Ισπανίας και της Σοβιετικής
Ενώσεως. Ήταν για όλο τον κόσμο
όπως και αποδείχθηκε εκ των υστερών.
Ο υπουργός εξωτερικών της Ισπανικής
δημοκρατίας, στην Κοινωνία των Εθ-
νών, ειδόντις ότι τα κράτη δεν βοηθού-
σαν στην αντιμετώπιση του φασισμού
στην Ισπανία και ότι συνέβαινε στην
Ισπανία θα συνέβαινε και στα κράτη
αυτά. Αυτά τα λόγια επαληθεύτηκαν.

Η Ρωσσία προειδοποιούσε ότι οι
βομβαρδισμοί πάνω στον άμαχο πληθυ-
σμό θα εξοπλωναν σ' ολοκληρή την
Ευρώπη. Τα λόγια αυτά επίσης επαλη-
θεύτηκαν. Είδαμε πώς ο Χίτλερ και ο
Μουσολίνι δεν περιορίστηκαν με τη νίκη
τους στην Ισπανία αλλά συνέχισαν μέ-
χρις ότου κατέλαβαν ολόκληρη την Ευ-
ρώπη.

- Αν είσατε νέος, και αν ο
ισπανικός πόλεμος ήταν τώρα,
θα πηγαίνατε στην Ισπανία;

- Βέβαια δεν ξέρω τι απόψεις θα εί-
χα αν ήμουν τώρα νέος, εάν όμως εί-
χα τις αντιλήψεις που έχω τώρα, να
θα ξαναπήγαινα.

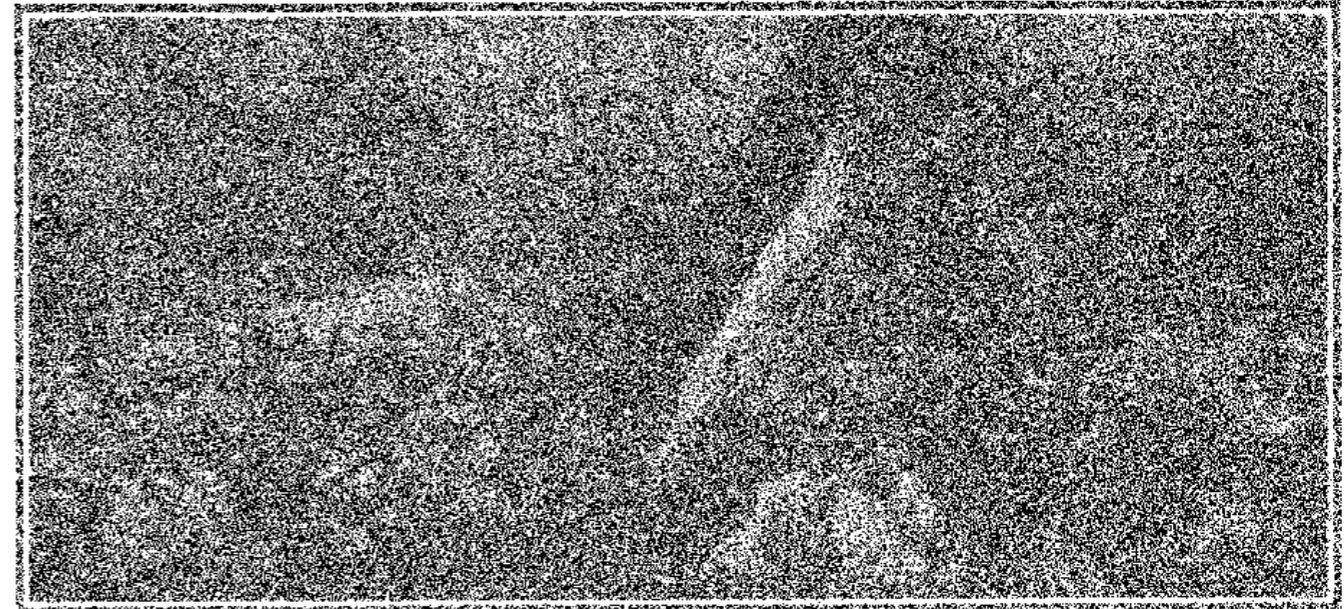

Πάνω: Τονίκολας από τον Άγιο Ηλία Αρμαχόστου.
Σκοτώθηκε στην Ισπανία στις 10-3-38, ηλικίας 20 χρονών.

Κάτω: Παναγιώτης Κατσαρόνας από την Λάρνακα
Ο πρώτος Κύπριος που σκοτώθηκε στην Ισπανία

Οι καρποί της Ιντιφάτα ωριμάζουν

Ενώ η Παλαιστινιακή εξέγερση - η
ιντιφάτα - μπαίνει στον δέκατο
μήνα, οι ελπίδες για μια πολιτική λύση
λινωστέυουν. Οι αρχόμενες εκλογές κό-
νουν τους ηγέτες του Ισραήλ πιο ανη-
συχούς σε σχέση με επιδράσεις πάνω
στους ψηφοφόρους παρά την διεθνή
κοινή γνώμη. Και τα δύο μέρη της κι-
βέρνησης αναστασιασμού πρέπει να δεί-
ξουν στους ψηφοφόρους κάποια απο-
τελέσματα και η επαναφορά «του
νόμου και της τάξης» είναι ψηλά στην
ημερήσια διάταξη του Εργατικού κόμμα-
τος και του Λικούιν.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά
της συνεχιζόμενης σύγκρουσης με
τους επαναστατημένους Άραβες είναι
αρκετά παράδοξα καθώς ο Ισραηλι-
τικός στρατός και οι δυνάμεις ασφαλείας
προσπαθούν να καταπνίξουν όχι μόνο
τις μαχητικές εκδηλώσεις της εξέγερ-
σης - το λιθοβολισμό, τις βόμβες πε-
τρελαίου κλπ - αλλά και τα σύμβολα
της Παλαιστινιακής εθνικής ταυτότη-
τας.

Τα χρώματα της Παλαιστινιακής
σημίας - κόκκινο, πράσινο, μαύρο-
έχουν για αρκετό καιρό γίνει πηγή
έντονης ενόχλησης για τις Ισραηλινές
αρχές. Ακόμα και πριν την Ιντιφάτα,
καταστήματα ρούχων στην ανατολική
Ιερουσαλήμ διατάχθηκαν να κλείσουν
γιατί εξέθεσαν το «μιστό» συνδυασμό
χρωμάτων στην βιτρίνα τους.

Ένας γνωστός Παλαιστίνιος ζω-
γράφος από την Λωρίδα της Γάζας, ο
Φατχί Ρουμπάν φυλακίστηκε για έξι

μήνες γιατί στους πίνακές του ζωγράφι-
σε μικρές παλαιστινιακές σημαίες.

Από τότε που άρχισε η Ιντιφάτα,
οι παλαιστινιακές σημαίες - που οι Ισ-
ραηλινές επιμενούν να ονομάζουν ση-
μαίες του PLO - εμφανίζονται καθημε-
ρινά στα καταχόμενα πάνω σε
ηλεκτρικά σύρματα, φανάρια του δρό-
μου, μανσέδες και δέντρα. Η αντίδρα-
ση των αρχών είναι μια μονότονη ιστο-
ρία.

Σε τουλάχιστο μια περίπτωση κά-
ποιος πέθανε από ηλεκτροπληξία ενώ
κατέβαζε σημαίες. Έτσι τώρα οι στρα-
τιώτες είναι εξοπλισμένοι με ητυχεσόμενα
κοντάκια και ψαλιδιά για το σκοπό αυ-
τό - ακόμα ένα κομμάτι στρατιωτικής
εξάρτησης που προστίθενται στα
γκλοπ, δοκρυγόνα, κράνη, όπλα, κανονι-
κές και πλαστικές σφαίρες και ασυρμα-
τους.

Η έμμονη αντίδραση απλώνεται
εξίσου για το γράψιμο στους τοίχους,
σημάτα της νίκης με τα δάκτυλα, βρι-
σιές και ακόμα και πλατιά χαμόγυλα.
Όλο αυτό πρέπει να εξαφανιστούν να
καταπεσθούν.

Η παράλογη πλευρά της Ισραηλι-
τικής έμμονης ιδέας έχει γίνει πιο φανερή
της τελευταίες βδομάδες. Από τότε
που όλα τα Παλαιστινιακά σχολεία και
καλλέγια έχουν διαταχθεί να κλείσουν,
μερικοί δάσκαλοι προσπάθησαν να δη-
μιουργήσουν μικρές ανεπίσημες ομάδες
μελέτης. Οι αρχές αμέσως και με
απουδία, απογόρευσαν αυτές τις ανα-
τρεπτικές ενέργειες να προωθήσουν

την μόρφωση ανάμεσα στους Παλαιστι-
νίους, και προχώρησαν στην αλληλεμψή
των δροστών.

Στο μεταξύ η Ιντιφάτα σιγά-σιγά
περνά και στους Άραβες μέσα στο Ισ-
ραήλ - επίσημα υπότιμους πολίτες αλλά
στην πραγματικότητα με τροχιάδες
διακρίσεις εναντίον τους. Συνθήματα
έχουν εμφανιστεί σε τοίχους Άραβικών
πόλεων και χωριών στο Ισραήλ. Αλλά
αυτό που πραγματικά εδράζει της συ-
χής ήταν η εμφάνιση «έξων των
«χρωμάτων του PLO» σε διάφορες πε-
ριοχές μέσα στο Ισραήλ. Πιο ύψιστα αυ-
τό το καλοκαίρι, μερικά παιδιά στη Γά-
φα ζωγράψαν σε ένα τοίχο κάποιες
φράσεις «ναίβ» τοιχογραφίες. Όλα θα
ήταν εντάξει αν κάποιος δεν πρόσεχε
ότι κυριαρχούσαν τα καρπούζια-ωοεία
ζωγραφισμένα σε όλη τη ζουμφή τους
προκλητικότητα. Τα χρώματα του συν-
δυασμού ήταν πολύ φανερά. Πράσινο
(για την φλούδα), κόκκινο (για την σάρ-
κα) και μαύρο (για τα κουκούτια). Αμέ-
σως έφατσε η διαταγή: Αφαιρέστε τα!

Μέχρι τώρα είναι ακόμη νόμιμο να
πολλά κανείς καρπούζια. Μητρός όμως,
όπως προχώρα η Ιντιφάτα μέχρι το
επόμενο καλοκαίρι θα δούμε και το
ανατημένο μας καλοκαίριτικο φρούτο
πσω από τα συρματοπλέγματα μαζί με
τον περισσότερο Παλαιστινιακό πληθυ-
σμό; ●

Του Γιάελ Λοταν από την
Guardian
Μετάφραση: Γ'λαύκος Χριστοφής.

Ισραήλ: μια χώρα που έχασε τη συνείδησή της

Ο ανταποκριτής της Βρετανικής εφημερίδας Guardian στο Ισραήλ, Benny Morris, έφεδρος στον Ισραηλιτικό στρατό, αρνήθηκε να λόγους αρχής να υπηρετήσει στα φιλεγγύμενα καταχόμενα εδάφη και καταδικάστηκε σε τρεις βδομάδες φυλάκιση. Αυτό είναι το ημερολόγιο του για τις ημέρες του στην στρατιωτική φυλακή.

Σεπτέμβριος 16:

Η δίκη ήταν σύντομη και λέει πολύ το αποτέλεσμα αντικείμενο. Ο συνταγματάρχης υποδιοικητής του συντάγματός μου, δεν είχε περιθώριο εκλογής, αν κινείσαι λάθος υπό την οδηγία του στρατού για αυτούς που αρνούνται να υπηρετήσουν στα καταχόμενα.

Επιληκτικό έγινε μια σοβαρή, συνθεωρητική προσέγγιση κατά την επτάλεπτη δίκη μου να με μεταπέσει. «Ανταλλάξουμε τι κάνεις» Του σημαίνει: «Ότι θα πρέπει να σε στείλω στην φυλακή. Δεν είναι για σένα. Δεν σου πάει η φυλακή. Είσαι δόκτορας ή της Ιατρικής, δημοσιογράφος. Γιατί δεν πας σπίτι το σαββατοκύριακο και να το ξανασκεφτείς»

«Αιτιολογία. Αυτό που κάνουμε στα καταχόμενα είναι έγκλημα. Αρνούνται να πάω μέρος σ' αυτό. Πρέπει να φύγω με από τα καταχόμενα.»

«Η προσωπική μου γνώμη μπορεί να είναι η ίδια με την δική σου αλλά στο στρατό πρέπει να ακολουθούμε τις διαταγές. Δεν είναι ζήτημα πολιτικών πεποιθήσεων. Δεν μου αφήνεις εκλογή. Σε καταδικάζω σε 21 μέρες φυλάκιση».

Επειδή ήταν αργά την Παρασκευή η φυλακή της Ισραηλιτικής Δύναμης Άμυνας (IDF) αρνείται να με δεχτεί και περνά το βράδυ της Παρασκευής και το Σάββατο σε κράτηση μέσα στην βάση, κάτω από την επίτηρηση κάποιου λοχία σφοδρισμού που ο ίδιος ήταν τιμωρημένος για το σαββατοκύριακο γιατί έφυγε «ακαστός» χωρίς άδεια.

Ο λοχίας, Σαούλ, από ένα νέο οικισμό στο νότο από Μαροκινή καταγωγή, έχει χαρακτηριστικές αντιδράσεις «Serhandi» - ανατολίτη Εβραίοι.

Ο μόνος τρόπος να σταματήσει η ιντιφάτα είναι με κτυπήματα. Μια σιδερένια γροθιά. Αυτή είναι η μόνη γλώσσα που καταλαβαίνουν. Οδηγήσατε άλλο το παίρνουν για αδυναμία και

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΟΥΤΙΟΥ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΑ

να κραταλλάζονται. Μόνο κτυπήματα τότε σε αφήνεται.

Σεπτέμβριος 18:

Η πρώτη μέρα στην φυλακή είναι κάπως ένα σοκ - παρόλο που είχαμε προειδοποιηθεί από στέλεχη του «Yesa Gora» (υπάρχει όριο της οργάνωσης των «αρνητών» της υπηρεσίας στα καταχόμενα. Με βάζουν μαζί με 10 άλλους νέους κρατούμενους σε ένα στενό δωμάτιο, περίπου δυο γιάρες επί έξι, μεταξύ δύο δωμάτων σε ένα παράπηγμα. Ο διάδρομος είναι χωρίς ελαστικό, χωρίς παράθυρα και σκοτεινός. Περνούμε περίπου τρεις ώρες ιδρώνοντας αδιάκοπα.

Μετά από μια οικειότητα, ένας στρατιώτης που θα είναι ένας από τους φρουρούς μας, μας παραλαμβάνει. Μας βάζει να σταθούμε έξω στον ήλιο και γαργάλει μερικά αρχικά εισιγγυητικές διαταγές «Εισάστε φυλακισμένοι. Στάθιτε ίσια, τα μάτια να βλέπουν καταυθινόν μπροστά. Μην με κοιτάτε. Ποτέ να μην με κοιτάζετε. Πάντα να προσβάτετε «δικαιώς» σε κάθε απόγνωση. «Μάλιστα δικαίωτά, όχι δικαίωτά, καταλάβετε»

Μας στέλλουν στα κελιά μας. Το κελί είναι 4 γιάρες επί τρεις και «φιλοξενεί» τρεις ή τέσσερις κρατούμενους. Υπάρχουν δυο σιδερένια παράθυρα κοντά στο ταβάνι από όπου μπορεί κανένας να δει την κορυφή του τοίχου που ζώνει την φυλακή με ακαθωτό σόφρα από πάνω και μια σειρά πύργων.

Σεπτέμβριος 19:

Η μέρα αρχίζει στις 4.45 πμ. με

ένα κλαίο δαυίδα από ένα κουδούνι για εβραϊκή. Γρήγορα θυγαίνει μια ρουτίνα. Οι δεσμοφύλακες υπεριφέρονται στην μεγάλη δημοφιλία από στρατιώτες που υπηρετούν την θητεία τους και που είναι για πρώτη φορά στην φυλακή, με εκδηρότητα.

Η δεύτερη δημοφιλία, από στρατιώτες που υπηρετούν δεύτερη θητεία ή στρατιώτες που είναι φυλακή για σοβαρά αδικήματα, και που είναι στην φυλακή για περισσότερο χρόνο τυγχάνει καλύτερης μεταχείρισης. Τη δική μας δημοφιλία από έφεδρους την μεταχειρίζονται καλύτερα από όλους.

Μερικές φορές είναι εκπληκτικό πως μια ομάδα από τίσσαρες δούλους δεσμοφύλακες, δύο ή τρεις από αυτές γυναίκες, μπορούν να «λέγουν» και να καταπέσουν 100 ή 200 άντρες κρατούμενους.

Συνέχεια φανόζουν διαταγές και βρισιές στους κρατούμενους. Λεκτική δια.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν 16η που αρνήθηκαν να υπηρετήσουν στα καταχόμενα. Ένας άλλος «αρνητικός» ο Άριμ - φακτής ψυχολόγος από τη Βεεθεβαρά - ήρθε στην φυλακή την ίδια μέρα με μένα. Είμαστε όπως καταλαβαίνω ο 39ος και 40ος που αρνούνται να υπηρετήσουν στα καταχόμενα από το ξεκίνημα της Ιντιφάτα τον Δεκέμβριο. Οι άλλοι τέσσερις, όλοι από ένα τάγμα τεθωρακισμένων τελειώνουν την ποινή τους 22 ημερών.

Οι τέσσερις, δύο κάτοικοι Κιμπουτζ, ένας δικηγόρος από το Τελ Άβιβ και ένας φοιτητής από την Ιερουσαλήμ, προσπαθούν να μας δώσουν βήρος. «Δεν είναι και τόσο άσχημα εδώ. Και οι άνθρωποι συγκρατούμενοι είναι εντάξει» μας λένε.

Σεπτέμβριος 20:

Οι τέσσερις από το τάγμα τεθωρακισμένων απολύονται. Μένουμε μόνο δύο «αρνησάκηδες». Σχεδόν όλοι οι άλλοι κρατούμενοι είναι στην φυλακή για επίθεση εναντίον αξιωματικών. Ένας δρούσος καταδικασμένος για ενόμιση χρόνο προσπάθησε να πυροβολήσει ανώτερο του.

Η συντριπτική πλειοψηφία των κρατούμενων είναι Ανατολίτες Εβραίοι και σχεδόν όλοι είναι βοηθητικοί, μη μάχη στρατιώτες, μάγειροι, απιστές, οδηγοί, μηχανικοί.

Οι έφεδροι γενικά έχουν καλύτερες συνθήκες από τους κληρωτούς. Οι περισσότεροι υπηρετούν για λιποταξία. Για μερικούς αυτό είναι προμελετημένο. Ένας ιδιοκτήτης φορτηγού μου εξήγησε: «Με κάλεσαν για υπηρεσία το καλοκαίρι, που αγόραζα τα περισσότερα λεφτά. Δεν μπορούσα να χάσω αυτό τον χρόνο. Έτσι αποφάσισα να μην παρουσιαστώ αφού ήξερα ότι δεν θα με συλλάμβαναν πριν το φθινόπωρο που είναι λογόταρη και θα υπηρετούσα περίπου τις ίδιες γιόρες, αλλά στην φυλακή. Έτσι έγινε και μάλλον έτσι θα γίνει και τον επόμενο χρόνο.»

Σε τέτοιες μας έρχεται να προστεθεί σήμερα ο Hiller Bardin 52 χρόνων Αμερικανός - Εβραίος που καταδικάστηκε σε 14 μέρες γιατί διαπραγματεύτηκε μια τοπική εμπορική διεύθυνση με Άραβες της Ραμάλλαχ στη Δυτική Όχθη.

Κανονικά ο Bardin, ένας μηχανικός ηλεκτρονικών υπαλλογιστών στο πανεπιστήμιο Hebron δεν θα έπρεπε να κληθεί σαν έφεδρος. Όμως προσφέρθηκε σαν δεξιότητάς.

Σαν πολλήν προτού κληθεί και σταλεί στην Ραμάλλαχ, ο Bardin επισκέφτηκε τη πόλη και προστάθηκε να διαπραγματευτεί «επιθέσεις» με ντοπικούς παράγοντες. Συνέχισε αυτές τις διαπραγματεύσεις όταν μετατέθηκε στην Ραμάλλαχ. Μόλις η ιστορία αυτή δημοσιοποιήθηκε οι διοικητές που τον συνέλαβαν και τον καταδίκασαν.

«Είχα μεγάλες συζητήσεις με πολλούς από τους στρατιώτες της μονάδας μου. Δεν συμφωνούσαν μαζί μου. Ήταν δύσκολος καιρός» περιγράφει την υπηρεσία του σαν έφεδρος.

Δεν φαίνεται να είχε περισσότερη επιτυχία με τις διαπραγματεύσεις του με τους Άραβες της Ραμάλλαχ. Λέει ότι και οι δύο πλευρές διακηρύχτην για τις προθέσεις της άλλης πλευράς.

«Όταν ένας νεός Άραβας πήγαινε μια βόμβα πετρελαίου που χωράει 50 λίτρα μακριά από ένα πόστο της IDF, είναι πρόθεση του να πείσει τους στρατιώτες ή να κάνει μια συμβολική χειρονομία. Όταν πήγαινε πέτρας βόμβα να τραυματίσει ή να κερδίσει τηλεοπτική κάλυψη. Τότε καταλαβα ότι έτσι ήταν. Δεν είχα καταλάβει τι πραγματικά γυόταν».

Σεπτέμβριος 21:

Η αδηφάγη μου για 48ωρη άδεια απορριπτεται από τον διοικητή της βάσης. Άλλοι έφεδροι παίρνουν άδεια για να είναι με τις οικογένειές τους. Μετά ο λοχίας θα μου αρνήσει δύο φορές να κάνω ένα τηλεφώνημα σπίτι. Ένας αξιωματικός μου λέει ότι υπάρχουν διαταγές από «πάνω» να μου συμπεριφερθούν σύμφωνα με τους κανονισμούς. Η άδεια και τα τηλεφωνήματα είναι χάρες και έτσι η ζωή μου δεν γίνεται πιο εύκολη από ότι εί-

να απαραίτητο.
Σεπτέμβριος 22:
Ο Bardin απολύεται μεσανυχτιά. Οι εφημερίδες γράφουν ότι Αμερικανοί επίσημα μεσολάβησαν για να τον απολύσουν. Ο αδελφός του στις ΗΠΑ είχε υποσχεθεί σε ένα γερουσιαστή. Φαίνεται ότι για τον στρατό ήταν ανακούφιση που τον απολύσαν. Την προηγούμενη μέρα ο Bardin μου είχε πει ότι ο λοχίας του ήθελε να υποβάλει αίτηση για χάρη. Ο Bardin αρνήθηκε γιατί αυτό θα σήμαινε και παραδοχή ενόμισης και μεταμέλειας. Αυτό δεν ένιωθα ούτε το ένα ούτε το άλλο.

Σεπτέμβριος 23:

Πέρασε την μέρα στην κούβια. Ένα βρόμικο μέρος. Τα πάντα είναι καλύτερα με ένα σταθμό λίπους και σκόνης.

Λιγότερα είχε την πρώτη σοβαρή πολιτική σύγκρουση με τον Darwish ένα Κούρδο Εβραίο. Είπε: «Έπρεπε να σε φυλάκιζαν για ένα χρόνο σε 21 μέρες. Πρέπει να τους υποτάσουμε όλους (τους Άραβες). Να τους βάλουμε πάνω στον τοίχο και να τους εκτελέσουμε». Προσπαθείται ότι πυροβολεί με αυτόματα. Πρέπει να τους κάνουμε όσα μας λένε εμείς ο Χίτλερ. Γιατί έτσι θέλουν και αυτοί να μας κάνουν. Και εμείς του «αφήνη τώρα» όλοι εμείς οι

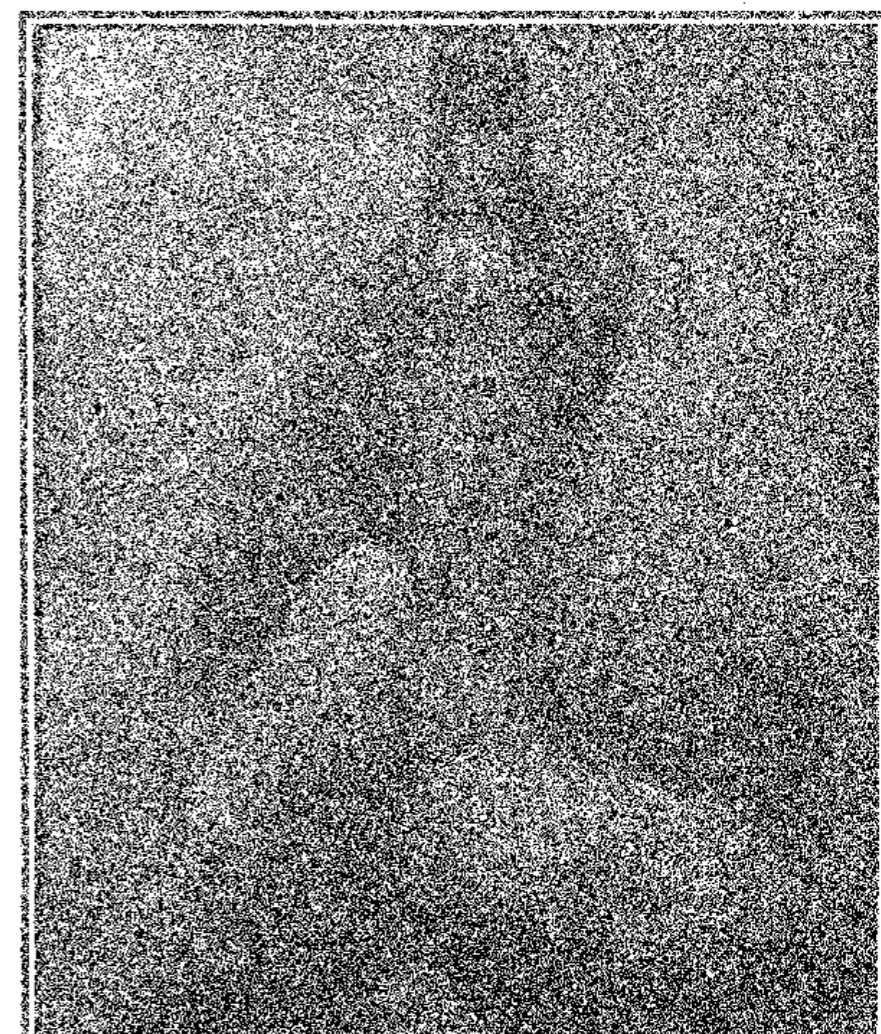
αριστεροί δουλεύετε για το P.L.O. Έτσι όπως λέει στη Βίβλο. Από μέσα μας θα ξεσηκώσουν οι εξολοθρευτές σας» Πώς πρέπει κάποιος να μεταχειριστεί αυτούς που σπάζουν το κεφάλι ενός πεντάχρονου (εβραϊκού) με μια πέτρα; Αν αυτοί μας πίνουν πάτρας εμείς πρέπει να τους «ακούσουμε» όλους».

Η «αυλήτητα», ή μάλλον φαναχτός μονόλογος, γίνεται όλο και πιο έντονη. Είμαι σε μισοεπίσημη θέση και υπάρχει μια απρόσφορα βίαιη όχληση.

Το ότι ένας Εβραίος, ακόμα και στην εξοχή, μιας συζήτησης και έστω ακόμα ένας Ανατολίτης Εβραίος με απασφί νοήση του ολοκαυτώματος μπορεί να μιλά για μιζικούς φόνους και να κατηγορεί ότι το Ισραήλ πρέπει να δράσει σαν Χίτλερ, κάνει το Ισραήλ μια χώρα που έχει χάσει την συνείδησή της.

Σεπτέμβριος 25:

Υπάρχει μπόλικος χρόνος να σκεφτώ. Τελειώνω το βιβλίο των Αβραάμ Νότιες του Βερντάν το 1250. Άλλοι με σκεφτόμαι και λιγότερο δαπανηροί ήταν οι πόλεμοι του Ισραήλ. Ίσως στους Άραβες να λείπει η απασφιστικότητα. Οι Ισραηλιτες μετά το 1948 - και τότε

ήταν ένα διαφορετικό Ισραήλ - δεν έχουν δοκιμαστεί.

Σεπτέμβρης 27:

Μας μεταφέρουν με τον Άρικ με νέο καμπί. Αρρώσας ζητούμε να μας πάρουν πίσω στα παλιά μας καμπί. Η απτήση μας απορρίπτεται. Ο αξιωματικός μας δίνει να καταλάβουμε ότι η άρνησή έχει σχέση με την υπόστασή μας σαν «αριστερόκληδες». Ο λοχαγός φαίνεται δεν θέλει να μας κάνει την ζωή εύκολη. Γενικά προσάγω μια διάθεση των αρχών των φυλακών να απορρίπτονται αριστοί μετά αίτησή των φυλακισμένων. Μόνο μετά από αυτή τη ενσπικτική απόρριψη καιιά φορά αρχίζουν να σκέφτονται την αίτησή.

Σεπτέμβρης 28:

Επισκέπτη από την γυναίκα και τα παιδιά μου, έδειξε να είναι μικρό παρκάκι κοντά στα κεντρικά γραφεία της φυλακής. Καθόμαστε σε παγκάκια κάτω από τα μάτια των δεσμοφυλάκων. Είναι δύσκολο να μιλάς φυσιολογικά. Ένα αίσιγμα κατάθλιψης διαδέχεται την επίσκεψη.

Σεπτέμβρης 29:

Γενική μέρα αθλήσεως στην ΙΟΦ, συμπεριλαμβανομένης και της φυλακής Νο 4. Οι τρεις διομήριες διαγωνίζονται μεταξύ τους. Η διομήριά μας που έχει περισσότερο μέσο βάρος κερδίζει εύκολα το τραβήγμα σκηνιού αλλά χάνουμε την κόρρα τραυματισμένων γυμναστών από την αλλη. Το αποτέλεσμα θα κριθεί από τους ποδοσφαιρικούς αγώνες.

Οι δεσμοφυλάκες, φανερά, υποστηρίζουν εμάς τους άφρονες, φερ-

νομε ισπανικά στα πρώτα παιχνίδια και κερδίζουμε τα δέματα 8-5. Για την προσοχή μας κερδίζουμε ένα τηλεφώνημα στα σπίτι.

Σεπτέμβρης 30:

Το πρόβλημα του δωματίου μας λύνεται αφού το βάζουμε ξανά στον λοχαγό μπροστά στους απισταμένους του, κατά την επιβίωση της Παρασκευής. Φαίνεται να υπάρχει μια πολιτική μετακίνηση των φυλακισμένων για να απαλλάξουν όποιες ιεραρχικές σχέσεις θα δημιουργούνται μέσω στους φυλακισμένους. Ελλιπή μονιμότητας σημαίνει και έλλειψη υποταγής του ενός στον άλλο.

Αργότερα στην «αποχαρτιστήρια» μου ακρόαση ο αξιωματικός με ρώτησε αν είδα σχέσεις «κυρίου-υπακούου» ή και «σοφούλα». Του απαντώ ειλικρινά ότι μεταξύ των εφεδρών δεν είδα τέτοιες καταστάσεις.

Επιτέλους παίρνω τεσσάρους επιταγές. Πέρασαν μια βδομάδα από τον μηχανισμό για να με φτάσουν. Κάθε επιταγή που μπαίνει ή βγαίνει από την φυλακή λογαριάζεται από τις αρχές της φυλακής -αυτό φαίνεται να προκαλεί και την καθυστέρηση. Ένα από τα γραμμάτια είναι μια κάρτα από ένα φίλο που κάνει διακοπές στην Ελλάδα. Η κάρτα δείχνει τον ναό του Απλόλωνα στους Δελφούς. Ο φίλος μου γράφει ότι συνάντησε ένα γέρο φιλόσοφο από την Αθήνα που του είπε ότι ο κάθε άνθρωπος πρέπει να πει το δικό του κώλο για να υπερασπίσει τις πεποιθήσεις του.

Οκτώβρης 1:

Οι κληρωτές δημοσίως συγκρούονται με τους δεσμοφυλάκες. Οι δεσμοφυλάκες με την σειρά, για να προστατέψουν τις φωνές τους, περνούν το βράδυ κάνοντας «απτήσεις ακριβείας» στους φυλακισμένους πάνω-κάτω στην αυλή. «Ένα-δύο, εν-δυό»- και τους στέλλουν πτυχάκι μπρός-πίσω. Αυτή είναι η χειρότερη συλλογή τιμωρία στην φυλακή. Κράτησε μια περίπου ώρα.

Οκτώβρης 2:

Το πρωί καβγάδες για τσιγάρα. Οι εφεδρές παίρνουν 20 τσιγάρα την μέρα, οι κληρωτοί 10 -μιας φτηνής μάρκας. Οι μη καπνιστές βίνουν τα δικά τους στους καπνιστές. Οι κληρωτοί ενοχλούν συνέχεια τους εφεδρους για τσιγάρα. Αυτό είναι συνέχεια ένα θέμα έντασης και καυγάδων.

Στα γυμνάσια οι δεσμοφυλάκες επιβάλλουν την ασιγή. Οι φυλακισμένοι τρώνε μόνο με κουτάλα. Μέσα-μέσα οι φυλάκες κτυπούν στο τραπέζι με φλιτζάνα ή κουτάλα ή τη μεταλλική πόρτα με τα παπούτσια τους για να ξαναφέρουν τη σιωπή. Ένας δεξιός εφεδρος μου λέει ότι δεν ανεχόταν αριστέρες απόψεις μέχρι την τελευταία φορά στην φυλακή (για Αποστασία) ήταν με μια ομάδα «αριστερόκληδων». Μετά από πολλή ώρα συζητήσεως έπιασε να καταλάβει, αν όχι να δεχτεί τις απόψεις της άλλης πλευράς και να αναπτύξει μια ανοχή. Τελικά φαίνεται ότι η φυλακή δεν είναι και τόσο κακό πράγμα.

Οκτώβρης 3:

Η «αποχαρτιστήρια» ακρόαση. Ο αξιωματικός είναι ολο χαρούμενος. Ένας πολύ καλός νέος. Ζητούμε την άρνηση μου και γράφω ένα ερωτηματολόγιο για τον φυλακή, ως συνθήκες: φτηνιά, συμπεριφορά δεσμοφυλάκων, σφοδρία.

«Ελπίζω να μην σε ξαναδώ εδώ» μου είπε. Αργότερα ενώ βλέπουμε τηλεόραση κάποιος δεξιός μπαίνει μπροστά μου. Τον παροικώ να μετακινηθεί. «Είσαι αριστεράς, γιατί να φύγω» Τις τελευταίες δεκαήμερες μέρες η σύνθεση της διομήριας των εφεδρών χειροτερεύει. Χάρηται που θα φύγει. Αιτιολογία όμως τον Άρικ.

Οκτώβρης 4:

Οι έρας πριν τη απόλυση είναι εξουθενωτικές. Οι υλιστές με το ζόρι παίρνουν τα ρούχα πίσω. Επιτέλους παίρνω τα χαρτιά μου, πώλο στην φρουρά της πόλης, ανοίγει και είμαι έξω.

Νοιώθω ότι το άξιζε. *

μετάφραση από την Γιορδάνη του Γλαύκου Χρυσοφίση

Για τη διαμόρφωση της εξουσιαστικής κοινωνίας (μια οικο-αναρχική οπτική) Χαρίτορας Πελεκάνος

Υπάρχει η αντίληψη ότι ο τρόπος ζωής μας (θεσμοί, πολιτισμός, κουλτούρα κλπ) είναι ο φυσικός (όπως π.χ. ένα πορτοκάλι και πορτοκάλι) και ο σωστός. Προωθείται δε από τους μηχανισμούς των κυρίαρχων και των κονδυλοφόρων τους. Η δική μου αντίληψη και εμπειρία διαφέρει ριζικά. Αναπτύσσω παρακάτω τις απόψεις μου: Πρωτόγονη ζωή (πρωτόγονη με αναφορά το επίπεδο του τεχνολογικού πολιτισμού). Όπως θα δούμε παρακάτω από κοινωνική όπωση ήταν - και είναι όπου υπάρχει - ανώτερη από την σημερινή (ζούγκλα). Εκκινώντας οι λειικοί την αποικιοκρατία - ληστεία, συνάντησαν λαούς που ζούσαν σε καλύτερο επίπεδο τεχνολογίας από αυτούς. Οι λειικοί βεβαίως το μόνο που ήθελαν ήταν το χρυσάφι και δε δίστασαν να εξοντώσουν εκατομμύρια ανθρώπων για το σκοπό τους. Μόνο λίγες προσεγγίσεις να καταλάβουν το πως ζούσαν αυτοί οι λαοί. Αργότερα διάφοροι εθνολόγοι έκαναν μελέτες σε όσους λαούς είχαν απομείνει. Ο Μάργκαν έζησε πολλά χρόνια με τους Ινδιάνους και μελέτησε βαθιά τη ζωή τους. Και να σε τι συμπεράσματα κατέληξε: "Ο κάρδος που περπάτα από την εμφάνιση του πολιτισμού, είναι μόνο ένα μικρό κομμάτι της περασμένης ζωής της ανθρώπινης. Η αποσύνθεση της κοινωνίας ορδονώνει αποφασιστικά μπροστά μας σαν τέρμα μιας ιστορικής εξέλιξης που νομοδικός τελικός σκοπός της είναι ο πλοήτος. Γιατί μια τέτοια κατάληξη της κοινωνίας κερδίζει μέσα της τα στοιχεία της ίδιας της της καταστροφής. Η δημοκρατία στη δικαιοσύνη, η αδελαφούνη στην κοινωνία, η ειρήνη στα δικαστήρια, η γενική εκπαίδευση, θα εγκαταλείψουν το επόμενο ανώτερο στάδιο της κοινωνίας, στο οποίο συνταίνουν σταθερά η ειρήνη, η λογική και η αιδεσιμία. Το στάδιο αυτό θα είναι μια αναβίωση - αλλά με ανώτερη μορφή - της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης των πολιτών γενών". (Μάργκαν: "Πρωτόγονη κοινωνία"). Ανασκοπώντας και διαφερόμενος άλλους λαούς αλλά και μύθους, παραδόσεις και βιβλία που την κοινωνική αλληλεγγύη και την οικολογική ευαισθησία που υπήρχε σ' όλους τους πρωτόγονους λαούς. (Θαγαυοίς Αυστραλέζικες θουαμάνοι Αφονίας, Αρχαιοί Γερμανοί κ.α.α. της Γής του Ευρώς κ.α.). Η ζωή τους ήταν βιώσιμη στη κοινωνική και στη δική τους κατανομή των αγαθών.

Η δική μου οπτική είναι άλλη: Όπως το παιδί έχουν μια άμεση σχέση με κάθε τι τριγύρω τους. Έτσι ήταν οι πρωτόγονοι. Κάθε τι που υπήρχε ήταν φυσικό, αποδοτικό και δυνατότητα υπάρχει και κερδιστικό. Μπορούμε να καταλάβουμε το σεβασμό που υπήρχε για κάθε άνθρωπο. Η διατροφή της εξουσίας θα πρέπει να γεννηθόταν μαζί με το διαχωρισμό. Βεβαίως ο διαχωρισμός, η χωριστικότητα και η αίσθησή του ενός με τον άλλο να προέβλεπε από την ίδια του φιλοσοφία και να εξερραίνονταν βαθύτερα το περιβάλλον του. Όταν όμως χρησιμοποιήθηκε για την απόφαση του ενός και τη μείωση του άλλου, αρχισε το πανηγύρι της ζούγκλας στην οποία βρυχάσατε και καταναλώνασατε κάθε μέρα. Μια δυο λόγια η οπτική μου είναι: οι άνθρωποι επιβιώνουν τις συνθήκες και όχι το αντίθετο. Οι Μαρξιστές περιμένουν ακόμα την κατάρρευση του καπιταλισμού και την άνοδο του σοσιαλισμού. Θα περιμένουν πολλούς αιώνες ακόμα...

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΦΑΣΗ Η γραπτή ιστορία της ανθρώπινης ζωής είναι η ιστορία της εξέλιξης της βεβρωτότητας. Όλα τα βιβλία ιστορίας περιέχουν αφόρητο ήλιο, λίγο - πολύ όλοι γνωρίζουμε τη διάφορη φέση της βεβρωτότητας. Αυτό που οι σημερινοί κυρίαρχοι επιχειρούν να μας πείσουν για άλλη πράξη. Η αλήθεια είναι ότι κάθε βεβρωτότητα κατατάσσεται ως όσον λειτουργούν μέσα και πέρα το σκεπτόμεν της κλιτικής κοινωνίας αναγκαστικά καταπλέουν τους ανθρώπους και τους αφαιρούν κάθε δυνατότητα γενικής του εξέλιξης και αυτογενούς άνοδου. Η προσαρμογή των ανθρώπων και η σφαιρική ανάπτυξη της ενότητας που νοιώσει κάθε παιδί με τη ταίγηρά του. Αυτό είναι το μέλλον και κάθε παιδί και εδώ τα κτυπάει η φασιστική αντροπή που τους κινούμε. Οι κριτικές για την οικογένεια, τα σχολεία, το στρατό σφραγίζουν. Αναφέρω τους Ιάτες, Φέρρες, Ρόιχ, Νιζλ, Μογγολωνίτες Λοιπόν το παιδί τραχιά τα δαιμόνια που βλάπτει και άνοιξε και γίνεται "κοινωνικό". Αποδέχεται τη μέση σαν τη φυσική κατάσταση της ζωής. Οι διάφοροι μύθοι του συστήματος (εκατομια και ακούσια) δηλ. απειροστέρας γενεής, ο δαδγκάλοι, ποικιλικοί, παπάδες, "επιστήμονες", ψυχίατροι κλπ. φροντίζουν για τον ομαλό εκβρωτικό μας. Ο άνθρωπος είναι μια ένα φαινομένο ζωικό

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΧΡΗΣΙΑΣ Έγκει η ζωή καλύτερα φτηνική και χαρούμενη κάποια κάποιος θέλησαν να κυριαρχήσουν και να διπλώνουν τους άλλους. Εφευρέθηκαν διάφορα συστήματα εξουσίας που βελτιώσε εξαλείφθηκαν για να φτάσουμε σήμερα στον καπιταλισμό (δεν έχει σημασία αν είναι ιδιωτικός ή κρατικός). Το πότε έγινε αυτό χρονολογικά δεν το ξέρουμε ακριβώς. Ήμουν σ' εν-διαφέρει το γιατί έγινε αυτό το ταυπίρισμα στη ζωή μας.

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ στο βιβλίο της "Η πρωτόγονη κομμουνιστική κοινωνία" υποστηρί-

Ζει την Μαρξιστική αντίληψη της ιστορίας λέγοντας ότι αυτό έγινε στον εϊχαν υμάρσει οι εν-θικές, δηλ. όταν υπή-ξε ένα περίοδος στα αγαθά, κάποιος θέλησε να τ αρπάξει. Διαφανώς η αυτή την άποψη δίνει εν αλλη η τάση της κατοχής που υπήρχε του πε-ραιοτισμού, τίποτα δεν ήε επι-όξε τον άνθρωπο να αποτύχει διάφο-ρους και να αρπάξει το μερίδιο τους. Ήρρασε όμως πόσο ερηνική ήταν η ζωή τότε. Εξ άλλου αυτή η αντίληψη της Ρ. Λούξεμπουργκ συγκρούεται με τα όσα γράφει στο ίδιο βιβλίο σχετικά με τις συγκρούσεις των αρχαίων Γερμανών.

Η δική μου οπτική είναι άλλη: Όπως το παιδί έχουν μια άμεση σχέση με κάθε τι τριγύρω τους. Έτσι ήταν οι πρωτόγονοι. Κάθε τι που υπήρχε ήταν φυσικό, αποδοτικό και δυνατότητα υπάρχει και κερδιστικό. Μπορούμε να καταλάβουμε το σεβασμό που υπήρχε για κάθε άνθρωπο. Η διατροφή της εξουσίας θα πρέπει να γεννηθόταν μαζί με το διαχωρισμό. Βεβαίως ο διαχωρισμός, η χωριστικότητα και η αίσθησή του ενός με τον άλλο να προέβλεπε από την ίδια του φιλοσοφία και να εξερραίνονταν βαθύτερα το περιβάλλον του. Όταν όμως χρησιμοποιήθηκε για την απόφαση του ενός και τη μείωση του άλλου, αρχισε το πανηγύρι της ζούγκλας στην οποία βρυχάσατε και καταναλώνασατε κάθε μέρα.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΦΑΣΗ Η γραπτή ιστορία της ανθρώπινης ζωής είναι η ιστορία της εξέλιξης της βεβρωτότητας. Όλα τα βιβλία ιστορίας περιέχουν αφόρητο ήλιο, λίγο - πολύ όλοι γνωρίζουμε τη διάφορη φέση της βεβρωτότητας. Αυτό που οι σημερινοί κυρίαρχοι επιχειρούν να μας πείσουν για άλλη πράξη. Η αλήθεια είναι ότι κάθε βεβρωτότητα κατατάσσεται ως όσον λειτουργούν μέσα και πέρα το σκεπτόμεν της κλιτικής κοινωνίας αναγκαστικά καταπλέουν τους ανθρώπους και τους αφαιρούν κάθε δυνατότητα γενικής του εξέλιξης και αυτογενούς άνοδου. Η προσαρμογή των ανθρώπων και η σφαιρική ανάπτυξη της ενότητας που νοιώσει κάθε παιδί με τη ταίγηρά του. Αυτό είναι το μέλλον και κάθε παιδί και εδώ τα κτυπάει η φασιστική αντροπή που τους κινούμε. Οι κριτικές για την οικογένεια, τα σχολεία, το στρατό σφραγίζουν. Αναφέρω τους Ιάτες, Φέρρες, Ρόιχ, Νιζλ, Μογγολωνίτες Λοιπόν το παιδί τραχιά τα δαιμόνια που βλάπτει και άνοιξε και γίνεται "κοινωνικό". Αποδέχεται τη μέση σαν τη φυσική κατάσταση της ζωής. Οι διάφοροι μύθοι του συστήματος (εκατομια και ακούσια) δηλ. απειροστέρας γενεής, ο δαδγκάλοι, ποικιλικοί, παπάδες, "επιστήμονες", ψυχίατροι κλπ. φροντίζουν για τον ομαλό εκβρωτικό μας. Ο άνθρωπος είναι μια ένα φαινομένο ζωικό

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΧΡΗΣΙΑΣ Έγκει η ζωή καλύτερα φτηνική και χαρούμενη κάποια κάποιος θέλησαν να κυριαρχήσουν και να διπλώνουν τους άλλους. Εφευρέθηκαν διάφορα συστήματα εξουσίας που βελτιώσε εξαλείφθηκαν για να φτάσουμε σήμερα στον καπιταλισμό (δεν έχει σημασία αν είναι ιδιωτικός ή κρατικός). Το πότε έγινε αυτό χρονολογικά δεν το ξέρουμε ακριβώς. Ήμουν σ' εν-διαφέρει το γιατί έγινε αυτό το ταυπίρισμα στη ζωή μας.

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ στο βιβλίο της "Η πρωτόγονη κομμουνιστική κοινωνία" υποστηρί-

κλεισμένο στη φυλακή του εαυτού του και ελεύθερος να διπλέει το χρώμα των υαυφών του. Όλοι οι κυρίαρχοι του λένε για εϊσή-νη και πρόοδο και μόνο τούτοι δε βλάπτει. Λε-δουμε μερικές λειτουμίες του συστήματος: Γρονιές, παπύδες και δόσολοι δημιουργούν τη ζωή στο παιδί με τις διάφορες ιερολογίες κριτικής και το υλιστήριο κατασκευαστικής μάθησης (όπως καταναγκαστικό εργασιμολογία). Έτσι φτάνουμε να εϊμιστή, διακομίζουμε μέσα μας και να έχουμε ανάμνηση από γονείς και ηγέτες. Το υλιστήριο με αυτό τον τρόπο γάνδα του μας ρυθμίζει, όπως είναι απο-κρυβοντας τον ταξικό του χαρακτήρα. Η αστυ-νομία και η στρατός εκτός του υλοποιητικού-καταπορευτικού τους ρόλου έχουν σκοπό τη διατήρηση της κυριαρχίας. Οι διάφοροι "επι-στήμες" συγκολλούνται και δίνουν ο άλλος στους κυρίαρχους. Η οικονομία βασίζεται σε ασφαλείες (φανατιστικές υποθέσεις) όπως η ακαθάριστο εθνικό εισόδημα. Κάθε κεφάλαιο εισόδημα, πληθωρισμός κλπ. Εύκολα κατα-λαβαίνουμε τι κρύβουν πίσω από τις λέξεις. Η ο πληθωρισμός είναι αποτέλεσμα της μεί-ωσης του κέρδους, το κατα κεφάλαιο εισόδημα συγκολλείται τις διαφορές στις αποδόσεις κλπ. Πως μπορούμε να αντι-δράσουμε; Οι διάφορες ιδεολογίες έχουν κινήσει. Επει- είναι αφαιρούσε και θεωρητική κατασκευά-σματα. Η μόνη σωστή αντίδοσης κινήσε είναι να ξεκινήσουμε από εϊπότες βελτιώ-στε προσπαθώντας να "προσέξω" την δική-μόνη ή μαζί με φίλους - πελάτες, ορ-κλήτους κλπ. Η γνώση του εαυτού μας, του είναι, μας δείχνει το δρόμο για την αυτανομία και την αλληλεγγύη. Οι παλιές κομμουνιστικές διαλύθηκαν βε-βια από τους κυρίαρχους αλλά η δυνατότητα υπάρχει και κερδιστικό. Μπορούμε να καταλάβουμε το σεβασμό που υπή-ρχε για κάθε άνθρωπο. Η διατροφή της εξουσίας θα πρέπει να γεννηθόταν μαζί με το διαχωρισμό. Βεβαίως ο διαχωρισμός, η χωριστικότητα και η αίσθησή του ενός με τον άλλο να προέβλεπε από την ίδια του φιλοσοφία και να εξερραίνονταν βαθύτερα το περιβάλλον του. Όταν όμως χρησιμοποιήθηκε για την απόφαση του ενός και τη μείωση του άλλου, αρχισε το πανηγύρι της ζούγκλας στην οποία βρυχάσατε και καταναλώνασατε κάθε μέρα.

Η δική μου οπτική είναι άλλη: Όπως το παιδί έχουν μια άμεση σχέση με κάθε τι τριγύρω τους. Έτσι ήταν οι πρωτόγονοι. Κάθε τι που υπήρχε ήταν φυσικό, αποδοτικό και δυνατότητα υπάρχει και κερδιστικό. Μπορούμε να καταλάβουμε το σεβασμό που υπήρχε για κάθε άνθρωπο. Η διατροφή της εξουσίας θα πρέπει να γεννηθόταν μαζί με το διαχωρισμό. Βεβαίως ο διαχωρισμός, η χωριστικότητα και η αίσθησή του ενός με τον άλλο να προέβλεπε από την ίδια του φιλοσοφία και να εξερραίνονταν βαθύτερα το περιβάλλον του. Όταν όμως χρησιμοποιήθηκε για την απόφαση του ενός και τη μείωση του άλλου, αρχισε το πανηγύρι της ζούγκλας στην οποία βρυχάσατε και καταναλώνασατε κάθε μέρα.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΦΑΣΗ Η γραπτή ιστορία της ανθρώπινης ζωής είναι η ιστορία της εξέλιξης της βεβρωτότητας. Όλα τα βιβλία ιστορίας περιέχουν αφόρητο ήλιο, λίγο - πολύ όλοι γνωρίζουμε τη διάφορη φέση της βεβρωτότητας. Αυτό που οι σημερινοί κυρίαρχοι επιχειρούν να μας πείσουν για άλλη πράξη. Η αλήθεια είναι ότι κάθε βεβρωτότητα κατατάσσεται ως όσον λειτουργούν μέσα και πέρα το σκεπτόμεν της κλιτικής κοινωνίας αναγκαστικά καταπλέουν τους ανθρώπους και τους αφαιρούν κάθε δυνατότητα γενικής του εξέλιξης και αυτογενούς άνοδου. Η προσαρμογή των ανθρώπων και η σφαιρική ανάπτυξη της ενότητας που νοιώσει κάθε παιδί με τη ταίγηρά του. Αυτό είναι το μέλλον και κάθε παιδί και εδώ τα κτυπάει η φασιστική αντροπή που τους κινούμε. Οι κριτικές για την οικογένεια, τα σχολεία, το στρατό σφραγίζουν. Αναφέρω τους Ιάτες, Φέρρες, Ρόιχ, Νιζλ, Μογγολωνίτες Λοιπόν το παιδί τραχιά τα δαιμόνια που βλάπτει και άνοιξε και γίνεται "κοινωνικό". Αποδέχεται τη μέση σαν τη φυσική κατάσταση της ζωής. Οι διάφοροι μύθοι του συστήματος (εκατομια και ακούσια) δηλ. απειροστέρας γενεής, ο δαδγκάλοι, ποικιλικοί, παπάδες, "επιστήμονες", ψυχίατροι κλπ. φροντίζουν για τον ομαλό εκβρωτικό μας. Ο άνθρωπος είναι μια ένα φαινομένο ζωικό

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΧΡΗΣΙΑΣ Έγκει η ζωή καλύτερα φτηνική και χαρούμενη κάποια κάποιος θέλησαν να κυριαρχήσουν και να διπλώνουν τους άλλους. Εφευρέθηκαν διάφορα συστήματα εξουσίας που βελτιώσε εξαλείφθηκαν για να φτάσουμε σήμερα στον καπιταλισμό (δεν έχει σημασία αν είναι ιδιωτικός ή κρατικός). Το πότε έγινε αυτό χρονολογικά δεν το ξέρουμε ακριβώς. Ήμουν σ' εν-διαφέρει το γιατί έγινε αυτό το ταυπίρισμα στη ζωή μας.

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ στο βιβλίο της "Η πρωτόγονη κομμουνιστική κοινωνία" υποστηρί-

τα "μουσουλμανικά" σχολεία στην Κύπρο μετά το 1878 ως παράγων εθνογενέσεως της τουρκοκυπριακής κοινότητας

Όταν οι Βρετανοί κατέλαβαν την Κύπρο στα 1878, τα «μουσουλμανικά» όπως λέγονταν, σχολεία ήταν ελάχιστα: «ημιγυμνάσιο» (Mushafie) στη Λευκωσία, Η ιεροσπουδαστήριο (Medrese), 29 δημοτικά (Sibyan), και 24 ή 30 ακόμη στοιχειωδέστερα υπολειπόμενα αγροτικά δημοτικά, σύνολο 64 ή 70. Τα ελληνικά ήταν 76, τα πιο γνωστά που αναφέρουν οι Αγγλικές Εκθέσεις, αλλά υπήρχαν και πολλά άλλα στοιχειωδέστερα σε ξεχωριστά χωριουδάκια, εκκλησίες, μονές, κλπ. Τα μουσουλμανικά σχολεία συντηρούνταν από το Εβράκι ή από βακούφια ή από την τουρκική κυβέρνηση, ενώ τα ελληνικά από εισφορές των κατοίκων, των γονέων και της Εκκλησίας, χωρίς καμιά χάρη για της Τουρκικής κυβέρνησης. Τα πιο πολλά μουσουλμανικά σχολεία ιδρύθηκαν μετά το 1878, επί Αγγλοκρατίας, με εισηγήσεις της Μουσουλμανικής (Τουρκικής) Επιτροπής Παιδείας που διάρξεν οι Άγγλοι από την ελίτ της κοινότητας, που τότε και έως το 1955 ελεγόταν μονίμως Μουσουλμανική κοινότητα και από τους Άγγλους και από τους ίδιους τους γέροντες της, κάποτε Μωαμεθανική κοινότητα, ποτέ Τουρκική κοινότητα.

Η πρόκληση των νέων συνθηκών σχετικά ελευθερίας που οδηγούσε τους πλημμελότερους Κρυπτοχριστιανούς στην επάνοδο στην πατρίδα θρησκεία και εθνικότητα, υπήρξε το κύριο κίνητρο για την Τουρκοκυπριακή ελίτ να ιδρύει νέα Μουσουλμανικά σχολεία για να σταθεροποιήσει την τουρκική και μουσουλμανική συνείδηση των Λινοβαρ-

βάκων (- Κρυπτοχριστιανών) και να εμποδίσει τον εξελληνισμό τους, που άρχισε να παίρνει διαστάσεις με συνεχείς δηλώσεις στον Ελληνικό Κυπριακό τύπο των δεκαετιών του 1880 και του 1890 (κ.ε.).

Αυτό φαίνεται πολύ συχνά στους σχετικούς φακέλλους. Με συστηματικότητα η Επιτροπή προτείνει κάθε χρόνο στους προϊστάμενους του επομένου έτους ολόένα και νέα χωριά, όπου ο Μουσουλμανικός πληθυσμός ήταν σε μέγιστη αναλογία Λινοβάβακοι όπως παρατηρεί ο Άγγλος Επιθεωρητής Σχολείων, παρά την ύπαιθρο του προς την Τουρκική μειονότητα και την ηγεσία της. Τα πράγματα ήταν τόσο εξωφθάλμα ώστε δεν ημιπορούσε να μη τα σημειώσει στα σχέδια και στις επιστολές του προς τον Αρχιγραμματέα και δι' αυτού στον Υπάτο Αρχιεπίσκοπο. Οι οποίοι όμως έχουν τον τελικό λόγο και για να μην δυσχερατήσουν την Τουρκοκυπριακή ηγεσία, αποδέχονται τις προτάσεις της. Το ενωτικό κίνημα των Ελλήνων Κυπρίων ογκούται, και ο αντίσταθμισμός οι Βρετανοί χρειάζονται με ισχυρή Τουρκική κοινότητα, ώστε κι αν αυτή είναι μειονότητα. Όπως της έδωσαν υπερβολικά δικαιώματα στο Νομοθετικό Συμβούλιο, όπου με τις ψήφους των Επισκόπων (Βρετανικών) μελών κτηνηδασιατά ανέτρεπε κάθε πρόταση νόμου των Ελλήνων μελών, κατά τον ίδιο τρόπο την ενισχύουν στον εκπαιδευτικό τομέα και την βοηθούν να αναπτυχθεί και να εγκλωβιστεί στην ισλαμική-Τουρκική ιδεολογία τους Λινοβαβακικούς πληθυσμούς της υπαίθρου, την σιωπηλή τραπεζική μάσα των απροστέτευτων χωρικών εξομητών και να τους εκτοικίσει σταδιακά με την δύναμη της παιδείας και της θρησκείας. Η τότε Ελληνική ηγεσία της νήσου δεν αντιλαμβάνεται, δεν συλ-

λαμβάνει το βάθος της διαδικασίας αυτής, τις βραχυπρόθεσμες συνέπειες της. Απεναντίας αποθεορρώνει την επιστροφή των λινοβαβακών στην πατρίδα θρησκεία και εθνικότητα, την οποία μερικοί τολμηροί πραγματοποιούν με δηλώσεις στον τύπο στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας, όταν επίστευσαν ότι θα επικρατούσε καθοριστικά ελευθερία. Αλλά η δυνατότητα επανόδου της Οθωμανικής κυριαρχίας στον νησί, που ήταν ως το 1914 υπό προσωρινή Βρετανική κατοχή, με ελάχιστες εξαιρέσεις, η αδιαφορία ή αποθάρρυνση της τότε Ελληνικής ηγεσίας, που ασχολείται με ενδοκοινωνικές έριδες - παράδειγμα το Αρχιεπισκοπικό ζήτημα 1900-1910 - και με αμέθοδη ενωτική δραστηριότητα, δεν επιτρέπουν στους ηλιθίους κρυπτοχριστιανούς να εκδηλώσουν τα πραγματικά τους φρονήματα (Σ. Κ. Κύρη, Peaceful Co-existence in Cyprus under British Rule and after Independence Nicosia 1977 σσ. 3-13).

Ο αριθμός που δίνει ο Michell, διοικητής Λεμεσού στην μελέτη του για τους Λινοβαβακούς (The Nineteenth Century and After, Vol. LXIII, No CCCLXXV, May 1906, σσ. 751-752), καθόλου δεν εντυπωσιάζει στην πραγματικότητα, που εντόνισαν οι πρώτοι Άγγλοι αξιωματούχοι κατά το 1878 κ.ε., πχ. βλ. Annual Report of Limassol District After First Year of British Administration, July 1879 σ.9: «The Cyprus evader of revenue escaped the tax of exemption from military service by claiming to be Turk, and receiving a Mohammedan name. There were called Limbanibakes [- Ο Κύπριος φοροφυγιάς απέφυγε τον φόρο απαλλαγής από την στρατιωτική υπηρεσία ισχυριζόμενος ότι είναι Τούρκος και μωμετανιστής μουαμεθανικό όνομα. Αυτοί ήταν οι λεγόμενοι Λινοβάβακοι.].» Περαιτέρω και προηγούμενος (σσ.5-9) τονίζεται «η σκληρότης με την οποία διαπράτταναν οι φόροι και οι δεκάτες επί Τουρκοκρατίας, πέραν των κανονικών από τους γεωρ-

γούς». Από την μαζορία αυτή, που επιβεβαιώνει πλήθος άλλες ήδη γνωστές από τα πιο πάνω, αντιλαμβανόμεστε την έκταση του φαινομένου του Κρυπτοχριστιανισμού και την αβυσμότητα του υπολογισμού των Λινοβαβακών στα 1901 σε 10.000 από την Propaganda Fide της Παπικής Εκκλησίας (στο περιοδικό Messageria Anno VII, Serie II, Vol. IV 1902/3 σσ 22923-304). Προσέφυγαν οι πράκτορες της Propaganda ομιλούν για ότι μπόρεσαν να εξαγορεύσουν οι ίδιοι κυρίως στην επαρχία Λεμεσού, όπου είχαν την έδρα τους. Η ζωντανή παράδοση απ' όλα τα μουσουλμανικά και μερικά χωριά της Κύπρου δίνει τελείως διαφορετική εικόνα του φαινομένου, που μαρτυρείται καθ' όλη την Αγγλοκρατία έως το 1974. Στα 1908 ο H.V. Moxton (in the Steps of St. Paul, London, Rich & Cowan Ltd, 1908, σσ 137-138) συναντά έναν Λινοβαβακό στην Πάφο, και τον περιγράφει προσθέτοντας: «Πολλοί είναι από αυτούς έχουν μείνει πίσω», μου εξήγησε ο φίλος μου.

«Στα πολλά χρόνια υπήρχαν πολλοί είναι εξωτερικά Μουσουλμάνοι, αλλά μυστικά Χριστιανοί... Κατόνομαι από Κριστιανούς που, για να αποφύγουν τους θρησκειακούς... προσηλυτίστησαν ότι έχουν προσλάβει στο Ισλάμ. Βεβαίως έρωνα και εμπόκη των πιο πάνω χωριών επικυρώνει το γεγονός αυτό, στο οποίο σφείλεται και η διατήρηση πολλών χριστιανικών εθίμων και Ελληνικών και θυζαντινών ακόμη λαϊκών Αγριτικών ουσίων από τους Τάλλουρους αλλά και πολλούς άλλους μουσουλμάνους, όπως της περιοχής του εξελληνιστικού ραϊμάτος κατά τον 17ο αιώνα κ.ε., της βόρειας προσηλιάς από την Γιάφο έως την Κερπασία. Αυτό καταγγέλλουν από ερευνητές της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών και του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών και άλλους, και μερικά έχουν δημοσιευθεί Κρυπτοχριστιανικά ήταν τα χωριά που στα 1967 ζήτησαν από τον Μακάριο, με μυστική αποστο-

λή, να τα βαπτίσει: αλλά εκείνος εθεώρησε την όρα αντάλλαξη.

Θα ήταν ασταία να ισχυρισθεί κανείς ότι δεν υπήρχαν και πολλές επιδρομές του Τουρκοκού Πολιτισμού στους Έλληνες Κυπρίους. Με την μακρόχρονη με τις πόσες ανεπιείκειες και παλινδρομικές διεργασίες, κυκλοφορία πληθυσμιακή ανάμεσα στις δύο κοινότητες, κυρίως με τους του κεντρικού φαινομένου του Κρυπτοχριστιανισμού, η λογογραφία Ελλήνων Κυπρίων «Τούρκων» σταδιακά κατέστη σε πολλά ενδεία: χωριά, έθιμα, γάμοι, φαγητά, παιχνίδια, κοινωνικά, κοινωνική ζωή, μουσική, έχουν πολλά τα κοινά, αμοιβαίως προσελκύουσες (Σ.Α. Χαλκιάλη Βερεσίνιου, Λεγκοσία 1986 σσ. 335-416 υπό Νισίη Κανού και Αλι Νόσα).

Η μεκλή γλώσσα, Ελληνοτουρκική, στα μεκλή χωριά σαν αυτή που αναφέρεται (υπό Nazemir, Θεσσα, αυτ., σσ.275-279), τα κοινά παιχνίδια (αυτ., σσ. 307-312 υπό Ουζούγ Υαργασίεβι), το θέατρο σόφν και ειδικά ο Καρναβάλις (αυτ., σσ. 313-325 υπό Μελχέτι Επτιε) και τελεχιάζονται την ελληνοποίηση, σχετικά αρχικής προσελύσεως ή καταγωγής (Σ.Α. και το βιβλίο μου Reserch Co-existence, 1977, σσ.5,14-18 και 20), «Common Life, Folk Piety and Folklore», σσ. 54-55 Κοσ. Η., «Theatre and Relevant Cultural Manifestations as Linker Between the two Communities» κλπ., βλ. και Ahmet An, «Kibris'te Yasayan iki Ana Etnik-Ulusel Toplum Arasındaki Kulturel Ve Folklorik Etki Lesimleri», Βοζ, 11/3/1983). Πολλά κοινά πολιτιστικά στοιχεία με τους Έλληνες και Αρμένιους της Ν. Μ. Ασίας πρέπει να είχαν και οι Τούρκοι που ήλθαν από εκεί μετά το 1671 έως το

1733, καθώς και οι Έλληνες και Αρμένιοι που ήλθαν από τις ίδιες περιοχές θα είχαν αρκετά και πολλά κοινά με τους Τούρκους με τους οποίους συμβίωσαν εκεί για αιώνες. Η ρίζα όλων ήταν Βυζαντινή ή Ανατολική ή μεκλή, με προσκρούσεις στα Βαλκάνια και στην Ελλάδα και Μέση Ανατολή. Το θέμα είναι τέρτατο και πέραν ομοσύντης μονομερούς δογματικής θεωρήσεως, χρειάζεται διερεύνηση από την σκοπιά της συγκριτικής εθνοκοινωνιολογίας, κοινωνικής ανθρωπολογίας και ιστορίας του πολιτισμού, στην οποία ένα μελετητικό κυπριακό Πανεπιστήμιο θα έχει πέρα πολλά να προσφέρει, με ερευνητές από όλες τις κοινότητες της νήσου, όχι μόνο τους Έλληνες και γέροντες Τούρκους. Προσπάντων όμως από εμάς, τους δικούς, σε αρμονική συνεργασία με την τεχνική ανόπτης συνεργασίας και με εχάρους τα τελευταία χρόνια.

Πριν τελειώσει την καθόλου εξαντλητική αυτή συνοπτική επισκόπηση, θ' αναφέρο μερικά συγκεκριμένα παραδείγματα Λινοβαβακικών χωριών στα οποία ιδρύθησαν Μουσουλμανικά... «Εθιμικά σχολεία στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας χωρίς την θέληση των κατοίκων, ή χωρίς επαρκή έλεγχο της αληθινής τους ταυτότητας, ή χωρίς να ληφθεί υπ' όψιν αυτή η ταυτότης, ή παρά το ότι ήταν γνωστή σε όλους η ταυτότης, ή ακριβώς η αυτό, επομένως, με στόχο και/ή αποτέλεσμα εν αλλοκοθεί η ταυτότης των με το άσχετο προς αυτήν σχολεία (και τζαμά)

Το ενδιαφέρον της Μουσουλμανικής Επιτροπής Σχολείων (ΜΕΣ) για τα γνωστότατα λινοβαμβακικά χωριά της Κερπασίας όπως ο Άγιος Συμεών, Η Γαληνόπορη, κλπ, και της Τηλλυρίας, όπως ο Άγιος Θεόδωρος, τα Κόκκινα, κλπ, τα χωριά της Πάφου και της Δυτικής Κύπρου γενικά όπως η Μελάδα, ο Άγιος Ιωάννης, ο Άγιος Νικόλαος κλπ, της Κερύνιας όπως το Καζάφρι, κ.ά. πολλά εμφανίζεται στους φακέλους του Δημοσίου Αρχείου από το 1887, πχ. βλ. φακ. SAI/1546/1887, SAI/1752/1887, SAI/1946/1887, SAI/177/1887, SAI/2165/1887, κλπ. Στον φάκελλο SAI/177/1887 ο Άγγλος επιθεωρητής Ιωσίας Σπένσερ στις 15/12/1887 γράφει στον Αρχιγραμματέα ότι οι Αγιοθεωδωρίτες ομιλούν Ελληνικά και προτείνει όπως «μη ιδρύθει εκεί καθαρό μουσουλμανικό σχολείο (a distinctly Moslem school) αλλά σχολείο που να συντηρείται και διευθύνεται απολύτως από την Κυβέρνηση, το μόνο που θα μπορούσε να έχει πιθανότητα επιτυχίας». Είχε ήδη προσπαθήσει προηγουμένως, με την επίμονη ούσταση του διοικητού Λευκωσίας King, που ήταν & ο Άγγλος αντιπρόσωπος στο Εβκάφ, να ιδρύσει μουσουλμανικό σχολείο στον Άγιο Θεόδωρο που θα εξυμνητούσε και τα Κόκκινα, χωρίς επιτυχία: επιστ. του Ι.Σ ημερομ. 5/8/1887 και 19/8/1887 στον Αρχιγραμματέα στον King 29/8/87 ο King εκφράζει και τις απόψεις του Τούρκου αντιπροσώπου στο Εβκάφ, αλλά και τις απόψεις της αποικιακής κυβερνήσεως που ενθαρρύνει τον ----- εξισλαμισμό και εκτουρκισμό της περιοχής. Από τον φάκελλο SAI/2165/1887/8 μαθαίνουμε ότι «ο μουδής της Λεύκας Ναϊμεφένδης ενθαρρύνει απο καιρό τον λαό της Τηλλυρίας να ιδρύσει μουσουλμανικό σχολείο, και τώρα που η ΜΕΣ αποφάσισε να δώσει χορηγία ότι χρειάζεται προς τούτο είναι η διαβεβαίωση προς τους χωρικούς» επιστ. Ι.Σ. προς Διοικητή Λευκωσίας 13/2/1888 του ίδιου 11/2/1888, 15/2/1888. 17/2/

1888, 21/2/1888 στον Αρχιγραμματέα. Πρβλ. SAI/2154/1889 : εντόνος ο ρόλος του μουδής της Λεύκας στην ίδρυση σχολείων στην Τηλλυρία, όπως και στον φακ. SAI/3315/1889, οπότε η χορηγία στον Άγιο Θεόδωρο αυξάνεται από £1 σε £3, παρόμοια αύξηση τότε και στα Λεύκαρα, όπου υπάρχει το ίδιο πρόβλημα και οι εκεί μουσουλμάνοι αποκαλούνται στον Ελληνοκυπριακό τύπο «Θωμανοί Έλληνες συμπολιταί (πχ. στο Νέον Κίτιον, Β' 81, 9/21/αν 1881, σ.7 κ.α) Πρβλ. SAI/38/1890/, ο Άγιος Θεόδωρος και πάλιν, όπως και στους φακ. SAI/938/1890, SAI/1048/1890, SAI/1845/1890, όπου αυξάνεται η χορηγία στα Βρέτζια, στον Άγιο Ιωάννη, κ.ά., SAI/2978/1890 (για πρώτη φορά και ο Άγιος Ευστάθιος), SAI/2979/1890 (τα ως άνω και η Ανδρολίκου, κλπ) SAI/3577/1890 (Βρέτζια), SAI/2025/1891 (Κροφίνου, Λεύκαρα, Αγ. Νικόλαος, Αγ. Θεόδωρος, Πλατάνι, Αγ. Ευστάθιος, Αρτέμη, κλπ, λινοβαμβακικά χωριά), SAI/122/1891 (Λαπηθού ομοίως), SAI/11092/1891 (τα ως άνω), τα Πλατανίκια, κ.ά).

Στον φακ. SAI/1326/1891 πλην άλλων χωριών, ευρεία αναφορά στον Άγιο Θεόδωρο σε υπόμνημα του Ιω. Σπένσερ ημερ. 2/2/1891 και σε γράμμα του προς τον Αρχιγραμματέα ημερομ. 12/4/1891 : Ο τέως δάσκαλος ήταν «άχρηστος» και δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί Χότζας αρκετά Ελληνομαθής ώστε να διδάσκει τα παιδιά του Αγ. Θεοδώρου και των Κοκκίνων, που μόνο Ελληνικά γνωρίζουν.» ο Ιω. Σπένσερ προτείνει «έναν Γραφίτη που ξέρει Ελληνικά πολύ καλά» κλπ., κλπ.

Αν και οι Βρεττανοί προσπαθούν να ελέγχουν την Τουρκοκυπριακή ηγεσία στα εκπαιδευτικά, όπως και σε άλλα θέματα, καθώς και τους Έλληνες Κυπρίους ηγέτες ομοίως, εν τούτοις στην παιδεία σταθερά αποδέχονται και ευνοούν επίμονες προτάσεις της πρώτης για ίδρυση ολονών και περισσότερων Μουσουλμανικών - Τουρκικών σχολείων στα χωριά χωρίς να εξακριβώσουν την πραγματική τους ταυτότητα και να σεβασθούν το εθνικοθρησκευτικό και ψυχολογικό τους δράμα. Στα 1893 και

1894 ιδρύονται ή επανιδρύονται είτε ενισχύονται τέτοια σχολεία και στον Κορυόκλιτο στον Άγιο Συμεών (που στα 1887 οι κάτοικοι τους αλληλογραφούν με τον Διοικητή Αρμοχώστου αρχικά στα Τουρκικά - έργο κάποιου Χότζα- και στις 31/3/1887 στα Ελληνικά για την ίδρυση «σχολείου Τουρκίας», βλ. SAI/933/1887), στο Πλατάνι, στον Άγιο Θεόδωρο Τηλλυρίας, στη Γαλλία, Στον Άγιο Ιάκωβο, στον Άγιο Ευστάθιο, στη Γαληνόπορη, στη Ανδρολίκου, στη Βασιλεία, στην Καμπυλή, στα Πλατανίκια, στα Λεύκαρα, στη Λουρουτζίνα, στη Χούλου, κλπ., ως άνω και σε πραγματικά Τουρκικά χωριά όπως το Τσάτος, το Ψιλλάτε, κλπ., βλ. SAI/769/1893, SAI/1606/1893, SAI/2529/1893, SAI/96/1894, SAI/11537/1894, κλπ.

Στα 1894 η χορηγία σε αρκετά λινοβαμβακικά χωριά αυξάνεται, πχ. στον Άγιο Θεόδωρο Τηλλυρίας, στη Λουρουτζίνα στον Άγιο Νικόλαο, κλπ., βλ. SAI/948/1894, και μάλιστα παρά την διαφωνία του Αρχιγραμματέως διότι τα Μουσουλμανικά-Τουρκικά σχολεία σ' αυτά τα χωριά δεν παρουσιάζουν καμιά πρόοδο λόγω της Ελληνοφωνίας, βλ. επιστ. στον Υπάτο Αρμοστή, ημερ. 5/5/1894.

Στον φακ. SAI/2168/1894 η τραγωδία των χωριών αυτών εμφανίζεται στο κορύφωμα της: ο Ιωσίας Σπένσερ στις 19/19/1894 γράφει στον Αρχιγραμματέα ότι : οι μαθητές του Αγίου Θεοδώρου διαφούνται σε : « 1. αρχαρίους, που δεν διδάσκονται ακόμη τουρκικά και 2. τάξεις συλλαβισμού, με ακανόνιστη παρακολούθηση και όδρια αποτελέσματα». Οπως γράφει ο ίδιος στις 5/11/1894, η Μουσουλμανική Επιτροπή Σχολείων (ΜΕΣ) επιμένει να διατηρηθεί το «άχρηστο» αυτό σχολείο και ν' αλλάξει ο δάσκαλος. Και μισοσβέτει τα εξής βαρυσήμαντα: «Οφείλω να πληροφορηθώ ότι λόγω των συνθηκών του χωριού, είναι άκρως δυσχερές να συντηρηθεί αποτελεσματικό Μουσουλμα-

νικό σχολείο στον Άγιο Θεόδωρο. Εχει δοκιμασθεί στα τελευταία έξι χρόνια, και έχει αποδειχθεί αξιοθρήνητη αποτυχία... Αμφιβάλλω αν μπορεί να βρεθεί ικανός Μουσουλμάνος δάσκαλος να αναλάβει το σχολείο χωρίς υπέρογκο μισθό... Και αυτή η διευθέτηση δεν μου φαίνεται δίκαιη για τα χωριά εκείνα, που είναι πράγματι Μουσουλμανικά χωριά...». Το ίδιο θέμα και στον φακ. SAI/2220/1894: στις 30/10/1894 ο ίδιος επιθεωρητής σχολείων Ιωσίας Σπένσερ γράφει στον Αρχιγραμματέα: «Η χορηγία στο σχολείο του Αγίου Θεοδώρου δεν είναι καθόλου ανάλογη προς την αξία του, αλλά έγινε δεκτή (από την Βρετανική αποικιακή Κυβέρνηση και τον ίδιο) στο ύψος αυτό (£3) για να ικανοποιήσει τις επιθυμίες της ΜΕΣ, που επανειλημμένα μετέβαλε την χορηγία που είχε προταθεί για το σχολείο αυτό (από τον ίδιο ως υπεύθυνο λειτουργό βάσει της αρχής που εφαρμόζονταν για όλα τα σχολεία, Ελληνικά και Τουρκικά, να δίδονται χορηγίες βάσει και αναλόγως προς τα αποτελέσματά τους, την πρόοδο που πραγματοποιούσαν) και εξέφρασαν την επιθυμία... να αντιμετωπισθεί σαν εξαιρετική περίπτωση και να βοηθηθεί με αυτή την υψηλή χορηγία (που κάποτε ανήλθε ως τις £4) χωρίς να ληφθεί υπ' όψιν η αξία της εργασίας που γίνεται σ' αυτό... που με δυσκολία αξίζει και την ελάχιστη βοήθεια». Αν και σε σημείωση του, ο ίδιος ο Υπάτος Αρμοστής, ημερομ. 1/11/1894 τονίζει ότι η συμβουλή της ΜΕΣ δεν είναι υποχρεωτική για την κυβέρνηση, η τελευταία την ακολουθεί για να μην συγκρουσθεί με την Τουρκοκυπριακή ηγεσία. Παρόμοιες περιπτώσεις υπάρχουν πολλές, αλλά δεν έχουμε εδώ χώρο για να τις παραθέσουμε. Τα λινοβαμβακικά χωριά ούτε μπορούν εύκολα ούτε θέλουν να εκτουρκισθούν διότι είναι Ελληνόφωνα και επιφανειακά Μουσουλμανικά, καθόλου δε Τουρκικά τότε ακόμη. Αν και εγκαταλελειμμένα από την Εκκλησία ανθίστανται με την δύναμη της βαθύριζης παράδοσης.

Ανάμεσα στους τρόπους αντιδράσεως των λινοβαμβακικών χωριών στην ίδρυση μουσουλμανικών σχολείων σ' αυτό, ήταν και η παράλειψη των τοπικών επιτροπών να εισπράξουν την κυβερνητι-

κή χορηγία που η ΜΕΣ επέμενε να τους δίδεται. Τέτοιες παραλείψεις απαιτώνται συχνά στους φακέλους, πχ. βλ. SAI/153/1894, Γαλλία κλπ. Χαρακτηριστικά οι πιο πολλές αιτήσεις μουσουλμανικών χωριών για σχολική χορηγία συντάσσονται από Χοιζόδες ή μουλλάδες ή άλλους τοπικούς ηγέτες που συνδέονται προς την εκληρονομητική Τουρκική ελίτ της Λευκωσίας και των άλλων πόλεων, όχι από τους απλούς χωρικούς, που ονόκουν στη ρευστή μάζα που προσαναφέραμε.

Η Ελίτ παρακολουθεί άγρυπνα την συμπεριφορά αυτής της μάζας και την καθοδηγεί προς τον εκτουρκισμό με το κίτρος του όρχοντος, που ακόμη υπάρχει δυνατό και επιβλητικό - έως το 1914 η Κύπρος είναι ακόμη κατά νόμον Οθωμανική Επαρχία που διοικείται από τους Άγγλους, έστω και αν αυτοί στην πράξη ασκούν την διοίκηση ως εάν πρόκειται να είναι οι μόνιμοι κληρονόμοι της νήσου και αποβλέπουν σταθερά σ' αυτό. Μετά την ψήφιση του νέου Νόμου XVIII περί Παιδείας του 1895, με τον οποίο οι εξουσίες των στο Επιτροπών Παιδείας, Ελληνικής-Χριστιανικής και Μουσουλμανικής-Τουρκικής ενισχύονται, πολύ περισσότερα Τουρκικά σχολεία, υπό τα αδιάφορα βλέμματα της Ελληνικής Επιτροπής Παιδείας (ΕΕΠ) και της Εκκλησίας.

Οι περαιτέρω εξελίξεις δεν θα μας απασχολήσουν εδώ. Το δράμα συνεχίζεται ή και επουξάνεται με την πάροδο του χρόνου, με διάφορες μορφές και όψεις ανάλογα με την περιοχή. Μερικά χωριά υποτάσσονται σχετικά γρήγορα, άλλα ανθίστανται για χρόνια όπως πχ. το Κοιλάνι, η Λουρουτζίνα (η πιο γνωστή περίπτωση, αλλά παράλληλη προς πλείστες άλλες άγνωστες, ή ελάχιστα γνωστές λόγω αμάθειας μας και/ή απουσίας ερεύνης!), αυτό το Πέργαμος, που κακώς θεωρείται καθαρά τουρκικό χωριό, ο Ξερόβαυκος, η Βαρία, ο Άγιος Ανδρόνικος Κερπασίας, η Γαλη-

νόπορη, η Κορόβια (που επίσης θεωρείται εσφαλμένα «γνησίως τουρκική» από τον Ν. Γ. Κυριαζή: βλ. π.χ. άρθρο μου The Κατακτατα, Έσσημοις 4650-1950 Λευκωσία Κ.Ε.Ε 1987 σ. 299) η Ποταμιά, το Δάλι, η Αγία Μαρίνα, Σκυλλούρας, η Καμπυλή, η Γαλλία, η Γαλλοστία, ο Άγιος Θωμάς, κλπ. Ηρωϊκότεροι αντάρτες οι Κοιλανιώτες που πάνω από είκοσι χρόνια ανθίστανται, από την αρχή της Αγγλοκρατίας, ως τις αρχές του αιώνα μας: χαλούσαν το τζαμί και έδιωχναν τον δάσκαλο-χότζα αρνούσαν να πληρώσουν σχολικούς φόρους, «είναι κακοί μουσουλμάνοι» κατά τον επιθεωρητή Newham, «δεν ενδιαφέρονται να διατηρήσουν την βοήθειά τους, δεν θέλουν ούτε τζαμί ούτε μουσουλμανικό σχολείο» επιστ. Newham 24/9/1903, 15/10/1903, σημείωση του ίδιου στις 8/5/1905, στον φακ. SAI/4042/1902: το θέμα «έκλεισε» τότε με την υποταγή των αβοήθητων «Με-σολογγιτών» Κοιλανιωτών ύστερ' από επέδξει νομικό-φορολογικό τέχνασμα του «φιλέλληνας» σύμφωνα προς μερικούς επιπόλαιους Έλληνες Κυπρίους αυγγραφείς, επιθεωρητή Newham το Μουσουλμανικό σχολείο τους επεβλήθη «παρά την θέλησή τους», «despite local objections» όπως γράφεται σε πλήθος περιπτώσεων στο περιθώριο απο τον Newham ή πριν από αυτόν, απο τον πρόκάτοχο του Ιωσία Σπένσερ (και οι δύο ήταν κληρικοί!), ή από άλλους επιτελείς του αποικιακού καθεστώτος. Ήταν ο τραγικός επίλογος, το επιμήθιο σπαρτακίων υπόκωφων αγώνων χιλιάδων ανιστόρητα περιφρονημένων από εμάς, Κρητοχριστιανών Ελλήνων για να μην χάσουν τουλάχιστον την διπλή ταυτότητα την διχασμένη προσωπικότητα, που τους συνέδεε έστω και σε κάποιο βαθμό με την καταγωγή και την παράδοση τους. Δεν υπήρχαν φύλακες γνώση στην Ελληνική Κυπριακή ηγεσία να τους συνδράμουν. Και ακολούθησαν τον δρόμο της μείρας: το Τουρκικό Ισλάμ. Λίγες θυμαστές στίβες ωστόσο διατηρήθηκαν ως το 1974 και ακόμη ως τώρα.

● Κ.Π.Κ.
10/9/1988

έναντι αλλοιθωρού διεθνισμού

4. Το «δικαίωμα ύπαρξης» της «Τ.Δ.Β.Κ.»

(β μέρος)

Η θέση της ΕΔ σχετικά με το Ντεκλαρό κατοχικό καθεστώς της «Τ.Δ.Β.Κ.» περιέρχεται στο ακόλουθο απόσπασμα του τελευταίου τους άρθρου:

«Δεν υποστηρίζουμε ότι είναι «πολιτικά σωστή» ή «πολιτικά λανθασμένη» η δημιουργία της Τ.Δ.Β.Κ., ούτε ότι «έτσι έπρεπε να γίνει». Δεν είναι αυτό το ζήτημα για μας. Υποστηρίζουμε μόνο ότι εάν Ε/Κ επαναστάτες, ακριβώς επειδή είμαστε Ε/Κ και όχι Τ/Κ ή Τούρκοι, πρέπει να αντισταθούμε στην προσπάθεια της «δικιάς μας» άρχουσας τάξης να ηγηθεί τους Τ/Κ να έχουν δικό τους κράτος. Μόνο αυτό.» (υπογραμμισμός δικό μας)

Και αρχή η ΕΔ δεν παίρνει θέση ως προς τη συγκεκριμένη ύπαρξη σήμερα της «Τ.Δ.Β.Κ.» αφού μας πληροφορεί ότι «(...) δεν είναι αυτό το ζήτημα για μας». Αυτό είναι φυσικό για και η ΕΔ αποφασίζει στρατευόμενα να απαντήσει κατά πόσο η ύπαρξη της «Τ.Δ.Β.Κ.» δικαιολογεί την κατοχή και διχοτόμηση της Κύπρου, την προσωποποίηση και τον επικυβισμό. Η ΕΔ θα πρέπει όμως να πάρει να αποφασίζει την ουσία («δεν είναι αυτό το ζήτημα για μας») νομίζοντας ότι έτσι διατηρεί μια διατήρηση «αποδραστική» παρθενοκλία.

Οι Μαρξιστές παίρνουν θέση προστάτη στη συγκεκριμένη πραγματικότητα και μια τέτοια πραγματικότητα υπάρχει και αναφέρεται «Τ.Δ.Β.Κ.». Αιχμηρή φυσικά και λίγο πιο συγκεκριμένοι λόγους...

Πέρα όμως από αυτό η ΕΔ μας πληροφορεί ότι θα πρέπει «(...) να αντισταθούμε στην προσπάθεια της «δικιάς μας» άρχουσας τάξης να ηγηθεί τους Τ/Κ να έχουν το δικό τους κράτος».

Με άλλα λόγια η ΕΔ μας πληροφορεί ότι πρέπει να υποστηρίξουμε το δικαίωμα ύπαρξης ενός Τ/Κ κράτους, έτσι για να πάρει «πίσω» στη δικιά μας «απλή» τάξη.

Η ΕΔ αποφασίζει μονικά και μόνον να μας εξηγήσει αν η προϋπόθεση της δημιουργίας αυτού του «κράτους» (αυθαίρετη κατοχή, διχοτόμηση, προσωποποίηση, επικυβισμός).

Η δημιουργία ενός Τ/Κ κράτους δεν μπορεί να προέλθει από παρθενογένεση (και η «Τ.Δ.Β.Κ.» αποτελεί την

πραγματική ιστορική επιβεβαίωση των πιο πάνω).

Πέρα όμως από αυτά είναι γνωστή πως τα πρώτα σχέδια διμελισμού της Κύπρου εκκολάφησαν από το Βρετανικό Υπουργείο Ασιατικών 1956-1957 και η Τουρκία τα υιοθέτησε σαν την «έσχατη παραχώρηση» της στο Κυπριακό. Τα σχέδια αυτά προνοούσαν τη δημιουργία «εθνικά αφιμών» περιοχών κατόπιν μαζικής μετακίνησης πληθυσμών (δείτε σχεδιάγραμμα). Η σφαιριότητα με τη σημερινή πραγματικότητα είναι ανατριχίλαση!

Βέβαια το ότι ο βρετανικός ιμπεριαλισμός προσφέρει στην προσηλυτική μέθοδο της γάργαλης διαμελιστικής γραμμών (Ιρλανδία, Ινδία, Υμενική κλπ) ή ότι μετακαρτέστη τους αποικιακούς λαούς σαν δομάριο που να «μετακινούν» σ' επιλεγμένες περιοχές δεν εκπλήττει. Τέτοιες μέθοδοι αποκαλύπτουν ακόμα τον βαθύ κυνισμό του ιμπεριαλισμού.

Η ΕΔ δεν κάνει τίποτ άλλο από να να παρέχει πιο φευτο-«διεθλιστική» κάλυψη στα πιο πάνω, μια και το «δικαίωμα ύπαρξης» ενός Τ/Κ κράτους, το οποίο η ομάδα αυτή υποστηρίζει, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί (και το απέδειξε ήδη η «Τ.Δ.Β.Κ.» παρά

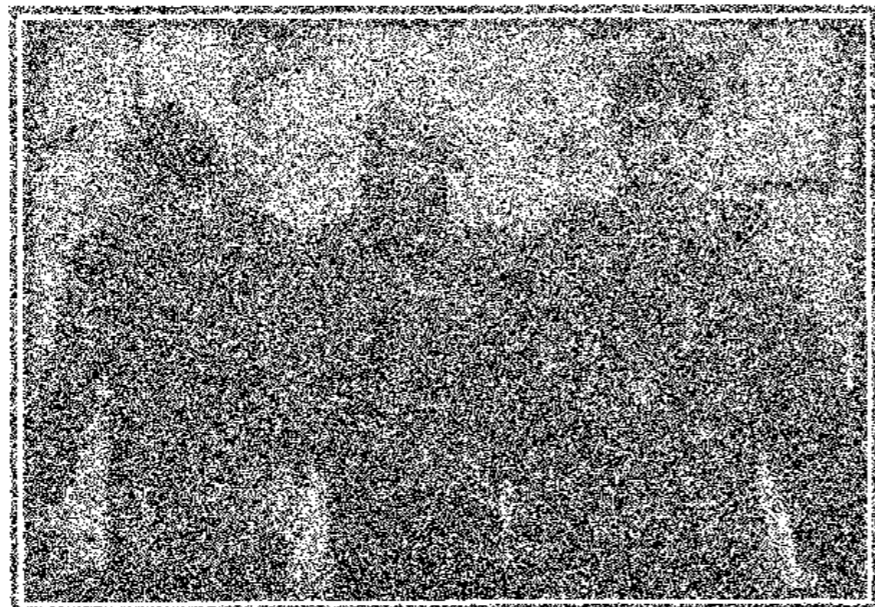
Μια τελευταία (ελαττω) απαιτηση

χρήσιμος

μόνο μέσα σε συνθήκες ιμπεριαλιστικής βαρβαρότητας. Κι αυτό δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με την κατοχύρωση των δημοκρατικών δικαιωμάτων των Τ/Κ.

Η ΕΔ υποστηρίζει ότι δεν θεωρεί πολιτικά σωστή ή λανθασμένη τη δημιουργία της Τ.Δ.Β.Κ. (δεν είναι αυτό το πρόβλημα της όπιας μας πληροφορείται ταυτόχρονα όμως δηλώνει πως δεν πρέπει να αναγκαστούμε στο δικαίωμα ύπαρξης ενός Τ/Κ κράτους).

Εάν ελαττωτικά ενδιαφέρον να μας διαφωτίσει η ΕΔ κατά πόσο με την ίδια συλλογιστική αναγνωρίζει και το δικαίωμα ύπαρξης του σοσιαλιστικού κράτους του Ισραήλ (1947) το οποίο κάτω από το πρόσχημα της κατοχύρωσης των δημοκρατικών δικαιωμάτων του Εβραϊκού λαού (με τη συλλογή των ΗΠΑ και ΕΣΣΔ) έθεσε ολόκληρη την Παλαιστίνη υπό εθνικιστική κατοχή, προσωποποίησης τους νόμιμους κατοίκους της, και προχώρησε στο μαζικότερο πρόγραμμα αποικιοκρατικού ελέγχου της Παλαιστίνης (κι όχι μόνο της Αυτής αλλά και της Ιερουσαλήμ ή της Λαϊκής της Τζερζ, που ο Ισραήλ κατάλαβε

Όταν η ΕΔ κακοποιεί τις Λεβινιστικές αρχές για να στηρίξει τη διχοτόμηση

στην εκδοτική ομάδα «Εργατική Δημοκρατία»

Ηλίας

1967) κατά την πρόσφατη ιστορία.

Μήπως και για το Ισραήλ (το οποίο το διεθνές κίνημα και ο ιμπεριαλισμός παρουσιάζουν σαν δημοκρατικό κατοχυρωμένο δικαίωμα του Εβραϊκού λαού) η ΕΔ εξακολουθεί να παρουσιάζεται με την ίδια Γιουνο-Πλάτση στήλη «(...) δεν υποστηρίζουμε ότι η δημιουργία της «Τ.Δ.Β.Κ.» (Σ.Σ ή του Ισραήλ, προσθέτουμε εμείς) είναι «σωστή» ή λανθασμένη... δεν είναι αυτό το πρόβλημα για μας». Εκτός και αν η ΕΔ μιλάνει στον κόπο να σχοληθεί με κάτι μόνο αν υπάρχουν τα ανάγκια λεβινιστικά ταύτα για να τη ηπιώσει. Εδώ στήθηκε όμως γιατί η δημιουργία του εθνικιστικού κράτους του Ισραήλ είναι κατά 25 περίπου χρόνια μεταγενέστερη του Λένιν, γι αυτό και το «βλέπω» με τα ταύτα είναι δύσκολο.

Η παρουσίαση του δικαιώματος

υπαρξης του Ισραήλ (Σ) ή της «Τ.Δ.Β.Κ.» και τα δύο τεχνητά δημιουργήματα του ιμπεριαλισμού, σαν «δημοκρατικά κατοχυρωμένα αρχές» δεν αποτελεί παρά την πιο απίστευτη παραχρηστική της αρχής της αυτοδιάθεσης αφού και τα δύο πιο πάνω κράτη εξέλειψαν την ύπαρξη τους στην κατοχή εβραίων, στην εκτοπισμό των νομίμων κατοίκων (προσηλυτισμός) και στον μαζικό επικυβισμό.

Τι άλλο είναι η «Τ.Δ.Β.Κ.» εκτός από ένα στρατηγικό-πρακτικό προτεκτοράτο του Τουρκικού εθνικού κράτους, στο οποίο η «Τ.Δ.Β.Κ.» σερβίρεται απόλυτα τόσο στρατηγικά όσο και οικονομικά και πρακτικά; (δ) Πέρα από αυτά τα τεράστια έργα στρατηγικής υπεράσπισης (αεροδρόμιο Λευκοκωκού, ναυπηγείο Κυρήνειας) δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία ως προς το πως ο Αμερικανικός ιμπεριαλισμός σκοπεύει να χρησιμοποιήσει το Τουρκικό αυτό προτεκτοράτο.

Αν η ΕΔ μπει στον κόπο να απαντήσει στα πιο πάνω καλά κάνει να απαντήσει επί της ουσίας και να αφήσει κατά μέρος την μεροληψία για τους «πρόσφατους» εποίκους και με τους

«πονητούς» Τ/Κ (που έχουν περισσότερα κοινά με τους Παλαιστίνους απ' ότι οι Ε/Κ).

Και μια τελευταία οσητολογία της ΕΔ, σχετικά με τα ποιό έχουν δικαίωμα και ποιό όχι (III) να παλεύουν για την αποχώρηση του Τουρκικού στρατού και ενάντια στη διχοτόμηση:

«Σοσιαλιστές είναι μόνο όλοι αυτοί οι Ε/Κ ή Έλληνες αριστεροί που παλεύουν με τόση δόξα για την αποχώρηση του Τουρκικού στρατού και ενάντια στη διχοτόμηση, πράγμα που είναι καθήκοντα ειδικά των Τούρκων και Τ/Κ επαναστατών.»

Με άλλα λόγια για να δικαιώσει να αγωνίζονται ενάντια στην ιμπεριαλιστική κατοχή και διχοτόμηση της Κύπρου πρέπει ανωπερβέτως να είναι Τούρκοι ή Τ/Κ (τότε και μόνο δικαιούσα την απονομή διεθλιστικού τίτλου από την ΕΔ). Αν παρ' όλαυτα τυγχάνει να είναι Έλληνας ή Ε/Κ δεν δικαιούσα να αγωνίζονται ενάντια στην ίδια ιμπεριαλιστική κατοχή και διχοτόμηση της Κύπρου (τότε είναι «σοσιαλ-τροϊκή»)

Νομίζω ότι η ΕΔ δικαιούσα πλέον σιδήρα να διεκδικήσει τον τίτλο του...

αυθαίρετου (ή του σκέτου ανήθου).

Δικαιούσα δηλαδή (σάφηνια με την ΕΔ) να παλεύει να αντισταθεί του ιμπεριαλιστικού, κατοχικού εταύτου-κράτος, ανάλογα με το διαδοχικό σου! Κατά 'άλλα η ΕΔ είναι «διεθλιστική» ομάδα και μας «δουλοποιεί» για τη διεθλιστική ενόπια της παγκόσμιας ταξικής και αντι-ιμπεριαλιστικής τάξης!

Σάφηνια με την πιο πάνω αλλοιθωρή «διεθλιστική» λογική:

Οι Ιρλανδία διεθλιστές θάπρεπε να μην αγωνίζονται ενάντια στην κατοχή της Βιρμανίας και την διχοτόμηση της χώρας τους! Κάτι τέτοιο θάταν το καθήκον ειδικά των Άγγλων διεθλιστών!

Οι Παλαιστίνια διεθλιστές θάπρεπε να μην αγωνίζονται για την απολαγή της Παλαιστίνης από την κατοχή! Κάτι τέτοιο θάταν το καθήκον ειδικά των Εβραίων διεθλιστών!

Οι Αργεντινοί διεθλιστές θάπρεπε

να μην αγωνίζονται για την απολαγή των Μαλβίνων νήσων (φωτογραφία από την Βρετανική κατοχή) από την απόδοση των νήσων αυτών στην Αργεντινή. Κάτι τέτοιο θάταν καθήκον ειδικά των Άγγλων διεθλιστών!

Νομίζω πως δεν χρειάζεται να επεκταθούμε σ' άλλα παραδείγματα. Αυτό που η ΕΔ διαστρεβλώνει είναι το εξής:

Η προέγωση, στελέγωση και καθόληση ενός αντι-ιμπεριαλιστικού, αντικατοχικού αγώνα στην Κύπρο, είναι σίγουρα πρωτίστως καθήκον των Κυπρίων επαναστατών (Ε/Κ και Τ/Κ).

Η εμπρακτη υποστήριξη ενός τέτοιου αγώνα είναι σίγουρα καθήκον των Ελλήνων και ειδικά των Γαλλικών διεθλιστών.

Αυτή είναι η ουσία της διεκδικήσεως ενόπιας του αντι-ιμπεριαλιστικού αγώνα στην Κύπρο-Ελλάδα-Τουρκία.

Τα ειδικά καθήκοντα για τον καθένα απορρέουν από την ίδια κοινή πολιτική θέση και συγκλίνουν στην υλοποίηση των στόχων της θέσης αυτής.

Όσο το λιγότερο η ΕΔ μιλάει τον Λένιν στις ανητολογίες της, τόσο περισσότερη εξημερέπηση προσφέρει στην απόθεση για την οποία ο Λένιν ανέλαβε τη ζωή του!

Μια όμως και η ΕΔ σιδήρα έχει να «ξεδώσει» την διαστρεβλωμένη πολιτική του «διεθλισμού» (όπως η ίδια τον αντιλαμβάνεται) καλά θάταν να παρουσιάσει τις αναλύσεις της όχι μόνο στο «έναντι» (όπου το παλι-παλιό να της απαντήσει κανένα «σοσιαλ-τροϊκή») αλλά και σε κανένα προσηλυτικό «επικυβισμό». Είναι περίεργος να δώ πως οι πρόσφατες θ' αντιπροσώπων τα περί «δημοκρατικών δικαιωμάτων απόκτησης» παρουσίας των εποίκων! Νομίζω ότι η εμπειρία αυτή πραγματικά θ' άξιζε τον κόπο!

5. Για μια άλλη προοπτική

Η ουσιαστική κατοχύρωση της Κυπριακής ανεξαρτησίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μέσα σε συνθήκες που να εγγυώνται την ουσιαστική και όχι την φραστική, κατοχύρωση του δικαιώματος ολόκληρου (και όχι τμηματικού) του Κυπριακού λαού να ορκιστεί ο ίδιος την μοίρα του για τον εαυτό του (αυτοδιάθεση).

Κάτι τέτοιο προϋποθέτει την απολαγή από την ιμπεριαλιστική εξάρτηση που έβρασε και δημιουργήσε τις συν-

κες του διακοινοτικού αιματοκυλισματος, του σοβινισμού και της μισαλλοδοξίας.

Αυτό εξυπηρετεί:

Την απαλλοτρία της Κύπρου από την ιμπεριαλιστική κατοχή και τη διχοτόμηση που πραγματοποιείται με τον Τουρκικό στρατό σαν εντολοδόχο, καθώς και απ' όλους τους ξένους στρατούς και βάσεις, και τους εποίκους, το δικαίωμα επιστροφής όλων των προσφύγων (Ε/Κ και Τ/Κ) που εκδιώχθηκαν ή αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους από το 1963 και ύστερα, μέσα σε συνθήκες απόλυτης ασφάλειας και αξιοπρέπειας.

Τον τερματισμό της καταπίεσης της μιας εθνικής κοινότητας από την άλλη, μέσα σε συνθήκες που να εμπνεύσουν τον αλληλοσεβασμό και τη συναδέλφωση.

Η δημιουργία μιας Συντακτικής Συνέλευσης με ισότιμη αντιπροσώπευση Ε/Κ και Τ/Κ αρετών ανπρωσώπων (όχι όμως μη Κυπρίων/εποίκων) θα μπορούσε ν' αποτελέσει την πρακτική φόρμουλα για την διερεύνηση τρόπων εφαρμογής των πιο πάνω. Κάτι τέτοιο θα ανέπλεκε τον ίδιο τον Κυπριακό λαό στις διαδικασίες που ταινούν να καθορίσουν το μέλλον του και άλλων «μεσοαβαθών» κρατών (τον λαό αυτό) σε « απόσταση ασφαλείας».

Είναι μέσα από την πρακτική εμπλοκή ολόκληρου του Κυπριακού λαού μέσα στις διαδικασίες που καθορίζουν το μέλλον του για κατοχύρωση των στοιχειωδών και αναπαλλοτρίωτων δημοκρατικών του δικαιωμάτων που θα γίνει αντιληπτό κατά πόσο αυτά μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα στα πλαίσια του κοινωστμικού κοινωνικού συστήματος.

Χρειάζεται μήπως μια νέα Ζυρίχη για να καταλάβουμε ότι πρέπει επιτέλους εμείς οι ίδιοι να γίνουμε κύριοι της μοίρας μας; ❁ χ.ρ.

Σημειώσεις:

1. Όταν έγραφα στο προηγούμενο άρθρο μου ότι και η ΕΔ υπήκε στον «αρχαίο» για τον διάλογο γύρω από το «εθνικό ζήτημα», εννοούσα φυσικά τον διάλογο που αναπτύχθηκε από τις στήλες του «Επίτομ». Γι αυτό, δεν χρειάζεται να παραθέτετε την αρθρογραφική προϊστορία της ΕΔ για να αποδείξετε ότι εδώ και αρκετά χρόνια η ομάδα αυτή διασείει τις πολιτικές της θέσεις.

2. Για τις Μεγάλες (Φάκλιαντες) είχε αναφέρει συγκεκριμένα, ότι η τυπαστική εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης των κητοίκων των νησιών αυτών (που πρότεινε και η Θύτσαρ) θα ήταν εντελώς αναπόστοκη μια για οι κάτοικοι αυτοί είναι απόγονοι των Αγύλων απόρων που άλεσαν τα γηρά αυτά από την Αργεντινή εκτοπιζοντας τους γηγενείς νόμιμους κατοίκους.

3. Ομολογώ ότι σφείλω μια απολογία στην ΕΔ. Εκ παραδρομής τους είχα αποδώσει μια αντίθεση στις θέσεις τους) στο τελευταίο μου άρθρο : ότι δηλαδή η ΕΔ τάσσεται σαν θέμα

αρχής υπέρ της απομάκρυνσης των εποίκων κι από την άλλη χλευάζει όλους όσους τάσσονται υπέρ της απομάκρυνσης των εποίκων. Στην τελευταία της απάντηση η ΕΔ ξεκαθαρίζει ότι θεωρεί σαν «διεθνιστικό» καθήκον (!!!) την υπεράσπιση των εποίκων. Τα πράγματα όμως να μένα ξεκαθαρίσαν πιο νωρίς όταν όκουσα κάποιον να μιλά στην πύλη Αμμοχώστου για τα «δημοκρατικά δικαιώματα αιόκτησης περιουσίας των εποίκων» (!!!) Αγαπητέ φίλε, ειλικρινά απολογούμαι για την φρενή «γκόφα» μου.

4. Ας σημειώσουμε εδώ ότι η ΕΔ φαίνεται να θεωρεί την εισβολή του 74 σαν «βαρβαρότητα». Η συνεπακόλουθη κατοχή, προσφυγοποίηση και ο εποικισμός τι είναι; Η μήπως «ότι έγινε, έγινε»; Πάλι κάποιος άλλος πρόλαβον την ΕΔ!

5. Ολόκληρη η Παλαιστίνη (κι όχι μόνο η Δυτική στή και η Ανατολή της Γάζας) βρίσκεται εγκλωβισμένη στα σύνορα του τεχνητού σιωνιστικού κράτους του Ισραήλ. Ο καταστατικός χάρτης της ΟΑΠ (PLO) δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα υπαρέσης στο Ισραήλ γιατί κάτι τέτοιο θανατοποιούσε την αρπαγή της Παλαιστινιακής γής και την προσφυγοποίηση των Παλαιστινίων.

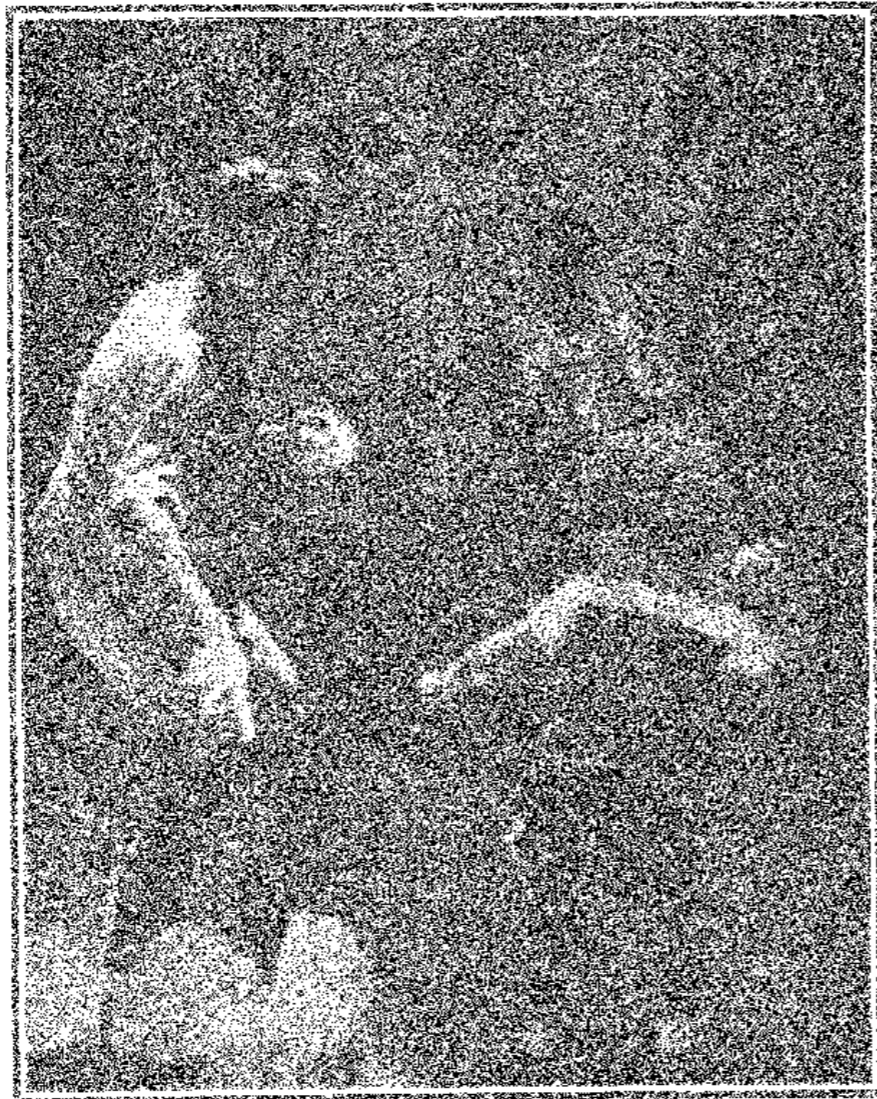
6. Το ακόλουθο απόσπασμα είναι παρμένο από τις θέσεις του 2ου συνεδρίου της Κομμουνιστικής Διεθνούς (1920) σχετικά με το «εθνικό και αποικιακό ζήτημα»:

«Είναι ανάγκη να αποκαλύπτουμε ακούραστα μπροστά στις εργαζόμενες μάζες όλων των χωρών, και ιδιαίτερα των καθυστερημένων χωρών, την απάτη που οργανώνεται από τον ιμπεριαλισμό με την βοήθεια των προνομίων των τάξεων - στις καταπιεζόμενες χώρες, όπου προσποιούνται ειλικρινά υποστηρίζουν τη δημιουργία πολιτικά ανεξάρτητων κρατών, που στην πραγματικότητα είναι κράτη υποτελείς από άποψη οικονομική και στρατιωτική.

Σαν τέτοιο χτυπητό παράδειγμα απάτης σε βάρος των εργαζομένων στα υποτελή κράτη, από τις συνδισσόμενες προσπάθειες του ιμπεριαλισμού των Συμμάχων και την αστική τάξη της μιας ή της άλλης χώρας, μπορούμε ν' αναφέρουμε το παράδειγμα των σιωνιστών στην Παλαιστίνη, όπου κάτω από το πρόσχημα της δημιουργίας ενός Εβραϊκού κράτους, ν' αυτή τη χώρα όπου οι Εβραίοι αποτελούν ασήμαντη μειοψηφία, ο σιωνισμός παράδωσε τους αυτοχθόνους Άραβες εργαζόμενους στην εκμετάλλευση της Αγγλίας» (*ΣΣ. Η Παλαιστίνη είχε τότε μόλις γίνει Αγγλικό προτεκτοριάτο).

«Μενφρέτα, θέσεις και διακηρύξεις των τσαόρων πρώτων συνεδρίων της Κομμουνιστικής Διεθνούς, 1919-1923».

Εκδ. Masspero, σελ. 58-59 (υπογραμμίσεις δικές μου)

ΕΝΤΕΥΠΟ ΚΙΟΥ ΠΗΡΟΙΜΕ

ΙΔΟΥ ΑΙΟΝ

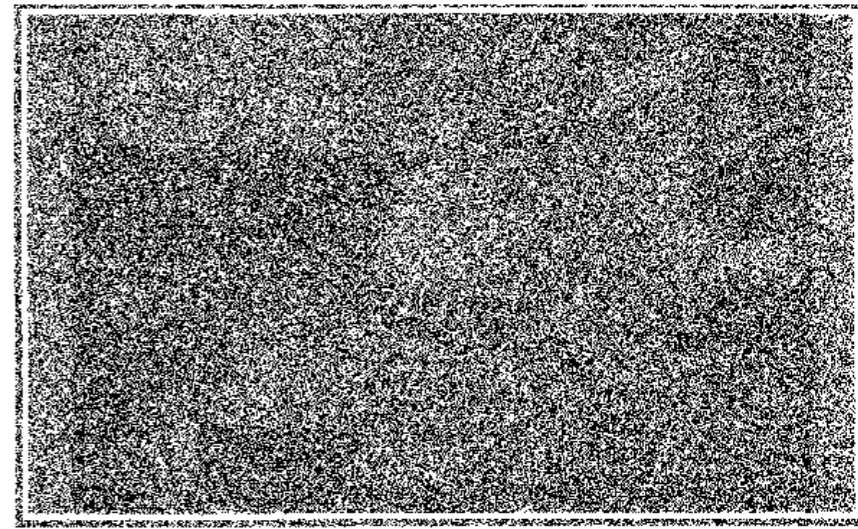
Ετσι ονομάζεται ένα διμηνιαίο τοπικό περιοδικό, του οποίου το πρώτο τεύχος έφτασε στα χέρια μας. (Σεπτ.-Οκτώβριος 1988). Έδρα του νέου περιοδικού είναι το Δάλι. Εκτός από το κείμενο που αφορούν ειδικότερα τους κατοίκους της περιοχής (συνέντευξη με τον κοινοτάρχη, υπέμνημα των συμβουλίων Βελτιώσεως Δαλιού και Πέρα Χωρίου προς τον Υπ. Εσωτερικών) υπάρχουν και κείμενα που αναφέρονται μεν στο Δάλι αλλά έχουν ευρύτερο ενδιαφέρον όπως το «Δάλι: γενική αρχαιολογική αναδρομή» του Δήμου Χρίστου, και μια αναδημοσίευση - για πρώτη φορά διορθωμένη - του γνωστού κειμένου του Α. Διαμοντή «Αεπιτομέριες στη Κύπρο» - πηγές και στοιχεία αναφορικά με το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη. Υπάρχει επίσης φωτογραφικό υλικό που συνοδεύει το γνωστό ποίημα.

Το περιοδικό είναι ανοιχτό σε συνεργασίες: Η διεύθυνση του είναι:

ΙΔΟΥ ΑΙΟΝ
Δ. Υψηλάντη 3
Δάλι
Τηλ. 21114 ❁

THE UPRISING

Το βιβλίο αυτό που κυκλοφορεί στα αγγλικά είναι του Fayez Younes και Japhet Saad. Περιλαμβάνει κείμενα που εξηγούν τους λόγους της συνεχιζόμενης εξέγερσης των Παλαιστινίων καθώς κι ένα λεπτομερειακό ημερολόγιο της εξέγερσης από το Δεκέμβριο μέχρι τις αρχές του Μάρτη. Αυτό το τελευταίο είναι ένα άριστο ντοκουμέντο που μπορεί άμεσα να στηρίξει οποιαδήποτε δημοσιογραφική ή άλλη δουλειά, πάνω στην εξέγερση. Τέλος υπάρχουν μια σειρά ντοκουμέντων με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ, της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, κ.α για το πολιτι-

ΑΤΝΑΝ ΑΛ ΣΙΑΡΙΦ: ΕΝΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Η έκθεση του Ατναν-Αλ Σιαρίφ στον Ηριδανό, τον παραμόνο μήνα, ήταν η πρώτη ατομική έκθεση Παλαιστινίου στη χώρα μας.

Ο Ατναν ζει στη Κύπρο εδώ και αρκετά χρόνια και σιωπηλότερα αρκετά τον έχουν δει, μάλλον νησιανά και λιγομίλητο, να κάθεται ανάμεσα στους φίλους του με το τετράδιο και το μολύβι, και σκε αλίγοι φιγουράρουν στα σκίτσα του. Σ' αυτά άλλωστε είναι αφιερωμένο ένα τμήμα της έκθεσης του, αυτό που ο ίδιος προτιμά όπως άλλωστε δηλώνει.

Η έκθεση συμπεριλαμβάνει τρία τμήματα, ένα με λάδι, ένα με μικτή τεχνική (μέλανι, ακρυλικό, παστέλ, μολύβι, κολλάζ) και ένα με λιθογραφίες διαφόρων τυπων.

Ο Ατναν κινείται μέσα σ' ένα υπερεαλιστικό κλίμα, πολύ σφιγμένο συνήθως, όπου κυριαρχεί εκτός ενός μέρους των φηκτής τεχνικής έργων, μια άκρα απλότητα. Χρησιμοποιεί τις πιο πολλές φορές ανοιχτά, ενδιάμεσα χρώματα και η «γράφισκη» του βάση είναι εμφανής. Ένα μέρος των έργων του αποτελείται από εικόνες της Ανατολής, ένα άλλο όμως κινείται στους χώρους όπου ζει ο καλλιτέχνης αναμένοντας. Εδώ υπάρχει πολλή Κύπρος.

Το αισθήματα που διαπερνούν το έργο του Ατναν, μια μοναχικότητα μια θλίψη, μια αναμονή είναι διάχυτα χωρίς εξάρσεις υπάρχουν αποφασιστικά μέσα στο χρόνο χωρίς σκαμπανεβάσματα. Είναι εμφανής η διαφορά της ζωγραφικής του από άλλα παλαιστινιακά έργα που έλαχε να δούμε. Εδώ η αγωνιστικότητα είναι μια εσωτερική κατάσταση, σχεδόν απόλυτα ήρεμη. Οι φινιές του, πανταχού παρούσες, δεν κοιτάζονται ποτέ και πολύ σπάνια αγγίζονται. Είναι μονοχικές όχι όμως μονοχρωμικές. Υπάρχουν μαζί στο χώρο και η ανότητα μεταξύ τους αποκαθίσταται έμμεσα σε κάποιο σημείο. Προφανώς την Παλαιστίνη.

Ο έρωτας, ο θάνατος, η ελπίδα βιώνονται απλά και λιτά. Όταν ένας φίλος πεθαίνει, απλά μας νυρνά τη πλάτη και φεύγει αφήνοντας πίσω το έργο του. Ο Παλαιστίνιος διαφυλάσσει τον αγώνα του, προσπαθείοντας μια φοιά αγριολαιών. Η ζωγραφική σύνθεση υποθεωρείται στον καμψά θάλαγγος μόνη της, αβίαση, σχεδόν χωρίς πρόθεση. ❁

ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ

Το αηδόνι εμφανίζεται πολύ συχνά, σε μύθους, παραμύθια και ποιητικά κείμενα. Μοιάζει να συμβολίζει κάθε φορά τη πιο γνήσια φωνή. Τη φωνή, γιμνή, της φύσης. Όχι σαν αγριάδα, μη σαν αληθινή τρυφερότητα. Είναι όμως ταυτόχρονα και η εξορισμένη φωνή. Αυτή που δεν αναγνωρίζεται αμέσως και που οστρακίζεται μακριά από την πόλη, από το παλάτι, από το κούρσι.

Αυτή η πρώτη φωνή που ως φύση «παράγει» να υποκατασταθεί από τη μίμηση και τη ληστειότητα της τέχνης.

Το παραμύθι του βασίλη της Κίνας με τα δύο αηδόνια, το αληθινό και το ψεύτικο του Αντεροεν, είναι το πιο αξιόλογο παράδειγμα αυτής της τραγικής δομής των ανθρωπίνων σχέσεων ή αν θέλετε της σχέσης του ανθρώπου με τον εαυτό του...

«Αηδόνι ποιητόν», λέει ο Σαφόρης, ... το καλεί σαν το κινέζο αυτοκράτορα, να του μιλήσει, να του φανερώσει την αλήθεια, τη μνήμη...

Είναι η πιο βαθιά φωνή μέσα του, η γραμμή της παράδοσης του λαού του που χάνεται μέσα στο παρελθόν, από την Ελλάδα προς την Ανατολή...

Όμως τελικά είναι η φωνή του Δεσους... Η φωνή πριν από την παράδοση. Αυτή που κρύβεται πιο βαθιά, βιολογικά θάλασσα, μέσα στο κορμί του. Είναι η φωνή της μάνας, πρώτη και ορατική γέννηση των πραγμάτων. Κοινή σε όλους τους λαούς, σε όλα τα σώματα.

Γι' αυτό και το αηδόνι του Σαφόρη δε διαφέρει σε τίποτα από το αληθινό αηδόνι του Κινέζου αυτοκράτορα...

Τούτη η βαθιά κρυμμένη γυναικεία φωνή που φέρουμε όλων μέσα μας...

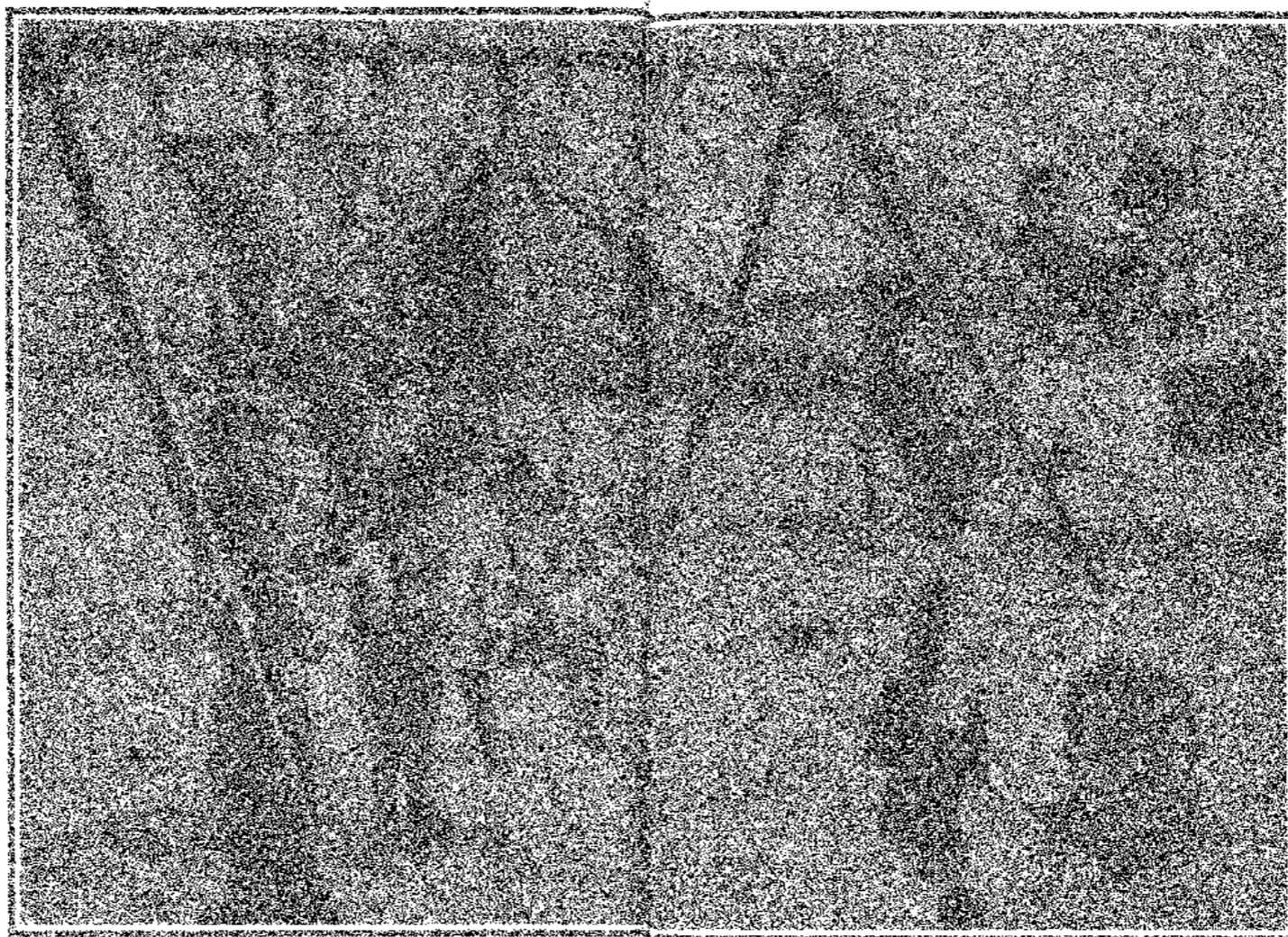
Όχι η δική μας με εκείνη της «φύσης» εκείνη της μάνας εκείνη του μητρικού στήθους και της τροφής-ηθικής-γνώσης που μεταβιβάζει, τούτη η πρώτη φωνή της ζωής του ανθρώπου είναι άρρηκτα δεμένη με τον πατέρα, σαν συμβολικό σύμπαν, σαν πολυμορφία, σε μίμηση, σε τέχνη.

Σαν ιστορική παραγωγή σαν ιστορική απόλαυση... Είναι η μάνα που εισάγει με τη φωνή της το παιδί στο Αίγιο, στον Πατέρα, στον Άλλον...

Στο μέσο δηλαδή με το οποίο αργότερα παιδί θα πραγματοποιήσει τη δική του υπέρβαση μεταφορμώμενο μακριά από αυτήν, υφάρωντας έτσι το δικό του πρόσωπο, τη δική του ιστορία.

Γιατί το παιδί γεννιέται, για να φύγει μακριά από τους γονείς...

Το παιδί γεννιέται για να μιλήσει κάποτε με τη δική του φωνή.

Τα αηδόνια των παραμυθιών φαίνεται να συμβολίζουν εκείνα τα παιδιά, εκείνες τις φωνές, εκείνες τις υπάρξεις που το πέρασμα τους στην αδελφότητα, στην ιστορία, στον πατέρα, έχει εμποδιστεί.

Είναι τα σώματα, οι αισθήσεις, οι ανάγκες που βρίσκονται εξορισμένες στο δάσος του υποκαταστάτου. Και πως όλα που οι φωνές τους μπορεί να εμφανίσουν και να κρύψουν τους άλλους, εν τούτοις τα ίδια αυτά όντα δεν γίνονται αναγνωρίσιμα σαν πρόσωπα. Παρομένον ασημένια, μέχρι το τέλος πολλές φορές, αν ένα θούμιο δεν έρθει επάγγελος να ανοίξει την πόρτα της αναγνώρισης, την πόρτα της ιστορικότητας.

Αυτούς τους ανθρώπους, αυτά τα σώματα, τους μεταχημίζουμε είτε σαν τέρατα είτε σαν φαντασματά. Τους τα ζητάμε όλα και τους αποδύουμε όλα, τους πετάμε έξω από την ιστορία. Έξω από το Νόημα.

Πάνε λίγα κομμάτια, η τηλεόραση μας, πρόβαλε ένα έργο βασισμένο σ' ένα παραμύθι των αδελφών Γκριμ. Σ' αυτό το παραμύθι αναγνώρισα αυτή τη δομή που περιγράφω πιο πάνω και θα προσπαθούσα να σας τη μεταφέρω.

Ο Γκοριντέλ και η Γκοριντέ είναι δύο όρθηκ που ζουν στο δάσος μαζί με τους γονείς της Γκοριντέ και φαίνεται να αγαπιούνται.

Γρήγορα από το δάσος μιλάνε ο πόλεμος, και διάφοροι

φυγάδες στρατιώτες, πεινασμένοι και εξαγριωμένοι, πλησιάζουν πολύ κοντά τους γονιούς της τροφή και νερό.

Το πνεύμα του δάσους, η μάγισσα-κουκουβάγια παρακολουθεί όλη αυτή τη βία των εισβολέων και των φυγάδων καθώς επίσης και την σχετικά προφυλογομένη ζωή των θετών αδερφιών και των γονιών τους, στο σπίτι του δάσους...

Ο Γκοριντέλ είχε σκεφτεί όταν ήταν μικρό αγόρι, από τον πατέρα της Γκοριντέ, που τον βρήκε ολομόναχο πάνω στα αποκοιλία ενός χωριού που κατέστρεφαν οι στρατιώτες...

Οι δύο νέες κάνουν περιπάτο στο δάσος και φτάνουν μπρός από το ποτάμι, κάτω από το όγκινο βλέμμα της μάγισσας κουκουβάγιας. Καιτόνται μαζί στο νερό... Είναι και οι δύο τους πολύ ωραίοι... Η Γκοριντέ βλέποντας το καθρέφισμα τους αντιδρά αμέσως πολύ έντονα, ανακατεύει το νερό θολώνοντας έτσι την εικόνα και λέει στο Γκοριντέλ:

«Δεν είμαι εκεί (στο νερό), είμαι εδώ.» Και τον κοιτάζει ίσια στα μάτια. Εκείνος εκίβει να τη φιλήσει και ξάφνου τη χάνει... Μεταμορφώθηκε σε αηδόνι, από τη μάγισσα του δάσους και έφυγε μαζί της...

Αρχίζει τότε η αναζήτηση της Γκοριντέ από τον Γκοριντέλ.

Ο δρόμος περνά μέσα από το ποτάμι. Εκεί όπου πατά κάθε φορά ακούμε ένα θόρυβο σαν από σπασμένα υαλιά... Σπασμένους καθρέφτες...

Στο δρόμο του πολλές φορές συναντά τη ανταπόκλιση του εαυτού του που τον ξεγελά σαν πραγματική και που τον φοβάται και την ανταγωνίζεται γιατί του κλείνει το δρόμο σαν κόβητη βιτρίνα.

Ακόμα συναντά την μάγισσα του δάσους την οποία επίσης φοβάται και αντιμετώπιζει σαν το κακό φάντασμα που του πήρε την Γκοριντέ.

Τελικά κατορθώνει να φτάσει στον πάγο της. Εκεί βρίσκει χιλιάδες πουλιά κλεισμένα σε κλουβιά. Είναι όλα τους κορίτσια που μεταμόρφωσε και παγίδεψε η μάγισσα.

Πώς να βρει την Γκοριντέ;

Η μάγισσα που παρακολουθεί από κοντά τον αγώνα του, του λέει σε κάποια στιγμή πως είναι πολύ δυνατότερος από όλα ο ίδιος ξέρει, επειδή αγαπά.

Και προσθέτει ότι πρέπει μέσα του να ξεχωρίσει την Γκοριντέ ανάμεσα σε όλα εκείνα τα πουλιά. Και αν τη βρει τότε σε την πάρει... Αν όμως δεν κατορθώσει να τη βρει τότε θα προσμείνει και αυτός για πάντα εκεί, σαν μια πέτρα. Ούτε καν σαν ζώο, μόνο σαν σκέτη πέτρα.

Και τότε ξάφνου ο Γκοριντέλ ακούει μια λιμνιστή τραγούδι που έλεγε η αγαπημένη του όταν καθόταν και κοινοίσε στο σπίτι του δάσους...

Ακούει το αηδόνι και αναγνωρίζει αμέσως την φωνή της.

Τρέχει, ανοίγει το κλουβί, την παίρνει τρυφερά στις παλάμες του και την αφήνει «λευθήρη να πετάξει».

Και η Γκοριντέ, ξεναγνίζοντας στον εαυτό της, γίνεται η γυναίκα που είναι. Τα μάγια λύνονται.

Αργότερα τη σώζει για δεύτερη φορά, νικώντας και τους δυο φυγάδες που ορμούν να κλέψουν, να κλέψουν και να βιάσουν στο σπίτι του δάσους.

Και μετά από τη δεύτερη φορά, ακούγονται από παντού μέσα στο δάσος οι κομπάνες που σημαίνουν το τέλος του πολέμου. Και οι φωνές που ανακοινώνουν τον ερχομό της ειρήνης! Ειπέλους ειρήνη! Ειρήνη!

Σ' αυτό το υπόμνημα παραμύθι, προστάσσεται με σαφή οικονομία η περιπέτεια του ανθρώπου προς την ωριμότητα, που δεν είναι άλλη από την κανονικότητα του να συναντά τον άλλο άνθρωπο.

Η εξορισμένη φωνή του θηλυκού... Ο αγώνας για την αναγνώριση της από το αρσενικό, που περνά μέσα από τον ναρκισσισμό, τη βία, τη μίμηση, τον πόλεμο.

Η αγένια του ξεπεράσματος του καθρέφτη.

Η αναγνώριση της φωνής και η ελευθέρωση της, μόνος τρόπος για να φτάσει η γυναίκα και ο άντρας στον εαυτό τους, στην συνάντηση, στην ιστορία.

Και η φυσική συνέπεια αυτής της πορείας ποιναί γυναικότερη: ο δρόμος προς την αναγνώριση του άλλου είναι ο ίδιος ακριβώς με τον δρόμο προς την ειρήνη.

Μόνο η ανάπη δίνει τη δύναμη του ξεπεράσματος του καθρέφτη και της βίας. Τίποτα άλλο δεν μπορεί να σώσει την Γκοριντέ από τη φυγή της στο δάσος και από τη μεταμόρφωση της σε αηδόνι... μόνο αν την αναγνωρίσει ανάμεσα σε χιλιάδες άλλα παρόμοια πουλιά και μόνο εάν αναγνωρίζοντας την, **ΤΗΝ ΑΦΗΣΕΙ ΝΑ ΦΥΓΕΙ...**

Μόνον τότε θα ξεναβρεί εκείνη τον εαυτό της, εκείνος εκείνη και οι δύο μαζί την ιστορία. Μόνον τότε θα εχθήσουν οι κομπάνες και θα ακουστούν οι φωνές της ειρήνης και μέσα και έξω από το δάσος... * ε.τ.

Σο Ημερολόγιο του βίου μου.

Ζάββας Τσερκεζής

Επιμέλεια-Σημειώσεις: Φοβός Σταυρίδης
Έκδοση: Πολιτιστικό Τμήμα της Τράπεζας Κύπρου.

«Το παρόν ημερολόγιο εμπνεύστηκε όλα τα στοιχεία μου συμβεβηκότα, ήτοι περιπέτειας, διαφόρων ταξιδίων και διαφόρους άλλας δυσκολίας αιτίνας μοι παρησιαζόντα εις πάσαν μου επιχείρησιν.» (σελ.13)

Ετσι αρχίζει το αυτοβιογράφημα του ο Σάββας Τσερκεζής από το Μαζωτό, περιγράφοντας 40 και πλέον χρόνια της ζωής του. Της ζωής ενός φτωχού μετανάστη που περιπλανήθηκε ασταμάτητα ακολουθώντας τους κύριους μεταναστευτικούς δρόμους της εποχής του, αρχίζοντας από τον ευρύ τότε χώρο των ελληνικών κοινοτήτων της ανατολικής μεσογείου και φτάνοντας μέχρι τις ΗΠΑ. Η γλώσσα του Τσερκεζή είναι απλή και πανέμορφη. Περιγράφει ότι βλέπει στο πέρασμα του μένοντας μεν στην επιφάνεια συνήθως επιτρέπει όμως στον αναγνώστη να ανασυγκροτεί ολόκληρες εικόνες της εποχής εκείνης, των αρχών κύρια του αιώνα:

«(...) Ευρισκόμεν εις μεγάλην χρηματική στενοχωρίαν, δεν είχα τον ναύλον και όμως έπρεπε να φύγω, έπρεπε να κινήσω πάντα λίθον ή να εξοικονομήσω τα αναγκασιά μοι χρήματα, επώλησα τα αρσάλιον μου αντί δεκαπέντε σελίνων και βράβα και πέντε βιβλία εκ της βιβλιοθήκης μου ενέχυρον ενήι πέντε σελίνων, είχα και έξι εκ των οικονομίων μου, έγιναν όλα εικοσιπέντε, με ήρκειον πλουσιοπαρόχος διότι ο ναύλος εκ Λέρνακος εις Σμύρνην είναι μόνο δεκαέξι σελίνια.

Αλλά έλα που η καλή μου τύχη συνοδεύεται πάντοτε από διαφόρους περιπέτειας, ήλθεν μαζί μου εις Λέρνακον και εις φίλος μου όστις δεν είχεν μεθ' αυτού, ο δυστυχής, παρά μόνον τρία σελίνια.

«Έρε Σάββα, μου λέγει, θέλω να έλθω μαζί σου εις Σμύρνην αλλά δεν έχω χρήματα παρά τρία σελίνια, τι με συμβουλεύεις να πράξω;»

«Τι συμβουλή να σου δώσω φίλε μου; του λέγω. Αφού δεν έχεις χρήματα δεν δίνωσαι ούτε βήμα να κόμης».

Όταν άκουσεν ο δυστυχής ταισίτην απάντησιν έμεινεν εμβρόντητος, έμβυσθη εις μίαν μελαγχολίαν εγώ δε ήρχισα να σκέπτομαι όπως εύρω μέσον και ευκολύνω και τον φίλον μου, και στραφείς προς αυτόν του λέγα:

«Μη λυπείσαι, φίλε μου, και το πράγμα δεν είναι τόσο δύσκολον όπως το φαντάζεσαι, άκουσε με, του λέγει, «τι σκεφθήν δια να διηγήθης και σού να έλθης μετ' εμού: θε παροικεν δύο σιστήρια δια την Μερσίναν από τέσσαρα σελίνια, γίνονται οκτώ, και από την Μερσίναν ως την Σμύρνην θε αναχωρήσωμεν με εν ατιόπλιον του Χατζή Δαούτ ή του Πανταλέοντος όπου δίδον σιστήρια με ένα μετζή δι' έκαστον άτομον».

«Πράγματι, μου λέγει ο φίλος μου, έχεις δικαίον.»

Την τετάρτην μεταμοσημβρινήν ανεχωρήσαμεν εκ Κύπρου με έν γαλλικόν ατιόπλιον των θαλασσίων διαπορθμεύσεων ονομαζόμενον 'Ουρανία', ημέραν Τετάρτην, 13ην Ιουλίου του

1902, και την επούσαν εφθάσαμεν εις Μερσίναν, εκεί εγνωρίσα αρκετούς Κυπρίους εκ των γενοικιών μας, χωρίων, επιρριμένον από ημέραν εις ημέραν την άφιξιν ενός ατιόπλιου του Χατζή Δαούτ ή του Πανταλέοντος, αλλά φεύδι, δεν εφαινότο ούτε το έν ούτε το άλλο, η τύχη μου φάνηται το καθυστερεί δια να εξοδεύω τα ολίγα χρήματα άτινα είχα, τέλος μετά επτά ημέρας επληροφορήθην ότι πρόκειται να αναχωρήσιν εν ιταλικόν ατιόπλιον φορτηγόν και θε προσεγγίσει εις Σμύρνην, εδημοσίευσεν λοιπόν ότι δέχεται σιφάτας αντί ενός μετζιού έκαστον, την 13ην Ιουλίου απεπλεύσαμεν εκ Μερσίνης και μετά πενθέμερον πλοίων δια του βραδυπλοούτου ιταλικού σκάφους εφθάσαμεν εις Σμύρνην, κατά την αποβίβασιν μου έμεινα δύο ώρας υπό κράτησιν δι' ένα λαθραίο το οποίο είχε γίνει εις το διαβήτηριον μου αλλά επί τέλους επλήρωσα εικοσίένα γρόσια και αφέθην ελεύθερος (...)» (σελ. 107-108)

«(...) Όλην την ημέραν περιεπάτητον εντός της πόλεως περιεργαζόμενος όλα τα αξιοθέατα μέρη της πρωτεύουσας της Νορβηγίας, ήτο ομοιογενόμενος λαμπρά πόλις, είχε μαγευτική τοποθεσίαν, ευρείας πλατείας και ωραίους δρόμους, κομικά οικήματα και αναρίθμητους δενδροστοιχίας, είχε ρομανικά τοπία και προπάντων ωραίον φυσικόν λιμένα, ουδαμού αλλού είδα ταισίτην θάλασσαν, δώδεκα ολοκληρούς ώρας πλέει το ατιόπλιον την θάλασσαν αυτήν με ταχύτητα δώδεκα μιλίων την ώραν, η θάλασσα είναι τόσο στενή ώστε δεξιά και αριστερά οι άνθρωποι οι ευρισκόμενοι εις την παραλίαν καθημερίζονται από τους εντός του πλοίου, είναι μια θαλασσία ταινία αλλού μεν εκτεινόμενη μέχρι ενός μιλίου απόστασιν αλλού δε συμκρινόμενη μέχρι ενός μιλίου απόστασιν αλλού δε οικουμένη μέχρι εκατόν μέτρων, δεξιά και αριστερά λάφωι κατάφυτοι, αληθής το όντι παράδεισος, η Νορβηγία ένεκα της αληθάρας των δασών της εξάγει αρκετήν ξυλείαν, το πλείστον της ναυ-

τιλίας της απολείεται από ιστοφόρα μαγίστης χορηγηκότητος.

Διμείναντες εις Χριστιανίαν έξι ημέρας, την εβδόμην ανεχωρήσαμεν με το ναύτικτον ατιόπλιον δια το Παρά, παραποτόμιον πόλιν της Βραζιλίας, το πλοίον έπλεον με ταχύτητα δώδεκα μιλίων την ώραν, ήτο με διπλοός έλικας, μετά τρεις ημέρας εσταθρεύσαμεν εις Πιγποιή της Αγγλίας και επήραμεν τρεις θερμαστές διότι οι μαύροι δεν ήσαν καινού να κάμουν ατιόν.

Μετά εικοσιδύο ημέρας πλοίων εφθάσαμεν εις το Παρά, παραποτόμιον πόλιν της Βραζιλίας, μετά δύο ημέρας ήλθεν εντός του πλοίου νέον πλήρωμα και παρέλαβε, ημείς δε εβλήθημεν έλοι έξω μετά δύο αποσκευών μας, εζήτησα δεξιά και αριστερά να εύρω κανένα Έλληνα πλην μάτην, όπου έστρεψα το βλέμμα μου συνήτητον μούρους, πιθήκους και παπανάλους, τα μόνα προϊόντα του τόπου.

Περιφερόμην ήθεσ κακεία κρουινών τα καταστήματα και εξετάζων τους επιγραφάς, ήτο περίπου η ενάτη πρωινή, διηρχόμην τυχαίως μίαν πόροδον της κεντρικής οδού ότε αβήτης διέκρινα έβλεθον ενός πολυτελοός γραφείου ένα ιστόν, άνωθεν της θύρας με κυνολαικον βαφήν. Πλαγίως του γραφείου ήτο έν μικρόν καφενείον, ο υπάλληλος με εβέλαβε φαίνεται ως πελάτην και με εκόλει να εισέλθω εις το καφενείον, ωρύλει την πορτογαλικήν γλώσσαν.

«Είναι ελληνικόν προξενείον, του λέγοισπανιστι.

«Ναι, μου απήτησεν και έτοςξεν αυόσως εις το πλάνιός κείμενον γραφείον και ειδοποίησεν ότι κάποιος Έλλην ήρξει τον πρόξενον.

Εβλήθη εις κύριος υψιλόσ ανασημάτος, χονδρός ως ελέφας, και με εφώνεζε να πληρώσω, τον πρώτησ αν γνωρίζη ελληνικά (...)» (σελ 139-140)

Και βέβαια ήταν ο Σάββας Τσερκεζής μοισκόταν στην πατρίδα δεν έχανε ευκαιρία να μας διαφυλάξει μερικές εικόνες της εποχής:

«(...) Καλώς ήρισες Σάββα, μου λέγει.

Η γλυκεία εκείνη φυσηγωναμία της δεκαεπταετιδος εκείνης κόρης εισήλθεν εν τη καρδία μου, ήτης κατά τύχην ευρίσκειτο την στιγμήν εκείνην ανοικτή και η οποία ήτο μαθημένη να ξενίξη τα αρμιά, αποσπόμενα ριγών και κλωνιζό-

μενος εκάθησα επέναντι του ωραίου εκείνου θαύματος, διότι η άλλο ήτο παρά δάμην σφού (ανεκράτει την όρασιν και την σκαήν μου.

Εκάθησα ως αφηρημένος, μηδένως προσέχων εις τον ήχον των οργάνων, οι φίλοι μου με πρώτον περι της Σμύρνης και περι του ταξιδίου εγώ δε απήτητον ότι μου ήρχετο εις τον νουν, ενίοτε δε έρριπτα επί της απέναντι μου καθημένης νεοσάς, κόρης Λαθραία βλάμματα, καταμετρών αυτήν από κεφαλής μέχρι ποδών, και την εύρισκα εβήτερικώς καθ' όλα ωραία, είχε κανονικώτατα χαρακτηριστικά. Μετ' ολίγον μία φίλη της την προσέκαλει να χωρεύσωσιν σμού την πόλιν αλλά' αυτή προσειποίητο ότι δεν γνωρίζω, επειδή η φίλη της επέμενεν, ηγγέρθη με κατερόθρουσ παραιός ρίψασα περίε αυτής βλάμμα μεσιόν ειδός το οποίον ήτο δι' έμέ μαγνήτης, διότι καθός ο μαγνήτης έλκει τον σίδηρον ούτω πως και εμέ με γλυκό της σβρός χωρισής μάτην, δεν ήδυνήθην να δεσποσω εαυτού, λησιμονών ότι πθανόν το διάβημα μου να προκαλέση σκάνδαλα ηγέρθην με αγέρωχον βήμα να πλουμισώ τον οργανοπαίκτην και εκόλλησα επί του μετώπου του ήμισυ σελίνιον (...)» (σελ.104-105)

Ο Σάββας Τσερκεζής συμμετείχε στο πόλεμο του 1897 και στους Βαλκανικούς πολέμους του 12-13.

«(...) Ητο η 13η Μαρτίου του έτους 1897, μας ειδοποίησαν ότι το γενικόν ήροξενείον της Ελλάδος δέχεται προς εγγραφήν εβελοντάς, ήμην ο πρώτος εκ των προσελθόντων, ενεγράφημεν εν όλω την ημέραν εκείνην 35 Κύπριοι διαμένοντες εν Αλεξανδρεία, η Κυπριακή Αδελφότης μας επρόσφερον τούφια δι' όλους και τον ναύλον μας, το ατιόπλιον εις ο επέβημεν ήτο Ρωσικόν, σιν στιγμήν καθ' ην επρόκειτο να αναχωρήση το ατιόπλιον οι πλείστοι εκ των εβελοντών εφόρον ήφεία, αλλά' έτε το ατιόπλιον ανόσμεν την όγκωμεν τα έρριψαν εις την θάλασσαν.

Την ενάτην πρωινήν της 21ης Μαρτίου εφθάσαμεν αιείως εις Πειραιά ένυ ουθενός ελεισοδίου, στήχομεν μεγίστης εν Πειραιά υποδοχής, μόλις εβλήθημεν του ατιόπλιου ο δήμορχος Παιρωίος μας εβέφωθησεν εν σύνοτον πλην ενθουσιαστικόν λόγον εξυμνών την Κύπρον δια τον πατριωτισμόν της, μετά το πέρασ του λόγου διημβύθημεν εις το στοθμόν Πειραιώς-

Αθηνών, προπορευομένης της μουσικής του ορφανοτροφείου και παιονίζουσης τον ελληνικόν ύμνον και εκέρασσον από δύο κωνιάς, την στιγμήν καθ' ην εφθασον η ομοεστωρία το πλήθος εβερράγη εις ζητωκραυγάς: Ζήτω ο πόλεμος, ζήτω ο βασιλεύς Γεώργιος, ζήτω οι Κύπριοι εβελοντάς! Εφθάσαμεν εις τας Αθήνας σιν ενδέκατην προμοσημβρινήν, εις τας Αθηνάς Ομονοίας μας ανέμενεν σμού Έλλησιν εβελοντών ουκείμενον εκ 250 ανδρών, μια στρατιωτική μουσική και τέσσαρες αξιωματικοί του πεζικού.

Δεν δύναμαι να περιγράψω την έξοδον μας εκ του στοθμού, ήτο αληθές πανθαύμαλον, οι φίλοι μας ανεβιβάζοντο και κατεβιβάζοντο εδικώπως. Οι αξιωματικοί μας έταξαν εις τετράδες, έμπροσθεν προπορεύοντο τέσσαρες καλόγηροι Κύπριοι κρατούντες μίαν ελληνική σημαίαν την οποίαν ενέμισον εκ της μονής της Κόκκου, κατέβησαν εις ζητωκραυγαί δεν διεκόπησαν ούτε επί δευτερόλεπτον, ήτοι εκ μέρους των πολιτών, όταν εφθασαμεν εις την πύλασιν του Συντάγματος το θέαμα ήτο απεριγραπτόν, κύριοι και κυρίες εκρέμιντο εις τους εξώτους και εις τα περάθρα ζητωκραυγαζόντες υπέρ των Κυπρίων εβελοντών, λέγοντας ότι η Ελλάδα θε ενθυμήται πολύν καιρόν την Κύπρον δια τον πατριωτισμόν της, εφθάσαμεν εις την οδό Κολωνάκ και εκεί διεσκορπίσθημεν εις τα ξενοδοχεία (...)» (σελ.51-52)

«(...) Ηκουσα το παράγγελμα 'πυρ σμαδόν' και ταυτοχρόνως δέχόμενι μάζαν σμπανά ήχσοκήσ φάλαγγαί τοιούτη ήτο η λύσσα των άπαις, καταλάβωσι την απολασεθείσαν γραφήν των, εμόχοντο απογνωσμένως, άφωσιν ως κήνην, έπιπτον οι μεν επί των δε, επί τέλους εκέμψθησαν, έστρεψαν τα νώτα φεύγοντες ανάκτως προς όλος τας διεκθύσεις, το πυροβολικόν των εβερκόλυθει να βάλη καθ' ημών προς διευκόλυναν της υποχωρήσεως, ευρισκόμεν ηρηνηζόν, μια εχθραή σβίς έπευεν δύο μετρα έμπροσθεν μου ευτυχώς όμως δεν εβερρόνη, έρριψεν όμως επί σμού αρκετά χόματα, οι σινάδελφοί μου υπέθεσαν ότι έπευεν επί σμού και με διαβόησεν διότι ήκουσα να λέγουν εις τον επιλοχία, ερωτώντα εόν έπαθε κανείς τίποτε, 'Κύρ επιλοχία' του λέγει κάποιος, 'εκομμάτισον τον Σάββα, τον κακώμορον.' (...)» (σελ.212)

Οι σχέσεις των δύο φύλων στη λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου

Ελευθέριος Παπαλεωντίου

1. Οριοθέτηση του αντικείμενου. Θεωρητικά προβλήματα

Είναι απαραίτητο να γίνουν πρώτα κάποιες διευκρινίσεις γύρω από τα δύο σκέλη του θέματος (σχέση των δύο φύλων-λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου), για να εξεταστεί στη συνέχεια, στο κύριο μέρος της εργασίας, το κεντρικό ερώτημα που προκύπτει: Πώς παρουσιάζονται οι σχέσεις των δύο φύλων στην λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου και πως προβάλονται μέσα από αυτήν;

Στην προσπάθεια για οριοθέτηση του αντικείμενου το βήμα εστιάζεται στο δεύτερο μέρος του τίτλου. Εύκολα εντοπίζεται ο γεωγραφικός χώρος από όπου θα αντληθεί το υλικό (Κύπρος), καθώς και το είδος του λόγου (ποίηση). Ειδικότερα μας ενδιαφέρει η ερωτική ποίηση, δηλ. ο ποιητικός λόγος που μιλά για αγάπη, έρωτα, σεξουαλικότητα. Οι δυσκολίες βρίσκονται στον προσδιορισμό του όρου «λαϊκός». Ποιά ερωτική ποίηση της Κύπρου μπορεί να χαρακτηριστεί «λαϊκή»;

Τα όρια ανάμεσα στα λαϊκά και τα λόγια ποίηματα προϊόντα δεν είναι τόσο ευδιάκριτα. Δεν είναι εύκολο να επισημανθεί που στασιάζει το λόγο και που αρχίζει το λαϊκό, τουλάχιστον επειδή οι όροι αυτοί είναι ιστορικά προσδιορισμένοι. Ήταν αδύνατον να δοθεί, σχετικό, τα νότια και για ποιούς λόγους ο πολιτισμός διαχωρίστηκε σε λαϊκό και λόγιο.

Στα τέλη του 19ου και κατά τη διάρκεια του 19ου, οι λόγοι στα νεοελληνικά εθνικά κράτη (πχ Γερμανία, Ουγγαρία, Φιλανδία, Ελλάδα), στρέφουν το ενδιαφέρον τους στο λαό της υπαίθρου· αυτής διατήρησε την παράδοση, από εκεί θα αντλήσουν στοιχεία για να συνθέσουν την εθνική πολιτιστική ταυτότητα. Με αυτή τη στροφή των λογίων προς το λαό της υπαίθρου γεννιέται η επιστήμη της λαογραφίας.

Διαχωρίζεται έτσι ο πολιτισμός σε

λόγιο (ανώτερο) και λαϊκό (κατώτερο), από τη στιγμή που έρχονται σε επαφή δύο διαφορετικά κοινωνικά σύνολα, «όπου αυτοί που παρατηρούν και μελετούν είναι οι ανώτεροι και αυτοί που μεταβάλλονται σε αντικείμενο παρατήρησης είναι οι κατώτεροι».

Όπως παρατηρεί ο Σ. Λαδραχάς, «η επαφή αυτή ορίζεται από πολλαπλούς παράγοντες που μπορούν να την κλαμακώσουν από μια διαδικασία οργανικών προσημίων, δηλαδή δυνατοτήτων αντίστασης από την πλευρά των κυριαρχούμενων τάξεων».

Γενικά είναι παραδεκτό πως «ο χαρακτήρας της λαϊκής ποίησης είναι προσωρικός σε αντίθεση με το γραπτό χαρακτήρα της λόγιας παράδοσης». Στο λαϊκό δουλεύει η μνήμη, στο λόγιο η γραφή. Έτσι για να συγκριθεί στη μνήμη η προσωρική παράδοση προσαρμόζεται «σε μια απόλυτη σειρά τυποποιημένων εκφράσεων και συμπεριφορών», ενώ παράλληλα «οντότοποιηται στην πραγματικότητα και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της».

Γιατί αναφέρεται εδώ και η περίπτωση έργων που καταργήσαν τα όρια ανάμεσα στο λόγο και το λαϊκό. Είναι γνωστό ότι αρκετά έργα λογίων με την πάροδο των αιώνων έγιναν λαϊκά αναγνωρίσιμα με τοράση κυκλοφορία, προσαρμόζοντάς στις ανάγκες του ευρύτερου κοινού, ανάλογα με τον τόπο και χρόνο. Σημειώνονται ενδεικτικά τα έργα Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου, Ιστορία της Σικελίας, Επιστολές κτλ.

1.2 Η λαϊκή ποίηση στην Κύπρο παρουσιάζει ιδιαιτερότητες οι οποίες κάπου φαίνεται να αναιρούν τα κριτήρια διαχωρισμού ανάμεσα στο λαϊκό και το λόγιο. Η Κύπρος είναι ένας από τους λίγους χώρους του ελληνοισμού, όπου εξακολουθεί και σήμερα η παραγωγή λαϊκής ποίησης. Ο Ερ. Καϊάκωμος γράφει σχετικά:

«(...) Σε ορισμένες ελληνικές περιοχές με ιδιαίτερη κοινωνική και πολιτιστική ομοιογένεια, το δημοτικό τραγούδι δεν έπαυε ως τις μέρες μας να απο-

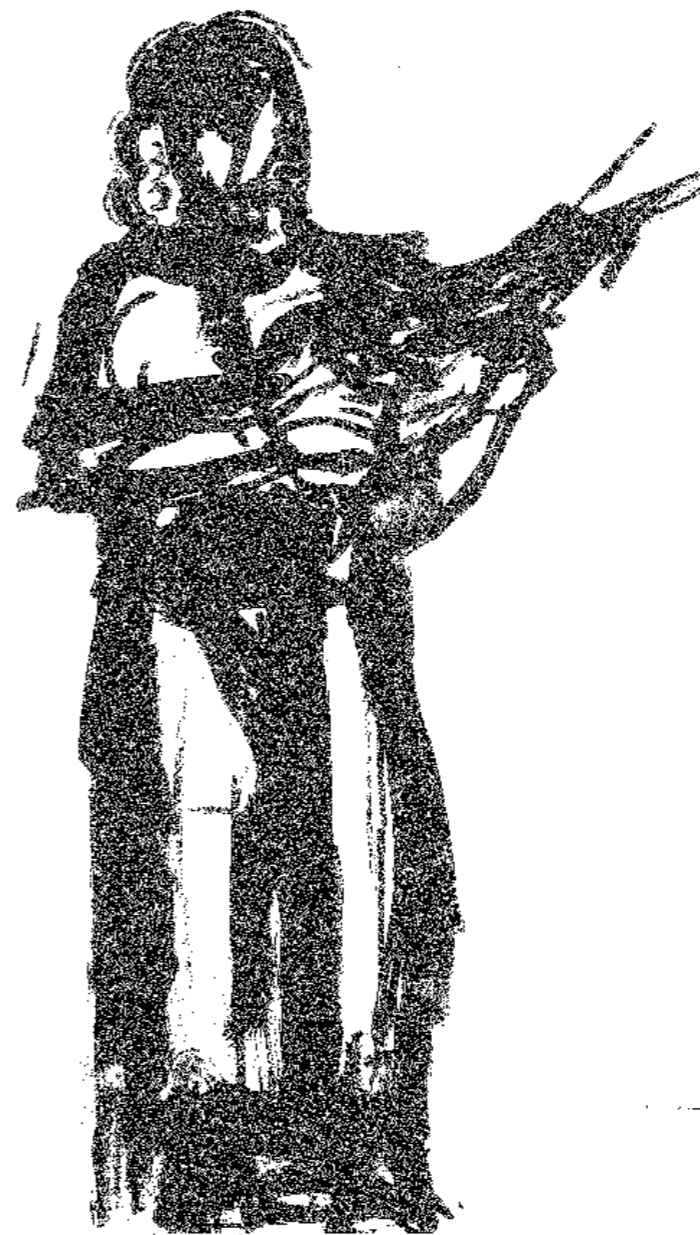
τελεί οργανικό στοιχείο της παραδοσιακής λαϊκής κουλτούρας. Τέτοιες περιοχές λ.χ. είναι η υπαίθρος της Κρήτης και της Κύπρου, αρκετά νησιά του Ν.Α. Αιγαίου (...). Στις περιπτώσεις αυτές το δημοτικό τραγούδι δε συντηρείται απλά, μα παρουσιάζει και μια αξιόλογη προσαρμολογική και πολιτισμική δεξιότητα, η οποία εκδηλώνεται με την δημιουργία νέων συνθέσεων και νέων ειδών, που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες. Το φαινόμενο αυτό εκφράζει την αντοχή δηλ. τη δύναμη αντίστασης των περιθωριακών αυτών ποιητικών σφαιρών απέναντι στον κίνδυνο αλλοτρίωσης των από την αστική ιδεολογία».

Βέβαια οι όροι «λαϊκή ποίηση» και «δημοτικό τραγούδι» κάπου συναντώνται, όμως δεν ταυτίζονται. «Το λαϊκό ποίημα (...) είναι ένα δημοτικό τραγούδι «οντό το γέννησά» που οι συνθήκες της σημερινής ζωής δεν το αφήνουν να γίνει δημοτικό».

Στην περίπτωση της Κύπρου ο όρος «λαϊκή ποίηση» αποκτά μια ιδιαίτερη ευλυγξία για να χωρέσει το σύνολο που συχνά τείνει να γίνει ανώνυμο κι ακόμη τα «γραπτά», που όχι πάντα παίρνει προσωρικό χαρακτήρα.

Με την εγκαθίδρυση τυπογραφίας στο νησί (1878) και μετά τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες του 19ου αιώνα, πρωτεύει η διάκριση ανάμεσα στην ιστορική και τη συλλογική δημιουργία. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι ένα σύνολο έργων παύει να είναι λαϊκό, αφού βγαίνει από ανθρώπους του λαού κι απεικονίζεται στον λαό το λαό, που το δεχεται, το κάνει δικό του, όταν τον εκφράζει. Από την άλλη, η σύγχρονη λαϊκή ποίηση της Κύπρου, όπως σημειώνει ο Κ. Γιαγκουλλάς, δεν ανήκει «εξ ολικότητος ούτε στην προσωρική ούτε στη γραπτή παράδοση, έχει, ωστόσο, τον τύπο και τη μορφή της λαϊκής δημιουργίας».

Η μαρτυρία του λαϊκού ποιητή «τραγούδι» Δ. Τάκκα είναι ιδιαίτερα ενδεικτική για τον τρόπο με τον οποίο ένα λαϊκό «τραγούδι» γίνεται κείμενο του κοινωνικού συνόλου, με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιπτώσεις- κάποιου

να διεκδικούν την πατρότητα του:

«Όταν παλεύουν δικιά τραγουδιστές, το ακροατήριο πλάνει πολλά τραγούδια (τραγούδια) και κυκλοφορούν από στόμα σε στόμα και γίνονται γνωστά και ακούονται μακριά, που κατηντών αδέσποτα. Και εδώ είναι η ευκαιρία που τα κλέψουν οι ψευδοτραγουδιστές και ή κληρονομούν τα ή εκμεταλλεύονται τα (...) Γρήν δεκαπέντε χρόνια είπα ένα τραγούδι εις τον διαγωνισμό του Κατακλιμίου στο Βαρώσι. Οπωσδήποτε κυκλοφόρησε περίπου που τα άλλα λοιπόν από τότε κάθε χρόνο που πηγαίνω, είχαμε εις την εξέδραν και έναν άγνωστον μας που παρουσιάζετον και μας τραγουδούσαν το τραγούδι γέρινον, φέει ο ένας, άλλου χρόνου ο άλλος».

1.3 Όμως, ποιοι «γράφουν» σήμερα λαϊκή ποίηση στην Κύπρο; Η π

θα χαρακτηρίζαμε λαϊκή ποίηση; Μόνο το έργο των λεγόμενων «λαϊκών» ποιητών και των «τοιπιτών» - «τραγουδιστών»; Η ακόμα κι εκείνο των ποιητάρηδων και των διαλεκτικών ποιητών;

Πολλοί μελετητές (πχ Χρ. Παντελίδης, Δ. Πετρόπουλος, Κ. Γιαγκουλλάς) ταυτίζουν απόλυτα ή συγχέουν τους ποιητάρηδες με όποιους άλλους δημιουργούν ότι συμβατικά ονομάσαμε «λαϊκή ποίηση». Θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στον ποιητάρη και στο λαϊκό ποιητή: ο ποιητάρης κατασκευάζει μια σειρά από δεκαπεντασύλλαβους στίχους με τους οποίους αφηγείται διάφορα περιστατικά έρωτες, φόνους, θαύματα αγίων, θεομηνίες κτλ. η δουλειά του ποιητάρη χαρακτηρίζεται από προχειρολογία και τυποποιημένες εκφράσεις, ενώ η εμβέλεια του έργου τους είναι εφήμερη, αφού αποβλέπει κατά κύριο λόγο να πληροφορήσει. Γι

αυτό το λόγο εξέλλου οι ποιητάρηδες άρχισαν να περιορίζονται σημαντικά με την ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

Οι λεγόμενοι «λαϊκοί» ποιητές και παραπέρα οι «τοιπιτάδες»-«τραγουδιστές», άνθρωποι συχνά «καταβροχά» ή με στοιχειώδη μόρφωση, σφραγίζον στην τοπική διάλεκτο· γιατί αυτήν έβρουν· τις σκέψεις και τα συνθήματα τους, προβάλλουν εβίαι και θεαματικά και γενικά ευθυγραμμίζονται με τη δεσποζούσα ιδεολογία και ηθική της κοινωνίας στην οποία ζούν. Όπως σημειώνει ο Α. Περνάρης (1938):

«Η πραγματική (...) λαϊκή ποίηση την εποχή της Τουρκοκρατίας κι αργότερα δεν έβγαυε από τους ποιητάρηδες, που ταν κατά το πλείστον ρηχοί και κοιά ελλεικνεία αισθημάτων δεν τους χαρακτήριζε, αλλ' απ' τους ανώνυμους λαϊκούς τραγουδιστές, που γυγαν σε σίχους τις βαθύτερες και ελλεικνέστερες τους συννήσεις της ζωής τους, τις χαρές τους, τις πειρασμούς τους και τους ενόχους τους (...)».

Κάτι εντελώς διαφορετικό είναι η διαλεκτική ποίηση λόγιου χάρη, μορφωτών συνειδητά την Κυπριακή διάλεκτο, θέλοντας να γράψουν μια ποίηση εδύλλακή - λαογραφική του τύπου Κρηστώλη.

Διαλεκτική ποίηση έγραψαν οι Δ. Απέρτης, Γ.Α. Αλιθέρος, Κ. Μόντης κ.α.

1.4 Το υλικό εκλεχθηκε με κριτήρια μορφολογικά (πχ τα διάπλα επειδή είναι συνοπτικά ή περιεκτικά μορφωμένα) ή μόνο με κριτήρια περιεχομένου (πχ εκείνη η ποίηση, διάπλα ή άλλα προϊόντα της, η οποία έχει θέμα της ως κατά φύλα σχέσεις ή στην οποία γίνεται αναφορά - άμηση ή έρωτας στις σχέσεις αυτές).

Με βάση λοιπόν το υλικό αυτό που καθορίστηκε ως «λαϊκή» ερωτική ποίηση της Κύπρου θα εξεταστεί πως παρουσιάζονται οι κατά φύλα σχέσεις: Δηλαδή πως αντιμετωπίζεται η «γυναίκα» και ο «άντρας» και γενικότερα οι σχέσεις των δύο φύλων.

Όπως θα δούμε κατά την επεξεργασία του συγκεκριμένου υλικού στην συνέχεια, ο λαϊκός ερωτικός λόγος - όπου ενεργητικοί φορείς είναι οι άντρες - είναι κατεχοχόν αντρικός· αλλά (σχεδόν πάντα) για την γυναίκα, γιατί αυτή είναι το «πρόβλημα», αυτή είναι το αντικείμενο της αντρικής ερωτικής επιθυμίας. Ο στίχος στοχεύει, κατά πρώτο λόγο, να εξημενήσει τις χάρες του σώματος της και ταυτόχρονα να θεομοθετήσει τα όρια της συμπεριφοράς της. Δηλ. να διαωνίσει το διαχωρισμό στις κατά φύλα σχέσεις και να τονώσει την ιδεολογία της «κατωτερότητας» των γυναικών.

Σημειώνεται εδώ ένα παράδειγμα ενδεικτικό για το βαθμό υποταγής των

γυναικών στις επιταγές του εξουσιαστικού λόγου: Σε έρευνα που έγινε για το φύλο των ατόμων που υπαγόρευσαν τα 256 δημοτικά τραγούδια που περιέχονται στις συλλογές των Ε. Π. Φαρμακίδη, Ν. Κληρίδη και Χ. Κυπριεπού, διαπιστώθηκε ότι ένα σημαντικό ποσοστό (66,40%) υπαγορεύτηκαν από γυναίκες και μόνο το υπόλοιπο 33,60% από άντρες. Θα περιμέναμε βέβαια πολύ διαφορετικό ποσοστό για τους ανδρογυναικούς φορείς - άντρες.

Αντίθετα, ελάχιστα είναι τα γυναικεία ονόματα που δημιουργούν «λαϊκή» ποίηση. Αναφέρεται εδώ ότι από τους εβδομήντα δύο ποιητήρες που βιοβιβλιογραφούνται στη μελέτη του Κ. Γ. Γιανκούλλη, μόνο πέντε είναι γυναίκες. Και είναι χαρακτηριστικό ότι κανένα έργο ποιητικής δεν είναι ερωτικό, παρά αναφέρονται σε θάυματα αγίων, δυστηχήματα κτλ.

Με τα παραπάνω επαληθεύεται η άποψη του Σπύριωνα Κυριακίδη για τις γυναίκες - φορείς των τραγουδιών: «Αλλά αν δεν έλαβον μέρος εις την ποίησιν, την διατήρησιν όμως αυτών σφείλομεν κατά μέγιστον μέρος εις τας γυναίκας».

Η παρατήρηση αυτή δεν ισχύει μόνο για τα ποιητικά, αλλά και για τις άλλες εκδηλώσεις της λαϊκής ποίησης στην Κύπρο, που παρουσιάζονται ως σήμερα ζωντανές και αξιόλογες - έστω και αν (κάποτε) περιβάλλονται με μια φολκλωρική επένδυση. Για παράδειγμα, ποτέ δεν ακούστηκε να βγει γυναίκα στην εξέδρα για να διαγωνισθεί στα «τσιτσίσματα» ή να τραγουδήσει ερωτικά δίστιχα' κάτι που γίνεται συχνά από άντρες, με την ευκαιρία εορταστικών συγκεντρώσεων και κυρίως κατά την μέρα του Κατακλιισμού (δευτέρα της Πεντηκοστής). Γυναίκες, βέβαια, τραγουδούν το απόλυτο της νύμφης, αλλά αυτό γίνεται σε κλειστό γυναικείο κύκλο.

Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι, ενώ κατά τα τελευταία χρόνια εκδόθηκαν αρκετές δεκάδες τόμοι επώνυμης λαϊκής ποίησης, καμιά γυναίκα δε συγκαταλέγεται ανάμεσα στους δημιουργούς. Τη στιγμή, μάλιστα, που τελευταία παρατηρήθηκε έντονα η παρουσία γυναικείων ονομάτων στο χώρο της έντεχνης ποίησης, στην πανελλήνια γλώσσα.

2. Η λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου' ένας ύμνος για τη γυναίκα ή αναπαράγωγή εξουσιαστικού λόγου.

Ο τίτλος αυτού του κεφαλαίου αναφέρεται σε μια σειρά από θέματα που προέκυψαν στη συγκέντρωση και, μετά,

στην πρώτη απόπειρα ταξινόμησης του υλικού. Αυτή η (προσωρινή) ταξινόμηση υποδεικνύει την πολυμορφία και πολυσημία του υλικού: πολυμορφία η οποία δε θα πρέπει να οδηγεί εξ αρχής στην αποδοχή μιας ερμηνευτικής άποψης ή κάποιου άλλης. Η διαζευκτική ερώτηση στον τίτλο θέλει να αποκλείσει ακριβώς μια μονοσήμαντη απάντηση: από το ένα σκέλος στο διαζευκτικό αντίθετο του ανοίγεται ένα φάσμα περιπτώσεων. Αλλιώς, μέσα από το λαϊκό ερωτικό ποιητικό λόγο, επώνυμο και ανώνυμο, προφορικό και γραπτό, σεμνό και μολυμμένο, επιδιώκεται να αναδειχθούν διαφορα επιμέρους ερωτήματα για τις σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλλα: τι δηλώνεται, τι υποδηλώνεται, τι λογοκρίνεται, τι αποσιωπάται κτλ.

2.1 Το γυναικείο σώμα VS το αντρικό σώμα

Παρατηρήθηκε παραπάνω πως οι (παθητικοί) φορείς της δημοτικής/λαϊκής είναι κατά κύριο λόγο γυναίκες' αυτές διατήρησαν - ως κόρη οφθαλμού - τον ανδροκρατικό λόγο, χωρίς να αλλοιώσουν τα μηνύματα και τις επιταγές του, χωρίς, έστω, να τον προσαρμόσουν στα δικά τους - γυναικεία - πρότυπα. Διαπιστώνουμε έτσι, ότι η γυναίκα φορέας της ποιητικής παράδοσης υπαγορεύει, για παράδειγμα, ερωτικά δίστιχα στο οποία ο αφηγητής είναι άντρας και απευθύνονται βέβαια στο "ωραίο φύλο". Πολύ σπάνια είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες γυναίκα θα τολμήσει να αφηγηθεί ένα γυναικείο ερωτικό λόγο, στον οποίο ο άντρας, από ερωτικό υποκείμενο, μετατρέπεται σε αντικείμενο ερωτικής επιθυμίας του «αδύνατου» φύλου.

Για να μιλήσουμε με αριθμούς, σε ποσοστό 99% στα ερωτικά δίστιχα που συγκεντρώθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, ερωτικό υποκείμενο είναι ο άντρας και μόνο στο υπόλοιπο 1% η γυναίκα. Ως εκ τούτου, ο λαϊκός ερωτικός λόγος μιλά - σχεδόν πάντα - για τη γυναίκα-ερωτικό αντικείμενο, εξιμνεί τα θέλητρα της, εκφράζει τον ερωτικό πόθο του αρσενικού και ταυτόχρονα διοχετεύει μέσα από ερωτόλογα επιταγές της φελλοκρατικής ιδεολογίας.

Οι χώρες του γυναικείου σώματος παρουσιάζονται με μεταφορές από το φυτικό και ζωικό βασίλειο. Γίνεται αναφορά κυρίως στα χαρακτηριστικά του προσώπου (π.χ. μάτια, χείλη) και σε δύο σημεία του κορμού, στο στήθος και στη μέση.

Μαύρα μάτια, άσπρα δέρμα, κόκκινα χείλη, μαύρα μαλλιά φαίνεται ο ιδανικός τύπος γυναικείας ομορφιάς. Τα μάτια φαίνεται να είναι το κατεξοχήν «επιθετικό» όπλο μέσα στη γυναικεία παθητικότητα' είναι γεμάτα έρωτα, προ-

καλούν, δίνουν μαχαίριες:

«Τα μάτια σου τα λάμαρα 'ς την άκρη μελισσοκύκων έχουν τον έρωτα κοντά, κι ούλον εμένα νεβ-κουν».

Τα κόκκινα χείλη είναι ένα από τα ελκυστικά σημεία παρομοιάζονται με κεράσι, βύσσινο, ζάχαρι, στάζουν κρασί, δίνουν φιλιά που είναι γλυκό σα μέλι κτλ. Κοντά σ' αυτά αναφέρεται και η γλώσσα ως ερωτογενής περιοχή:

«Τα χείλη της εν ζάχαριν και η γλώσσα της μελένη, καιούς, όπου μ' επόπασεν, η βερκολυσιμένη».

Τα μακριά μαλλιά είναι κατεξοχήν στοιχείο θηλυκότητας αλλά και σεμνότητας' η σεμνή κόρη σφείλει να διατηρεί τα μαλλιά της μακριά:

«Μην το κόβεις τα μαλλιά σου, όψη'τα να κρέμονται γιατί τζίνες πευ τα κόβουν είναι που ν' αντρέπονται».

Και ακόμα καλύτερα θα είναι όταν τα μακριά μαλλιά γίνουν «βρουλιό», δηλ. πλεξούδες- όπως ήταν και της Παναγίας:

«Μην το κόβεις τα μαλλιά σου, όψη'τα να βρουλιστούν, τζ' έννα σε καρτζιλτισούν με την μάνα του Γριστού».

Από τον κορμό του γυναικείου σώματος κατονομάζονται κατά κύριο λόγο τα στήθος-βουζιά' εξιμνούνται ως σύμβολα θηλυκότητας και γονιμότητας. Το μέγεθος των μαστών σηματοδοτεί το

πέρασμα από την παιδική στην εφηβική ηλικία και προσωνιάζει το ωριμάσμα της κόρης:

«Αρκέψαν το βουζούκκι σου κόρη τζαι καρυδώνουν τζαι σένα φέρνουν ομορφιάς τζαι μένη θανατώνουν».

Σε αρκετές περιπτώσεις, η αναφορά στο γυναικείο στήθος λειτουργεί μεταφορικά ως αναφορά σε αυτό που δεν είναι θετικό να κατονομασθεί, το γυναικείο αιδείο τη σεξουαλική πράξη: Λογαριάζεται «παράδεισος», «βρύση της ζωής», «ευρετή», «λεμονιά», «το παν» κτλ. Μερικά παραδείγματα:

α. «Τα στήθη σου εν λεμονιά και τα βουζιά σου κλώνοι, χαρά 'ς τον νέον που 'να μπει να κόψει το λεμόνι».

β. «Τα εκύδ βουζιά του κόρφου σου για μέναν εν' το πίνυ τζ' όποιος δικλήρει να τα δει τα λαικά του χάνει».

γ. «Του κόρφου της τα εκύδ βουζιά εν' της ζωής η βρύση, τρέχουν άθνατον νερόν, τζ'όιτε γερνά με το τζαφρόν όποιος τα πιπιλήσει».

Τα στήθη, που έχουν μάλιστα το χρώμα του χιονιά, εξιμνούνται σε συνδυασμό με την τεκνοποιία:

«Το χιόνιν τζαι τα στήθη σου έχουν αφροσύνην τζαι ' που να μπει 'ς τ' αγκάλια σου γεωράκ την παιδισούνη».

Δε λείπει και το στοιχείο της

υπερβολής για να τονισθεί η αξία του γυναικείου στήθους, σε συνδυασμό εδώς με το λαιμό:

«Έχεις καφουρωτόν λαιμόν και ζαχαρένια στήθη, σαράντα ημερών νεκρός είδεν τα 'νεσστήθη».

Από την άλλη, τα γυναικεία στήθη αποτελούν αντικείμενο πειρακτικής διάθεσης:

«Εν ν' αγαπήσω μια κασιά πόσει βουζιά μεγάλη αν τύχει τζ' έρτει αστασία περνούμε με το γύλο».

Εκτός από το στήθος και το λαιμό κατονομάζεται επίσης η «κόξα», δηλ. η μέση' παρουσιάζεται λιγερή, «θεοκωστή» - φιδίσια:

«Η κόξα της μου άρσεν, λιγίζει σαν την βέρκαν, χαρά 'ς τον που σ' ανάγισεν κι έκαμεν σε γενάκια».

Γίνονται ακόμη γενικές αναφορές για το γυναικείο σώμα παρομοιάζεται με «παράδεισο», «κρίνο», «χυτό μανόλι», «διαμόνι» κτλ. Σε ένα δίστιχο το γυναικείο σώμα αντλεί τα γνωρίσματα του από τον εκκλησιαστικό χώρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι το μοναδικό δίστιχο στο οποίο έχει εντοπιστεί η λέξη «ζάμπες» (γάρμπες):

«Τα στήθη σου εν εκκλησιά, οι ζάμπες σου κολόνες τζαι τα βουζιά σου ιερόν τζ' οι βούτσες σου εκόνες».

Σε μερικές περιπτώσεις το γυναικείο σώμα παρουσιάζεται γυμνό, γεγονός που έχει συνέπειες για τον άντρα που το βλέπει:

«Αντόν επήσε τζ'ήβρα την πισίφαν π' στην τούβλα αξίες τζαι μουχτάρηδες πόσω της δεμ με βκάλλαν».

Είναι αξιοπερίεργο ότι, σε όσες περιπτώσεις έχουν εντοπιστεί αναφορές σε υγρά του γυναικείου σώματος, αυτά έχουν μαγικές-θαυματουργές ιδιότητες' το σάλιο της γλυκαίνει την αλκή, ο ιδρώτας της ευωδιάζει τα ψεμιά, το φτύσιμο της κάνει να φουτρώσουν γαρούφαλλα, το δάκρυ της χαρίζει φως στους τυφλούς ή ακόμη ανασταίνει νεκρούς:

α. «Σέλιον που π' στα σείλη της της έσταξεν μες στις Σκάλας την ζακουμένη αλυτζήν, τζαι βκάλλουν ζέχαρις γλυτζύν αντί που βκάλλαν άλας».

β. «Των αμμαδικών της δάκρυα χαμάι στην γήν επρέξαν επάσασιν τζ'ι εβάλασιν εις τους τυφλούς τζαι μπλέψαν».

Μέσα από τις πάμπολλες αναφορές της λαϊκής ερωτικής ποίησης στο γυναικείο σώμα, μπορούμε να σημειώσουμε τις εξής πρώτες παρατηρήσεις:

Οι αποσιωπηθείσες επαιναι, χαρακτηρισμοί ή πονηροί - για οποιοδήποτε σημείο του γυναικείου σώματος, διατυπώνονται μέσα από την οπτική γωνία του άντρα και αναπόφευκτα βρίσκονται σε στενή αλληλεξάρτηση με

τον ερωτικό πόθο του αρσενικού. Τα χαρακτηριστικά της κόρης (μάτια, χείλη, μαλλιά, στήθη κτλ.) δεν είναι - ή δεν είναι μόνο - αυτά καθ'αυτά ωραία, αλλά επειδή ακριβώς διεγείρουν ερωτικά το νός και αποτελούν - ή θα αποτελέσουν ίσως - κίνηματα του ερωτικού υποκειμένου.

Ωστόσο, πέρα από το γεγονός ότι η γυναίκα αντιμετωπίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις ως ερωτικό αντικείμενο, σε ένα μέρος της λαϊκής ερωτικής ποίησης της Κύπρου η γυναικεία μορφή αναδύεται ανώτερη, ευγενική και προκαλεί το σεβασμό και τη βαθιά εκτίμηση του άλλου φύλου. Εδώ θα μπορούσαν ίσως να ανιχνευτούν επιδράσεις από την εξιμνισμένη ερωτική ποίηση του δυτικού μεσαίωνα.

Παρατηρήθηκε ήδη ότι ο ερωτικός λόγος είναι (σχεδόν) αποκλειστικά αντρικός' επομένως η μορφή της γυναικείας ιχνογραφείται μόνο από το άλλο φύλο, όπως αυτό τη θέλει στην και ελκυστική, ευγενική και προκλητική, γήνη και εξωπραγματική κτλ. Η μολύβδωση αυτή πορεία στις σχέσεις των δύο φύλων θα διαφανεί και στη συνέχεια της εργασίας).

Εμμεσα, μέσα από την περιουσιο-λογία, καθώς και από ελάχιστα δείγματα γυναικείου λόγου, διαγράφονται και μερικά χαρακτηριστικά του άντρα. Ένα βασικό στοιχείο ανδρισμού είναι το μουστάκι' ο ίδιος ο άντρας καυχίζεται γ' αυτό:

«Να κλώσω το μουστάκιν μου, τζ' έλα λεγγύν μου πάτα τζ' αν δεν σε σώσει κόβκωί το τζαι κόρνιο το σάλότα».

Το αντρικό σώμα οικιαγραφείται σε άδρες γραμμές στα λιγοστά δείγματα γυναικείου λόγου' είναι μαλαχρινός, μαυρομούστακος, ψηλός, λιγερός. Δεν κατονομάζονται ομοιοδηπότ' άλλα χαρακτηριστικά του αντρικού προσώπου ή κορμού (π.χ. μάτια, χείλη, μαλλιά). Είναι αξιοσημείωτο ότι η γυναίκα αναφέρεται στα χαρακτηριστικά του «άφεντη» της, τηρώντας μια επιμελημένη σιγή γύρω από τις εντυπώσεις ή τα συναισθήματα της προς αυτόν:

«Μικρός λεχνός αφέντης μου, στην μέσην λιγερτός και 'που την μέσην και να π' άδες εν γεμάτος».

Όσον αφορά την αποικόνιση του σώματος στη λαϊκή ερωτική ποίηση θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο παρακάτω γενικευτικό σχήμα:

άντρας - ερωτικό υποκείμενο → λόγος γυναίκα - ερωτικό αντικείμενο → σιωπή

2.2 Οι κατά φύλα ερωτικές σχέσεις: Ο άντρας εν πολυγαμικό VS η γυναίκα εν παθητικότητα στον έρωτα

Η αγάπη, ο έρωτας, η σεξουαλική

Τ' ανέμελα σύννεφα

Ιστορίες για παιδιά από 8 έως 88 χρόνων*

το παραπονιάρικο σύννεφο, ή το σύννεφο που ήθελε ένα όνομα

Ο καιρός ήταν καλός εκείνη την ημέρα. Οι ηθοποιοί έπαιζαν στη μεγάλη παγωμένη αίθουσα. Το έργο ήταν ξεστό και τους θέριαινε. Η προσπάθειά τους αποσκοπούσε την προσοχή και δεν ένιωθαν το έντεινό κρύο. Μια στήλη του ήλιου, κάποια στιγμή, βρήκε μια τρύπα στην τσιγγινη στέγη της παράγκας, που οι ηθοποιοί είχαν μετατρέψει σε θέατρο, και τρύπωσε στην σκοτεινή αίθουσα έγραψε μια αδύναμη τροχιά και αποσύρθηκε εξαντλημένη. Το έργο προχωρούσε. Οι κριτές πήγαιναν καλά. Αίθριο θα γινόταν η ατζέντα και οι ηθοποιοί ήταν δεσμένοι στη δουλειά τους. Σε μια στιγμή μια σταγόνα ακούστηκε σαν κυματιστό νερό πέφτει και ύστερα, σα για να συνοδέψει μουσικό το έργο, (μια βροχή ξέσπασε χαρούμενη, τραγουδιστή, χορεύοντας πάνω στην τσιγγινη στέγη, που φορές έβγαζε ήχους μεταλλικούς).

Οι ηθοποιοί γύρισαν για λίγο το κεφάλι στον αφανό, χαμογελώντας για την ευλογία του και ύστερα συνεχίσαν να παίζουν.

Μια χοντρή σταγόνα, βαριά καθώς έπεσε, βγήκε την τρίτα που είχε ανακαλύψει πριν η παιαχίδα και άρχισε να πέφτει στο σκοτεινό κενό.

- Πέφτω, συλλογίστηκε, ξεκομμένη από τις άλλες μου. Η μοναξιά και το σκοτάδι την τρώγαμε. Όταν όμως άρχισε στην κορυφή μιας καρέλας και κοίταξε γύρω της, άκουσε ήχους και καθήσυχασε λίγο.

Η φωτισμένη σκηνή τσάβηξε την προσοχή της, και άρχισε να παρακολουθεί το έργο. Κάτι για γλόρους μιλούσε-σε κάποια στιγμή μάλιστα ένας σκοτωμένος έκανε την εμφάνιση του στη σκηνή.

- Γιατί οι άνθρωποι σκοτώνουν τους γλόρους; αναρωτήθηκε, η παχουλιά της σταγόνα. Είχε συχνά ταξιδέψει μαζί τους κι είχε διαμύσει το ωραίο τους πέταγμα, την ελευθερία των φτερών τους που έδινε τη δυνατότητα να πετούν πότε δεξιά και, πότε αριστερά και πότε δεξιά, σε ελαφρά ή μεγαλύτερη κλίση, με μικρότερη ή μεγαλύτερη ταχύτητα, κάθετα ή οριζόντια, σε τροχιές κυλιόμενες και ελλειπικές, κάτι σαν ήμιες, στην αρμονία του κόσμου. Οπτική έκφραση της αρμονίας του κόσμου θα έλεγε ίσως αν ήταν ποιήτρια.

- Ποτέ δε θα μπορούσα να ταξιδέψω σαν αυτούς, είχε σκεφτεί τότε. Είμαι καταδικασμένη να γράφω πάντα αποκλειστικά και μόνο κατακόρυφες τροχιές. Κάνω βέβαια λίγο πλάγμα κάποτε, αλλά μόνο σπρωγμένη από τον αέρα. Δεν έχω δική μου δύναμη ούτε τη δυνατότητα να ταξιδέψω ενάντια στον άνεμο, σε οριζόντια τροχιά, σε ελαφρή καμπύλη ή αντίθετα με την έλξη της γης εκτός κι αν μεταμορφωθώ σε ατιό.

Αποφάσισε τότε πως δεν έχει άλλη εκλογή από του να είναι ο μεγάλος καιρός θεαματικός των γλόρων και κάποια προάραζε στα λειβά τους φτερά για να την ταξιδεύουν μαζί τους. Αναρωτήθηκε τότε από ευτυχία κι έμοιαζε σα πολύτιμο κομμάτι στη λευκότητα των φτερών τους. Κρατημένη από τη χείρα του μακελιού λαμού και πότε στη γροθιά σταθερά αλάτι, κάποτε στο μακρό σοφό ράμφος που έχει ν αρπάξει τα ψάρια με μια βουτιά, αλλά κρέμας παραμένη στην άκρη του φτερού, να μετατρέφεται συμβολοκαταβαίνοντας, χωρίς να αποσπάται, σα μια κοίτη να' γε σταθεί ειδικά κι απήχη για να τη μετατρέψει ξένοιαστη σε εναλωσόμενα ήρη, πότε οριζόντια, πότε μεγαλύτερα και πότε μικρότερα, πότε πλάγια και πότε στρογγυλωμένα. Ζούσε τη μαγία του λυχνίσματος, τη χαρά που δίνει ο ελεύθερος προσανατολισμός στον αέρα. Κι ύστερα ικανοποιημένη, πλεονάζα από ευχαρίστηση, κυλούσε στη μονότονη, κέβητη τροχιά της. Άλλοτε λυπημένη εγκατέλειπε το ολόλευκο γοητευτικό μαξιλάρι της, που σα μαγικό χιόνι της είχε ταξιδέψει στους αιθέρες, στο διάφανο τ' ουρανού, το γαλανό του οριζόντιο.

- Ποτέ δε θα μπορούσα να κάνω αυτό το ταξίδι μόνη

Τα βάσανα του έρωτα - σαρκικού ή όχι, νόμιμου ή παράνομου- για τον άντρα φυσικά, είναι πολλά' συσκοτίζει το μυαλό, παθιάζει την ψυχή, καταλύει το κορμί:

«Ο έρωτας της μ' έκαμεν όπως το πολυδάδι με ζωντανός είμαι στη γη μήτε νεκρός στον Άδη».

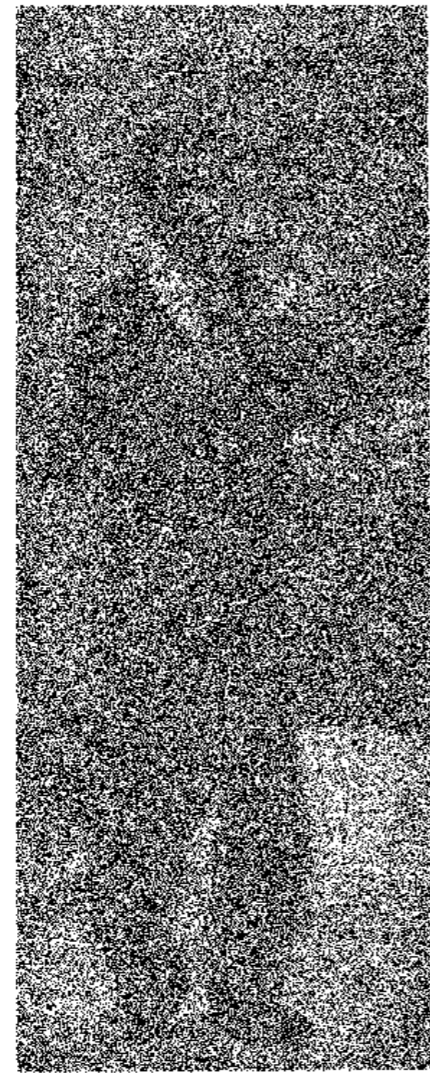
Ενώ το αρσενικό επιζητά από νωρίς τον έρωτα, όταν μπλεχτεί στα δίκτυα του μετανοιώνει:

«Που μου! μιστής τον έρωταν έθελα να τοι μάθω.

Εγύρευκα τον τζ' ήμρε με, εκρώννου- μουν' του τ' αφάμ με όχχιε! Καλά να πάθω!»

Ο λαϊκός ερωτικός λόγος εξομολογεί τον έρωτα με φίδι, γάρο, φονιά, κασάπη, κλέφτη κτλ. Στερει από το νέο τη ζωή, τη νιότη, τη σαματική δύναμη. Σε τελευταία ανάλυση, ο φελλο- κρητικός λόγος αναφέρεται κυρίως στα κακά του έρωτα και σπάνια στα καλά του. Μερικά παραδείγματα είναι ενδεικτικά:

α. «Του έρωτα τζιου της κουφής το δόκκαμαν αν' έβαν

πράξη είναι συχνά έννοιες σχετικά ταυτούμενες ή κάπου συγγένονται τα όρια τους στην λαϊκή ερωτική ποίηση. Ενώ, όμως, η αγάπη, ο έρωτας (όχι ο σαρκικός) μπορούν να κατονομαστούν και να δηλωθούν μέσα από τον ερωτικό λόγο, το ίδιο δεν μπορεί να γίνει και με την σεξουαλική πράξη, η οποία μαντεύεται περισσότερο μέσα από υπονοούμενα και συμβολισμούς. (Για το θέμα αυτό θα γίνει λόγος στην επόμενη ενότητα).

Ο έρωτας είναι κάτι το αναγκαίο για τον άνθρωπο, θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για να χωρεί τη ζωή:

«Το πλάσμα που αγάπησε, μήτε ζώνη εχθρήν θέμα βαρκεται τον τζ' η γη που τον κρατεί γομάριν».

Ο «άθρωπος» που κατά την φελλοκρατική ορολογία αντιπροσωπεύει μόνο το «σχυρό» φύλο, έχει το δικαίωμα να «διακονεύει» και να δοκιμάζει τον έρωτα να τον επιζητεί σε οποιαδήποτε μορφή του: άνομο ή παράνομο, πριν, κατά ή μετά το γάμο. Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με τη γυναίκα' ο άντρας ερωτεύεται, αυτή είναι το αντικείμενο του έρωτα. Δεν ερωτεύεται, την ερωτεύονται. Με την παθητικότητα της, τη σεμνότητα και το χαμηλωμένο βλέμμα εμπνέει τον έρωτα στο άλλο φύλο. Ωστόσο, η κόρη έχει καθήκον να απαρτίζει οποιαδήποτε σχέση με άντρα πριν από το γάμο της:

«Ο άθρωπος ενι διακονητής πάντα να δικιμάει κι η κόρη να' νι φρένιμη, πάντα να' πολωνιάζει».

Από μικρό το αρσενικό παιδί «μαθαίνει» να κυνηγά τους ποδόγυρους:

«Ποφής ήμιον τριών χρονών κι όρχισα και παριάτουν όπου ποδίς των κορασιών κι εγώ κεί μέσα πάτουν».

Ο άντρας αλλάζει εύκολα τις «αγαπητικίες», κάποτε μάλιστα κυριεύει για τις κατακτήσεις του:

α. «Μα την Αγών Παρασκευή που κάμνουν τες φλοσόνες βέρετε με από το χωρκόν γιατί φιλώ τες σύλες».

β. «Αγάπησα τες τζιαι τες δικιά, την μάνα τζιαι την κόρη, την κόρη με το παρκόν, την μάνα με το ζόρι».

Από την άλλη, η γυναίκα δεν επιτρέπεται να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά της - και μάλιστα σε δημόσιο χώρο - ούτε και με το βλέμμα της:

«Αν μ' αγαπάς, κομάνταρε τον νουν της τζεφολής σου, μέσ' τους πολλούς μεν με θοφείς με το γλυτζί το δειν σου».

Διαπιστώνεται έτσι μια μονόδρομη πορεία στην ερωτική «σχέση» των φύλων: Ο άντρας νύεται τα καλά και τα κακά του έρωτα, η γυναίκα ορκείται επιφανειακά τουλάχιστον - στο να τα προσφέρει:

«Είσαι πέτρα δικιμαντόνη του χρυσού δακτυλιδιού τζ' όποιος πει τον έρωταν σου κάμνεις τον του κρεβατιού».

τζ' απού ν τα γεύτην τζιαι τα δικού με ρωτήσει εμέναν».

β. «Ο έρωτας της μαύρης γης φρκίστην να δουλεύει, τζείνος να παίρνει τα κορμά τζ' η γη να τα χωνεύει».

γ. «Θέλω να πω ο έρωτας πως εν' φονιάς, κασάπης, απατεώνας της ψευκίας, ο κλέφτης της αγάπης».

δ. «Ανάθεμα τον έρωταν όσα καλά τζ' αν έσει κάμνει τον νιον για να βουρά σαν το νερόν που τρέσει».

Η αιτία όμως για όλα αυτά είναι - βέβαια - η γυναίκα' αυτή εμπνέει τον έρωτα, αυτή «τρώει» τη νιότη των παλληκαριών' η δύναμη του «αδύνατου» φύλου εξομοιάζεται με εκείνην της θάλασσας και των βουνών:

«Η θάλασσα τρώει βουνά τζιαι τα βουνά λιοντάρκα

τζ' οι όμορφες οι κοπελιές τρώουν τα παλληκάρκα».

Η αντροκρατούμενη παραδοσιακή κοινωνία, έχοντας ως άλλοθι την ιστορία του προπατορικού αμαρτήματος, θεωρεί την γυναίκα «κόρη της Εύας» όπως θα δούμε και παρακάτω, στο πρόσωπο της συνδέεται η σαρκική ηδονή με την αμαρτία. Ο λαϊκός ερωτικός λόγος την παρουσιάζει γεμάτη καμώματα, άστατη, άμυσλη, επιρρεπή στον έρωτα, αμαρτηλή, θιβολική κτλ. Με άλλα λόγια, συνεχίζει ως αντίθετο διάδοχος της Εύας να κολάζει τον άντρα και να του στερει την «ουράνια βασιλεία»:

«Ο Πλάστης μου τους γένοκουσ αν με τους εφανέρωνεν, άδικα' ταν να καρτέρω,

ή κόλαση καμά φερά, ποιτέ της εν εγείωνεν».

Κάπου, λοιπόν αναφέρεται η παθητικότητα του «αδύνατου» φύλου στον έρωτα' καταλήγει να είναι πιο δυναμική και το χαρότερό, πιο «μεταστρεπτική» - από εκείνην του άντρα. Οδηγούμαστε, έτσι, σε ένα φάλο κύκλο, ο οποίος βασίζεται πάνω σε μια σειρά αντιθέσεις:

α. Η γυναίκα-ερωτικό αντικείμενο, ενώ φαινομενικά είναι αμέτοχη στον έρωτα, στη σεξουαλική πράξη, στην ουσία αναλαμβάνει σημαντικές πρωτοβουλίες για την επίτευξη μιας ερωτικής σχέσης με το άλλο φύλο' με την ελκυστική παθητικότητα της και με τις εύγλωττες σιωπές της προκαλεί ερωτικά το «σχυρό» φύλο και τον υποτάσσει στον έρωτα της.

β. Ο άντρας-ερωτικό υποκείμενο, ενώ φαινομενικά παίζει τον πρώτο ρόλο στο να πετύχει μια ερωτική σχέση με το άλλο φύλο, συχνά παρουσιάζεται ως το θύμα του έρωτα' είτε συνάψει ερωτική συννομιλία με την αγαπημένη είτε όχι, εμπώς φέρεται ως ο δέκτης των (αρνητικών κυρίως) συνεπειών του έρωτα.

γ. Ο λαϊκός ερωτικός λόγος συνδέει στο πρόσωπο της γυναίκας τη σαρκική ηδονή με την αμαρτία. Το ωραίο φύλο παρουσιάζεται ως μόνιμος πειρασμός για το αρσενικό και ευθύνεται για κάθε «ξενεράπωμα» του άντρα. συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος

μου, συλλογιζόταν πικραμένη και η γοητεία του ταξιδιού διαλυόταν στη θλίψη της.

- Καλά, πάμε καλά! ακούστηκε η φωνή του σκηνοθέτη. Μισή ώρα διάλειμμα και θα ξαναπάρουμε το έργο όλο απ' την αρχή.

Οι ηθοποιοί χοροπηδώντας χαρούμενα για το αποτέλεσμα, της δουλειάς τους κατευθύνθηκαν κατά παρέες προς το μπαρ του θεάτρου, όπου καθένας παράγγειλε κάτι, ποιος ένα κονιάκ και το κατέβαζε με μεγάλες γουλίες, ποιος ένα τσάι ζεστό, ένα καφέ, μια ζεστή σοκολάτα. Άλλοι μιλώντας κι άλλοι σωπαίνοντας, ζύγισαν, τις σκέψεις τους.

Το διάλειμμα τελείωσε και οι ηθοποιοί γύρισαν στη σκηνή. Σε μια στιγμή κάποιος ήρθε και κάθισε στη διπλανή καρέκλα. Κι όπως έβαλε το χέρι του ν' ακουμπήσει, έβρυνε τη θέα από την πλατιά μας σταγόνα. Εί! Μ' εμποδίζεις να δω, φώναξε εκείνη. Ο ηθοποιός κοίταξε γύρω του.

- Ποιός είσαι, πού είσαι; ρώτησε μη βλέποντας τίποτα.

Εδώ του είπε πιο έντονα η σταγόνα ανυπομονώντας να δει ξανά.

Ο ηθοποιός ανασήκωσε τον αγκώνα του και τότε την είδε να λαμπυρίζει διακριτικά.

- Ποιά είσαι; Πώς σε λένε; την ρώτησε.

- Πώς με λένε; Αναρωτήθηκε. Δεν ξέρω πώς με λένε! Θα έπρεπε να έχω ένα όνομα;

- Ναι, όλοι έχουν ένα όνομα. Εμένα με λένε Παύλο, την κοπέλα με τα μακριά μαλλιά Αλεξάνδρα, τον άλλο δίπλα της Γιώργο.

- Αχ! κλαψούρισε η πολύχρωμη σταγόνα, δεν είμαι λοιπόν τίποτα, αφού δεν έχω ένα όνομα; Κι ένιωσε τόσο άσχημα όπως όταν διαπίστωσε ότι δε θα μπορούσε ποτέ να ταξιδεύει σαν τους γλάρους.

Η θερμοκρασία της άρχισε ν' ανεβαίνει από τη στεναχώρια της κι εξατμισμένη έφτασε ως τη στέγη, όπου, συναντώντας τον ψυχρό τσίγκο, υγροποιήθηκε ξανά κι έσταξε στην ίδια θέση.

- Τι πρέπει να κάνω για ν' αποκτήσω ένα όνομα; Ρώτησε τον ηθοποιό.

- Μπορούμε να φάξουμε μαζί ένα, της απάντησε εκείνος. Να, θα μπορούσε για παράδειγμα να σε ονομάσουμε Υδρογέννητη.

- Μμ, έκανε η σταγόνα αυτό το δρ ανάμεσα σε λίγες σκληρό μου φαίνεται.

- Αφρογέννητη;

- Δεν είναι κι άσχημο!

- Ας το αφήσουμε όμως γιατί ανήκει στη Αφροδίτη.

- Λαμπυρίζουσα; φωσφορίζουσα; μεταωρίζουσα;

- Σιγά, σιγά, μου 'πες τόσα πολλά! Που να διαλέξω τώρα;

- Βλέπεις; της είπε ο ηθοποιός. Σου συμβαίνουν τόσα! Αλλάζεις τόσες μορφές, που πια δεν ξέρω πως να σε πω: Αεροβατούσα, Πολύμορφη, Μεταμορφωμένη; Πνεύσα σύννεφο, ατμός που ταξιδεύει με τον άνεμο, νιφάδα χιονιού που στροβιλίζεται και πέφτει, πάγος, νερό, ρυάκι, θάλασσα!...

Η σταγόνα ξαφνιάστηκε! Κοίταξε τον ηθοποιό γεμάτη λάμψεις και χρώματα.

- Κατάλαβα, είπε. Είμαι ο ηθοποιός του ουρανού! Όντας εκεί ψηλά αλλάζω μορφές και χρώματα, αλλάζω όψεις. Είμαι ο ηθοποιός του ουρανού, φώναξε ενθουσιασμένη κι άρχισε ν' ανεβαίνει στη δική της σκηνή, το δικό της παλκοσένικο.

- Όταν θα 'μαι εκεί ψηλά, θα γίνομαι άλογο, κάθε λογής τέρας, ήρεμο νησί κι αφράτο πάπλωμα, αφρός της μύτσας που σε δροσίζει, θα σου δίνω παραστάσεις και θα σε χαιρετώ χαρούμενα. Γεια σου, καλέ μου φίλε και σ' ευχαριστώ, του φώναξε καθώς έβγαινε πάλι στον καθαρό αέρα.

Γιὰ σου, της φώναξε ο ηθοποιός ευχαριστημένος. Θα παρακολουθώ τις παραστάσεις σου και θα εμπνεύμαι. Θα σε χαιρετώ μυστικά και εσύ θα το ξέρεις.

Αλλά εκείνη ήταν κιάλας μακριά κι είχε ξεχάσει πως δεν είχε βρει ένα όνομα.

το σύννεφο που φοβόταν να πεθάνει

Η νύχτα έβρεχε άστρα.

Ήταν καλοκαίρι, Ξαστεριά, ο ουρανός ολοκάθαρος λαμποκοπούσε.

Ένα άστρο, απόφο σύννεφο, που ευχαριστιόταν να σεργιανεί στο στερέωμα, κοίταξε και θαύμαζε τα πλούτη τ' ουρανού.

Πήρε από κονιά την ουρά του Δρόκοντα, φαντάστηκε την άμαξα, που οι Έλληνες την έλεγαν ακουδο, να διαπερνά τον ουρανό, είδε τη μικρή άρκτο να την ακολουθεί, μελέτησε τον Ορίωνα, την Ανδρομέδα, τον Κίκνο και άλλους ασταρισμούς.

Κι ύστερα ένα άστρο έγραψε ένα φωτεινό τόξο και μετά άλλο ένα κι άλλο ένα.

Στην αρχή το καλοκαιρινό σύννεφο κοίταξε θαυμάζοντας, τι ήταν αυτή η φωτεινή βροχή που αντί για σταγόνες νερού, αποτελούνταν από σταγόνες λάμψης, φωτιάς ίσως, «αστεριών» του είπε ένα άλλο σύννεφο που είχε σταθεί πίσω του μαντεύοντας την απερίττου από την έκστασή του.

- Αστεριών; Το ρώτησε γυρίζοντας και κοιτάζοντας το έκπληκτο.

- Ναι, αστεριών. Είναι αστέρια που έσβησαν και πέφτουν νερό στο στερέωμα.

Το καλοκαιρινό σύννεφο ανατρίχιασε.

- Που πέφτουν νερό; Έχουν δηλαδή πεθάνει;

- Και, πριν πάρα πολύ καιρό, του απάντησε το κτρινογόριζο σύννεφο. Σβήνουν και πέφτουν σε κομμάτια και γάνονται στο σίμαπεν, αλλά εμείς δεν τα βλέπουμε, παρά πολλά χρόνια αργότερα. Τώρα που τα βλέπουμε είναι ήδη νεκρά.

Το καλοκαιρινό σύννεφο άρχισε να φοβάται.

- Δηλαδή έτσι θα διαλυθούμε κι εμείς, Κι ύστερα δεν θα μείνει τίποτα πια από αυτό που είμαστε; Κι αυτή η χαρά που ένιωθα πριν λίγο σεργιανώντας στον ουρανό δε θα 'χει αφήσει τίποτα ούτε θα μπορώ να την ξαναβρώ κι εγώ το ίδιο θα 'χω διαλυθεί και... τι θα γίνει μετά; Αυτό λοιπόν είναι ο θάνατος; θα πεθάνω; Δε θέλω να πεθάνω. Φοβάμαι. Είπε το λίγο πριν ανέμελο σύννεφο κι άρχισε να κλαίει, να κλαίει μ' ένα παράπονο που δεν είχε πριν γνωρίσει, γιατί γύρω του και μέσα του και παντού είχε γίνει ξαφνικά παγωνιά κι έμοιαζε σαν το καλοκαίρι να 'χε φύγει χωρίς επιστροφή για πάντα. Κι όπως έκλαιγε, διαλύθηκε κι έπεσε σταγόνα σταγόνα στη γη κι εκεί ένα παιδάκι που διψούσε πολύ και πεινούσε και λυπόταν ατέλειωτα, γιατί ο ουρανός για χρόνια δεν είχε βρέξει κι η γη δεν είχε βλαστήσει και τα ζώα είχαν από καιρό εξαφανιστεί κι οι άνθρωποι γονάτιζαν παραδομένοι στην ανημπόρια πάνω στη σκληρή γη, που χάνοντας τους χυμούς της είχε χάσει και κάθε ευσπλαχνία.

Εκείνο το παιδάκι λοιπόν άπλωσε το χεράκι κι αιχμαλώτισε τις σταγόνες από τα δάκρυα του λυπημένου σύννεφου. Θέλοντας να το παρηγορήσει, γιατί κι εκείνο ήταν θλιμμένο και πολύ θα ήθελε να 'ταν κάποιος να το παρηγορήσει, αλλά η μητέρα του είχε πεθάνει κι ο πατέρας είχε πάει μαζί με

άλλους, μήπως και μπορούσε να 'βρει λίγα στυριά σιτάρι να κάνουν μια πύλα να φάνε. Και το παιδάκι φοβόταν μήπως ο πατέρας του δεν επιστρέψει, γιατί ήταν αδύνατος, πολύ αδύνατος και τι θα 'κανε τότε εκείνο χωρίς τη μητέρα και τον πατέρα του και τ' αδέρφια του που 'χαν κι εκείνα πεθάνει!

Κράτησε στις σκελετωμένες χούφτες του, το μεταμορφωμένο σε νερό σύννεφο, ρούφηξε λίγο και θροσίστηκε κι ύστερα ενακόθισε το πικρό του στις ρίζες ενός μικρού δέντρου που 'χε φανέψει θλίψοντας ότι η βροχή θα ξαναγινόταν. Το σύννεφο έμεινε εκεί στα σκοτεινά. Ένωθε προστατευμένο δεν ήθελε να ξαναβγει να σεργιανίσει στον ουρανό που τόσο πολύ το είχε τρομάξει. Το μικρό δέντρο άρχισε να ρουφά σταγόνα σταγόνα και να θροσίζεται και να μεγαλώνει σιγά σιγά και να φουρνιάνει, ώσπου οι βροχές ξαναγύρισαν κι άρχισε να ποτίζεται κανονικά και έγινε ολοφάνωτο δέντρο, κατάμετο καρπούς. Σκαρφάλωσε τότε το παιδί, έκοψε τους καρπούς, έφαγε, άρχισε να δυναμώνει και τώρα μπορούσε και εκείνο να κοιτάζει τον ουρανό και τ' αστέρια του και τα πλούσια εκθέματα του, αλλά τώρα το παιδί δε φοβόταν βλέποντας τ' αστέρια να πέφτουν στη γη, γιατί είχε μέσα του το σύννεφο που είχε διαλυθεί δίνοντας του ζωή.

να τρομερό σύννεφο

Είναι δικός μου αυτός ο χώρος είπε το τρομερό σύννεφο, απλώνοντας αταίριατα.

- Όχι, είναι δικός μου του αντιμίλησε ένα άλλο γκριζόχρωμο σύννεφο που έστεκε εκεί κοντά.

- Δικός μου! Ήρδόνηξε το πρώτο σύννεφο και πλάτηνε ακόμα πιο πολύ.

- Δικός μου! Εκπέμεινε το άλλο σηκώνοντας τον ώμο και τινάζοντας τα μαλλιά.

- Μη μου μιλάς έτσι, φοβέρισε το άγριο σύννεφο. Είμαι ένα τρομερό σύννεφο εγώ και σε διαλέξα.

- Τρομερό! γέλασε περιφρονητικά το άλλο. Όχι βέβαια πιο τρομερό από μένα!

- Και βέβαια πιο τρομερό.

- Σιγά και σε φοβήθηκα! Το ειρωνεύτηκε το γκριζόχρωμο σύννεφο γυρίζοντας του την πλάτη.

- Α, έτσι! Με περιφρονείς, μούγκρισε το μαύρο σύννεφο. Τώρα θα δεις! Και όρμηξε και βρόντηξε κι έπεσε πάνω στο γκριζόχρωμο σύννεφο με δύναμη και βιάση, να το συντριψει, να το χάσει.

Αστραπές άναψαν και φίδια ξεπηδήσαν, φωτεινές σχισμές έσκισαν τον ουρανό, γρήγορα ποτάμια έλαμψαν κι έσβησαν, τα δύο σύννεφα έμειξαν σε μια πιτάνια πάλη, όπου άρχισαν να κοματιάζονται και να διαλύονται, να πέφτουν σε χοντρές σταγόνες, σε μια γρήγορη, πικρή βροχή που άδειωσε το χώρο και έγραψε τέλος σ' αυτή την ιστορία. ● α.τ.

* Τοις από μια σειρά «παιδικών» ιστοριών με το επίθετο τίτλο, που πρόκειται να εκδοθούν στο τέλος του χρόνου από τις εκδόσεις Α.Σ.Ε.

Απο το περιοδικό «Φωτεινοί Ορίζοντες»

τεύχος 22ον - Σεπτέμβριος 1964

Νεκροί είναι οι τάφοι των μαρτύρων μας. Το αίμα ακόμη αγνίζει. Τα σώματα των θυμάτων της τουρκικής θηριωδίας ακόμη δεν έχουν παγώσει... Εβρόξαμε με δάκρυα καρτά αυτούς τους τάφους. Τους εγερμάσαμε με στεφάνια και λουλούδια. Εστήσαμε απλούς σταυρούς. Εγράψαμε επάνω με δάκρυ και με αίμα τα ονόματα των.

Από τότε έγιναν οι τάφοι αυτοί ιεροί βωμοί της φυλής μας. Σύμβολα ψυχικής αντιστάσεως. Πύργοι εθνικών προσανατολισμών. Πηγαί αρετής και αποφασιστικότητας. Μπροστά σ' αυτούς τους τάφους γονατίζουν:

1. Οι Κληρικοί

Υπόσχονται ότι δεν θα παύσουν να δέονται του Κυβερνήτου του κόσμου να καταπέμψει το έλεος Του και την χάριν Του, την προστασία Του και την βοήθεια Του επί τον ευσεβή και πιστόν και ευγενή λαόν μας, ο οποίος επί αιώνας εκράτησε φωτεινόν και κατακόρυφον τον πυρσόν της χριστιανικής αλήθειας και έδωσε συγκινητικά δείγματα αφοσίωσης και πίστεως δια μέσου των γενεών και των εθνικών του περιπετειών.

Αυτοί οι τάφοι ηγοήθησαν δια να μη βεβηλωθή ο τόπος αυτός από την ημισέληνον, αλλά να μένη επί αυτού εσαεί υψωμένος ο Σταυρός του Χριστού και η σημαία της Ελλάδος.

2. Οι Πολιτικοί

Υπόσχονται και αυτοί μπροστά στους νεοκαμμένους τάφους, ότι δεν θα εγκαταλείψουν με κανένα τρόπον, παρά τας πιέσεις και τους διπλωματικούς ελιγμούς των μεγάλων, την τιμιαν γραμμίν των εθνικών πεπρωμένων, χάριν των οποίων εθυσίασαν την ζωήν των οι μάρτυρες του αγώνος μας.

Δηλώνουν ότι θα μένουν πιστοί εις την εντολήν, που αιώνων ιστορία και εκατόμβαι θυσιών επεκύρωσαν, κατά την οποίαν μοναδική ευδιώξις πρέπει να είναι η δια παντός τρόπου κατάκτησις της ελευθερίας μας και η οριστική επανασύνδεσις του ευχύμου κλώνου με το ρωμαλέον κορμόν του ελληνικού αθανάτου δένδρου.

3. Οι Στρατιωτικοί

Με ηλιοκαμένα σώματα, με φλογισμένες ψυχές, με το όπλο στα τιμημένα χέρια των, σκύβουν και αυτοί στους τάφους και ορκίζονται, ότι δεν θα υπολογίσουν καμμίαν θυσίαν και δεν θα υποχωρήσουν προ ουδεμίας απειλής, προκειμένου να προασπίσουν τα ιερά και τα όσια της φυλής, τα οποία κινδυνεύουν να μολυνθούν από χέρια βαρβάρων και απολιτίστων, τούς οποίους ενισχύουν καιροσκόποι και κήπηλοι των ιδανικών του κόσμου, γλοιώδη ερπετά που κινούνται εις τα βρωμερά τέλματα της προδοτικής διπλωματίας. Η πυρίτις των παλληκαριών μας υπόσχεται να διαλύση ως ιστόν αράχνης τα βδελυρά κατασκευασματα αναισχύντων αυτοκλήτων «μεσολαβητών», που ονειρεύονται υποδούλωσιν της Κύπρου και ματαίωσιν των τιμιών διεκδικήσεων της.

4. Ο λαός ολοκληρός

Σύσσωμος, ως άνθρωπος, ο Κυπριακός λαός στέκεται με δακρυσμένα μάτια και ματωμένη καρδιά μπροστά στους τάφους των παιδιών του πνίγει τον πόνον του απογγίζει τα δάκρυα του για τον άδικο χαμό των, και δίδει υπόσχεσιν ότι δεν είναι διατεθειμένος να επιτρέψη εις καμμίαν δύναμιν να τον υποχρεώση εις συμβιβασμούς και υποχωρήσεις.

Θα υψώση και εις το μέλλον το σώμα του ως πρόχωμα κατά πάσης επιβουλής, αποφασισμένος να κρατήση την σημαίαν του ορθήν και αλύγιστον, έστω και αν ως αντάλλαγμα χρειασθή αυτός μεν να γίνη στάχτη, το δε νησί του απέραντο κομμητήριο....

Αυταί είναι αι υποσχέσεις. Αυτοί είναι οι όρκοι, που δίδομεν όλοι μπροστά στα νεοσκαφή μνήματα των μαρτύρων μας.

Όμως είναι ανάγκη να κόμωμεν και κάτι άλλο. Πρέπει μπροστά σ' αυτούς τους τάφους να καλέσωμεν να σταθούν:

Οι Τούρκοι

Βαρβαροί! Τα αιμοσταγή χέρια σας έχουν ανοίξει αυτούς τους τάφους. Σεις τους έχετε δημιουργήσει. Ενομίσατε ότι μαζί με τα σώματα των μαχητών μας, των γυναικοπαίδων μας θα επισυγχάνατε να θάψετε και το φρόνημα του λαού μας, την απόφασιν του δια την κατάκτησιν της ελευθερίας.

Όμως ηπατήθητε. Ελησημονήσατε ότι σ' αυτόν τον τόπον κατοικούν Έλληνες. Και οι Έλληνες δεν κάμπτονται ποτέ. Η ψυχή των κρέφεται με το «μάννα» των Ιδανικών, τα οποία σεις ουδέποτε ηθιάσθητε στην καρδιά σας. Ο θάνατος, που εσορπίσατε, έγινε αφορμή να πυρρωθή μέσα μας στερεώτερα το φρόνημα και η απόφασίς μας να αγωνισθώμεν όλοι, μέχρις ενός, να αποθάνωμεν, αλλά το πόδι σας να μη αφήσωμεν να βεβηλώση το άγιο χώμα μας.

Τούρκοι! Εδώ κατοικεί η Ελλάς!

Οι Αγγλοαμερικάνοι

Απειθυνόμεθα και προς αυτούς και τους λέγομεν: Καμαρώστε τα ερείπια, τις καμένες εκκλησίες, τα χηρμισμένα νοσοκομεία, τα ερειπωμένα σχολεία, τα πυρποληθέντα σπίτια, τους τάφους των παιδιών μας. Σεις τα δημιουργήσατε. Τα αεροπλάνα ήσαν ιδικά σας. Και οι βόμβες. Και τα χρήματα. Σεις παρεκινήσατε τους βαρβάρους και απίστεους Τούρκους να χτυπήσουν τον χριστιανικόν λαόν της Κύπρου. Καμαρώστε τώρα τα έργα σας....

Προδότες των αρχών της ελευθερίας! Επιστέυσατε ότι ήτο δυνατόν με αυτόν τον τρόπον να μας πτοήσετε. Ενομίσατε ότι θα κατορθώνατε να αλλάξετε την φοράν του ανέμου της ελευθερίας, που πνέει στο μαρτυρικό μας νησί. Εφαντάσθητε ότι μέσα στις φλόγες των εμπρηστικών βομβών θα σβήσατε την φλόγα των ελευθέρων ψυχών μας.

Κήπηλοι! Ο αέρας της ελευθερίας απλώθηκε ακόμη περισσότερον και θα παρασύρει με την καταλυτική του πνοή όλα τα απαίσια κατάλοιπα της αποικιοκρατίας σας. Θα τα σαρώση στο πέραςμα του. Και μέσα στην φλόγα της πυρωμένης ψυχής μας θα καούν και θα διαλυθούν οι αλυσιδες, που ητοιμάσατε προδοτικά να μας επιβάλετε.

Τύρρανοι! Θα κηθήσωμεν!

Η Ελλάς

Μητέρα! Έλα να ιδής τα παιδιά σου. Καμένα, ακρωτηριασμένα, ρακένδυτα, ανάπηρα, αλλά με την σημαίαν σου ορθήν στην καρδιά των. Δεν σε ειροδόωσαν. Δεν σε εγκατάλειψαν. Οι νεκροί απέθανον με το όνομα σου στα χείλη των. Οι τραυματίαι, οι ακρωτηριασμένοι, στο παραλήρημα του πόνου των προσφέρουν το όνομα σου. Ο λαός, ο άστεγος, ο απορραπισθείς, κρατάει το λάβαρο σου υπερήφανος και τραγουδάει την λευτεριά.

Φύτεψε, Γλυκερά Μητέρα, δάφνην στους τάφους των παιδιών σου. Δώσε το φίλημα το μητρικό στα ματωμένα κορμιά των παλληκαριών σου. Χαίδεψε τους γέροντας, τας μητέρας, τας γυναίκας, τα παιδιά, που έχασαν προσφιλή πρόσωπα. Πατρίδα αγαπημένη, σκόρπισε μύρα και στρυγή στο πονεμένο σου παιδί!...

Αγαπημένοι μας νεκροί!

Σκημμένοι, με μάτια δακρυσμένα μπροστά στους τάφους σας, φιλούμε το χώμα, που το ποτίσατε με το αίμα σας και ορκιζόμεθα ότι δεν θα επιτρέψωμεν να πάη χαμένη η θυσία σας.

Εγράψατε με το αίμα σας την καινούργια ιστορία της πατρίδος μας. Εστήσατε καινούργιους πύργους λεβεντιάς και ανδρείας στο πολύπαθο νησί μας.

Σας υποσχόμαστε :

Οι βάρβαροι δεν θα περάσουν!

Η Σημαία μας δεν θα υποσταλή!

Η Ελευθερία δεν θα οικωθήν!

Το ορκιζόμεθα!

ΑΝΤΙ-ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

απο την ανέκδοτη συλλογή:
«ανατομία-αιρετικά αντι-ποιήματα πολύ σκληρά και χωρίς προσωπεία»
(Λευκωσία, λονδίνο, αθήνα 1988-89)
ΤΟΥ Π.Κ.ΚΥΡΡΗ

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

Υπάρχει ακόμη χρόνος
ωστόσο οι βάρβαροι φθάσουν στα Γραφεία
της Κυβερνήσεως και του Επιτελείου.

Ο χρόνος επαρκεί
για ν' αλληλούβρισθούμε με άνεση,
να φτύσουμε κατάμουτρα ο ένας τον άλλον
και να λογομαχήσουμε επιδεικτικά
στο Κοινοβούλιο και στην μικρή Πλατεία
(προλαμβάνοντας τα γεγονότα
και σαρκάζοντας κατά το πάγιον έθος του,
ο Δήμαρχος την μετονόμασε
«Πλατεία Ελευθερίας»)

Τηλεφωνούν από τ' ακραία φυλάκια,
ότι η προέλαση βαίνει βραδέως
κι ότι κανονικώς υποχωρούμε
έχουμε λοιπόν χρόνο και για εκτελέσεις
των αντιπάλων που μας σατιρίζουν
στα καφεθέατρα δίπλα στο τείχος
που λειτουργούν σαν τίποτε να μη συμβαίνει.
Θράσος που τόχουν μερικοί θεατρίνοι
μελλοθάνατοι κι αυτοί σαν όλους
να επιμένουν στην διακωμώδησή μας
δέκα μέτρα μόλις από την πράσινη γραμμή
καθώς η πολιτεία, σωστό κομμοστέχνημα,
ταξιδεύει γενναία προς την αθανασία
δίνοντας την τελευταία της μάχη,
κι' οι σφαίρες να σφυρίζουν απαίσιοι δαίμονες
πάνω από τα κεφάλια μας.

Κάποιοι (ακόμη) Κροίσοι
δίνουν δεξιώσεις
απελπισμένες
στα μισογκρεμισμένα σαλόνια τους
προσφέρουν κρασιά ακριβά και εδέσματα
απαραίτητα για τις ένοπλες δυνάμεις
που μάχονται απεγνωσμένα μασώντας παξιμάδι.
Θα δελεάσουν τους αρχηγούς των βαρβάρων
προσκαλώντας τους όταν πλησιάσουν
σε δείπνα αριστοκρατικά
που αυτοί ονειρεύονται.

Πρέπει η κυβέρνηση να λάβη σήμερα
τις τελευταίες
μεγάλες και ασήμαντες πλέον
αποφάσεις.

Ο χρόνος μόλις επαρκεί,
πόσο γοργά περνούν οι μέρες
πόσο γεμάτες οι στιγμές από αίσθημα
και πάθος μεταφυσικό στη πόλη μας
που σταθερά και ανένδοτα αποθνήσκει
ωσάν φιλόσοφος της αρχαιότητας.

Λευκωσία 28/4/88

Γνωρίστε πρώτα την Κύπρο

Πόσο καλά ξέρετε τον τόπο σας την Κύπρο; Ομορφιές που δεν τις έχετε γνωρίσει, τόποι που δεν τους έχετε πατήσει, μνημεία, αρχαίοι χώροι, μια ιστορία 8,600 χρόνων που θαυμάζουν ξένοι από όλο τον κόσμο.

Πόσα απ' όλα αυτά τα έχετε γνωρίσει; Αν ρίξετε μια ματιά στον τουριστικό χάρτη, θα δείτε πως ο μικρός μας χώρος προσφέρει σ' αναλογία πολύ περισσότερα από πολλά άλλα μέρη του κόσμου: Τη ξενονοσία και τη χαρά της θάλασσας και ταυτόχρονα τη δροσιά και τη ξεκούραση του βουνού. Την μοναξιά ενός απόμακρου τοπίου ή τη ζωντανεία ενός κοσμοπολίτικου θερέτρου. Την περικείμετα του νιού και ταυτόχρονα την ξεκούραση που προσφέρουν γνώριμοι κι αγαπημένοι από παλιά χώροι.

Τα Γραφεία Πληροφοριών του ΚΟΤ μπορούν να σας βοηθήσουν να βρείτε αυτό ακριβώς που ζητάτε. Χαιρείτε τις διακοπές σας καλύτερα ανακαλύπτοντας την ομορφιά του τόπου μας.

«Στην Κύπρο την αίρινη» θα ξεκουραστείτε και θα διασκεδάσετε καλύτερα.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΤΗΛ. 443374, Τ.Κ. 4535, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

από το χειρόγραφο στην εκδόση
και του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

PRINTED
MATTERS
DESKTOP
PUBLISHING
SERVICES

δ.σεβερη 29
453831

Τι θα λέγατε
για μια
συνδρομη
«Εντός»;

ΓΚΑΛΛΕΡΥ·
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΚΑΝΑΡΗ 13, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΤΗΛ. 051-52667

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ

ΤΩΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ
2. ΑΠΑΝΤΑ

εκδόσεις Χρ. Ανδρέου

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου
Ρηγαίνης 64Α
Λευκωσία Τ.Κ. 2298
Τηλ. 476105 - 466648-9

Παρακαλώ όπως μου αποστείλετε το δίτομο έργο για τον εθνικό μας ποιητή Βασίλη Μιχαηλίδη ολοκληρωμένο και σε πολυτελή βιβλιοδεσία. Μαζί με τα βιβλία να μου παραδοθούν ΔΩΡΕΑΝ τα πέντε τεύχη της εφημερίδας «ΔΙΑΒΟΛΟΣ» που εξέδιδε ο ποιητής το 1888.

Συμφωνώ να πληρώσω £25 για όλα τα πιο πάνω. Η πληρωμή μπορεί να γίνει τοις μετρητοίς ή με 2 μηνιαίες δόσεις.

Ενδιαφερομαι για 1, 2, 3, 4, 5, σειρές (βάλτε σε κύκλο ότι σας ενδιαφέρει).

Ον/μην .....

Οδός ..... αρ. ....

Περιοχή ..... πόλις/χωριό .....

Τηλ. οικίας ..... τηλ. εργασίας .....

Υπογραφή .....

Ζητούνται συνεργάτες
πρωίνοί ή απογευματινοί
ή μερικής απασχόλησης
για προώθηση των
εκδόσεων
μας